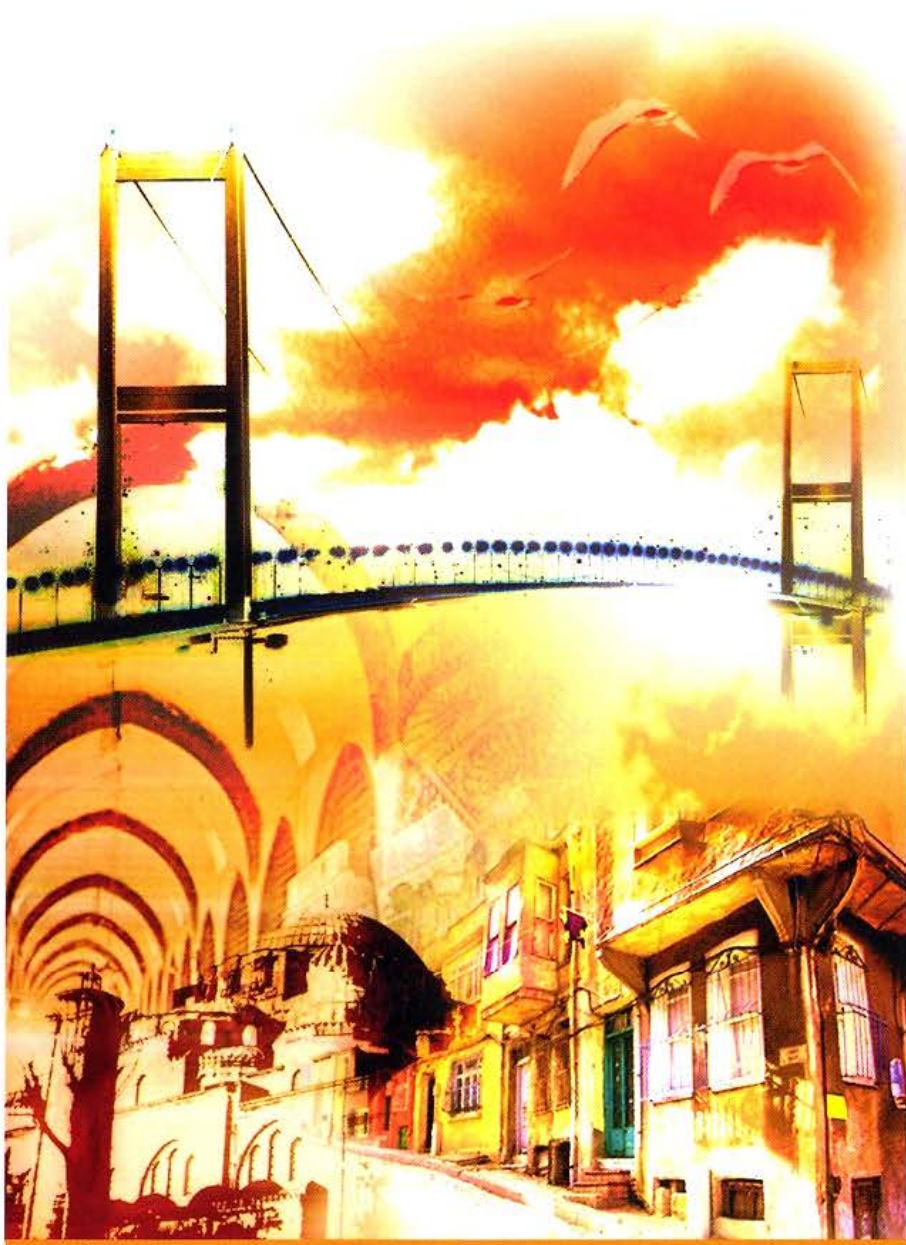




İSTANBUL'UN İLÇE VE SEMT İSİMLERİ-I

Her köşesi birçok gizem barındıran ve düş dünyamızı zenginleştiren güzel şehir İstanbul'un her ilçe ve semtinin insanı meraklandırıran bir isim verme süreci vardır. İstanbul'u gerçekten anlamak ve tanımak için bu süreçlere yakından bakmamız gerekir.



SEYYARKİTAP
www.seyyarkitap.com



İSTANBUL'UN İLÇE VE SEMT İSİMLERİ - I

SEYYAR KİTAP
2006 / İstanbul

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	8
Takdim.....	10
Giriş.....	12
İstanbul'un Her İlçe ve Semt İsminin Bir Hikayesi Vardır.....	13
Byzantion'dan İstanbul'a İstanbul'un İsim Süreci	15
İstanbul'un İlçe ve Semt İsimleri Nereden Geliyor?.....	18
1-Adalar İlçesi ve Adalarının İsim Kökeni.....	18
Burgazadası.....	20
Büyükada.....	21
Heybeliada.....	21
Kaşıkkadası.....	22
Kınalıada	23
Sedefadası.....	23
Sivriada.....	24
Tavşanadası.....	24
Yassıada.....	25
2-Avcılar İlçesi ve Semtlerinin İsim Kökeni.....	26
Ambarlı.....	27
Denizköşkler.....	28
3-Bağcılar İlçesinin İsim Kökeni.....	29
4-Bahçelievler İlçesi ve Semtlerinin İsim Kökeni.....	32
Kocasinan.....	33
Siyavuşpaşa.....	33
Şirinevler.....	33
Yenibosna	34

5-Bakırköy İlçesi ve Semtlerinin İsim

Kökeni.....	35
Ataköy	36
Basıncıköy	37
Florya.....	37
Yeşilköy.....	38
Zuhurat Baba.....	40

6-Bayrampaşa İlçesinin İsim Kökeni.....41**7-Beşiktaş İlçesi ve Semtlerinin İsim**

Kökeni.....	43
Akaretler	45
Balmumcu.....	45
Bebek.....	46
Dikilitaş.....	47
Dolmabahçe.....	47
Fındıklı.....	48
İhlamur.....	49
Kabataş.....	49
Kuruçeşme.....	50
Levent.....	50
Maçka.....	51
Ortaköy.....	52
Vişnezade.....	53
Yıldız.....	53

8-Beykoz İlçesi ve Semtlerinin İsim

Kökeni.....	54
Anadolu Kavağı	55
Çubuklu.....	56
Göksu	56
Kanlıca.....	57
Paşabahçe.....	59
Polonezköy.....	60

9-Beyoğlu İlçesi ve Semtlerinin İsim

Kökeni.....	61
Ayaspaşa.....	62
Aynalıkavak.....	63
Azapkapı.....	64
Cihangir.....	64
Galata.....	65
Galatasaray.....	66
Gümüşsuyu.....	67
Hasköy.....	67
Karaköy.....	68
Kasımpaşa.....	69
Piyalepaşa.....	70
Sıraselviler.....	70
Sütlüce.....	70
Şişhane.....	71
Taksim.....	72
Tartabaşı.....	73
Tepebaşı.....	73
Tophane.....	74

10-Büyükçekmece İlçesinin İsim Kökeni.....75

11-Çatalca İlçesinin İsim Kökeni78

12-Eminönü İlçesi ve Semtlerinin İsim

Kökeni.....	80
Ahırkapı.....	81
Bahçekapı.....	82
Beyazıt.....	83
Cağaloğlu.....	84
Cankurtaran.....	85
Çatladıkapı.....	86
Çemberlitaş.....	86
Gedikpaşa.....	88
Kadırga.....	88
Kumkapı.....	89

Laleli.....	90
Langa.....	91
Mahmutpaşa.....	92
Mercan.....	92
Nuruosmaniye.....	93
Sirkeci.....	94
Sultanahmet.....	94
Süleymaniye.....	96
Tahtakale.....	97
Vezneciler.....	97
Yenikapı.....	98
Yenikapı İsmiyle İlgili Bir Efsane.....	99

13-Esener İlçesinin İsim Kökeni.....102

14-Eyüp İlçesi ve Semtlerinin İsim

Kökeni.....	104
Alibeyköy.....	106
Feshane.....	106
Kemerburgaz.....	107
Otakçılar.....	109
Piyerloti	109
Rami.....	110

15. Fatih İlçesi ve Semtlerinin

İsim Kökeni.....	13
Aksaray.....	15
Atikali.....	15
Ayvansaray	16
Balat.....	16
Cerrahpaşa	18
Cibali.....	18
Çarşamba	19
Davutpaşa	19
Edirnekapi	20
Eğrikapi	21
Fener	22
Fındıkzade	23
Haseki.....	23
Hırka-i Şerif.....	24
Horhor	25
Karagümrük	25
Kocamustafapaşa	26
Samatya.....	26
Saraçhane	27
Sulukule	27
Sümbülefendi	28
Şehremini	29
Şehzadebaşı	30
Topkapi	31
Unkapanı	32
Vefa	33
Yedikule	33
Zeyrek.....	33

16. Gaziosmanpaşa İlçesi ve Semtlerinin	
İsim Kökeni	35
Beşyüzevler	36
Taşlıtarla	36
17. Güngören İlçesinin İsim Kökeni	37
Merter	38
18. Kadıköy İlçesi ve Semtlerinin	
İsim Kökeni	39
Bostancı	40
Caddebostan	41
Erenköy	41
Fenerbahçe	42
Feneryolu	43
Fikirtepe	43
Göztepe	44
Harem	44
Hasanpaşa	45
Haydarpaşa	45
Kalamış	46
Kızıltoprak	47
Sahra-i Cedid	47
Selamiçeşme	47
Selimiye	48
Şaşınbakkal	49
Yeldeğirmeni	49
Ziverbey	50
19. Kâğıthane İlçesinin İsim Kökeni	51
20. Kartal İlçesinin İsim Kökeni	53
21. Küçükçekmece İlçesi ve Semtlerinin	
İsim Kökeni	55
Halkalı	57
Sefaköy	58
22. Maltepe İlçesinin İsim Kökeni	60
23. Pendik İlçesinin İsim Kökeni	62

24. Sarıyer İlçesi ve Semtlerinin İsim

Kökeni	64
Arnavutköy	66
Aşıyan.....	67
Baltalimanı.....	67
Büyükdere	68
Emirgan	68
İstinye	70
Kireçburnu	71
Maslak	71
Rumelihisarı.....	72
Tarabya	73
Yeniköy	73

25. Silivri İlçesinin İsim Kökeni.....74**26. Sultanbeyli İlçesinin İsim Kökeni.....75****27. Şile İlçesinin İsim Kökeni.....76****28. Şişli İlçesi ve Semtlerinin**

İsim Kökeni.....	78
Abide-i Hürriyet	79
Bomonti.....	80
Feriköy.....	80
Harbiye	81
Mecidiyeköy.....	81
Nişantaşı	82
Okmeydanı	83
Osmanbey.....	83
Pangaltı	83
Teşvikiye	84

29. Tuzla İlçesinin İsim Kökeni.....85**30. Ümraniye İlçesi ve Semtlerinin**

İsim Kökeni.....	87
Alemdar.....	88
Dudullu	89

31. Üsküdar İlçesi ve Semtlerinin

İsim Kökeni.....	90
Altunizade	91
Ayazma	92
Bağlarbaşı	92
Beylerbeyi.....	93
Çamlıca	93
Bulgurlu	94
Çengelköy.....	95
Doğancılar	96
İcadiye	96
İmrahor	97
Gülfem Hatun	97
Kandilli	98
Karacaahmet	99
Kısıklı	100
Kuzguncuk	100
Küçüksu	101
Nakkaştepe	102
Salacak	102
Selami Ali Efendi	103
Sultantepe	103
Şemsipaşa.....	104
Valide-i Atik	105
Vaniköy	105

32. Zeytinburnu İlçesi ve Semtlerinin

İsim Kökeni.....	106
Kazlıçeşme.....	107
Merkezefendi	108
Veliefendi.....	108



İSTANBUL'UN İLÇE VE SEMT İSİMLERİ NEREDEN GELİYOR?

1-ADALAR İLÇESİ VE ADALARININ İSİM KÖKENİ

Yabancılar tarafından daha çok "**Prens Adaları**" olarak bilinen ve İstanbul'un ilçelerinden biri olan Adalar, dokuz ayrı adadan meydana gelmektedir. Maltepe ile Küçükkyalı'nın karşısında iki sıra olarak dizilmiş olan bu adalar **Burgazada, Büyükada, Heybeliada, Kaşıkadası, Kınalıada, Sedefadası, Sivriada, Tavşanadası, Yassıada**'dan oluşmaktadır. Adaları, coğrafî dağılımları bakımından merkezî ve çevresel olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür. Büyükada, Heybeliada, Burgazada ve Kaşıkadası merkezî grubu teşkil etmektedirler. Kınalıada, Sedefadası,

Tavşanadası, Yassıada ve Sivriada ikinci grubu oluşturmaktadır.

Bugün genel olarak İstanbul adaları olarak anılan adalar, tarih içerisinde "*Evliya adaları, Kesiş adaları, Ruh adaları, Cin adaları, Halki adaları, Prens adaları, Kızıl adalar*" gibi çeşitli isimlerle anılmışlardır. *Yabancıların "Prens Adaları"* olarak anmalarının sebebi ise, Roma ve Bizans devirlerinde prenslerin ve asillerin buralara sürgün edilmeleridir.

Osmanlılar döneminde kendi haline bırakılan ve 19.yüzyıla kadar devam eden bu süreç, batılılaşmayla birlikte Adaların da önem kazanmasını sağlamıştır. **Tanzimat** ile yürürlüğe giren, yabancıların da konut sahibi olmasına imkan tanıyan, düzenlemeyle 1846'dan itibaren düzenli vapur seferlerinin başlaması, bu gelişmede etkili olmuştur. Böylece Adalar, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla gelişmeye başlamıştır. Adaların günümüzdeki kozmopolit yapısı, batılılaşma sürecinin açtığı çıғırda şekillenmiştir. Bu özgül gelişme özelliğı ile Şehremaneti döneminde İstanbul'da 1861 yılında kurulan ilk üç belediye dairesinden biri, **Yedinci Daire** olarak anılan **Adalar Belediyesi Dairesi** olmuştur.

Adalar, 1867 tarihli **Vilayet Nizamnamesi**'nden sonra ilk kez özel yönetimli bir vilayet durumuna gelen ve **Zaptiye Nezareti** tarafından yönetilen İstanbul'un bir kazası olmuştur. Adaların idarî statüsü 1867'den beri hiç değişmemiş ve günü-

müze kadar İstanbul'un bir ilçesi olarak kalmaya devam etmiştir.³

Adaları, İstanbul'un diğer ilçelerinden ayıran en önemli özelliği, kara bağlantısı olmaması ve bir sayfiye (yazlık) yeri oluşudur. Adalar, zengin doğal güzellikleriyle Marmara'nın incisi ve İstanbul'un doğal akciğerleridir.

BURGAZADASI

Yuvarlak bir biçime sahip olan Burgazadası'nın ilk adının "**Panormos**" olduğu bilinmektedir. Adanın Kuzey yönünde bulunan ve Osmanlı döneminde çıkan bir yangından sonra ortadan kalkmış olan **Pirgos Kalesi**'nin, **Burgaz** ismine kaynak oluşturduğu bilinmektedir. Eni de ve boyu gibi 2 kilometre olan Burgazadası, büyüklük olarak adalar içerisinde üçüncü sırayı almaktadır.

Burgazadası'ndaki tek tepe **Bayrak Tepesi**'dir. İstanbul'un en sevilen yerlerinden biri olan Burgazadası'nın yalı ve köşkleri, güzellikleri ile meşhur olmuştur. Ada tarihinde özel bir yere sahip olan **Hristos Manastırı** bugüne kadar birçok değişimler geçirmiştir. Kuzeybatı tarafında da **Aya Yorgi Manastırı** bulunmaktadır.

3. <http://www.istanbuladaları.com/Adalartarihitrk.htm>

BÜYÜKADA

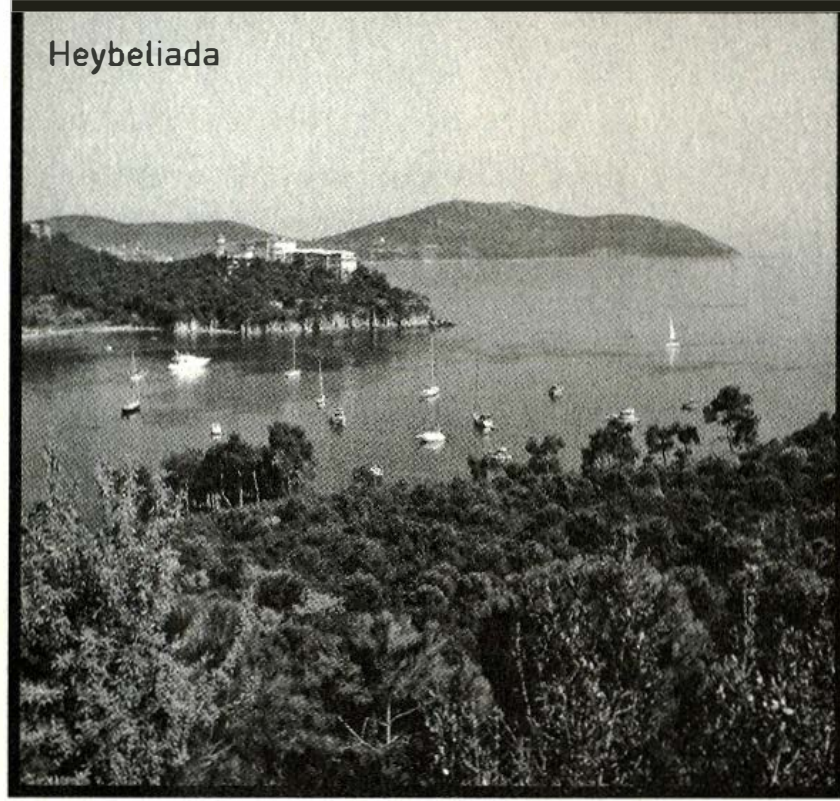
Adalar içerisinde yüzölçümü en büyük olan (5.4 kilometrekare) ada olduğu için "**Büyükada**" olarak anılmıştır. Adanın en yüksek tepesinde **Aya Yorgi Kilisesi** ve manastırı bulunmaktadır. Ada, **Bizans** döneminde buraya sürgün edilen prens ve asillerle meşhur olmuştur. Adadaki sürgün ve hapis hayatı, Roma İmparatorluğu'nun başkentini İstanbul'a nakleden **I. Constantinus** zamanında başlamıştır.

Eski isimleri, **Prinkipos**, **Meale Demonesi**, **Beyadası** olan adanın ismi Fetih'ten sonra "**Büyükada**" olarak değiştirilmiştir. Büyükada'da ilk yapının, miladi 6. yüzyılda inşa edildiği bilinmektedir.

Bugün İstanbul halkının günlük gezinti yerleri arasında önemli bir yere sahip olan Büyükada, devlet ileri gelenlerinin, yüksek bürokratların ve varlıklı kesimlerin 1940'lı yıllardan sonra rağbet ettiği bir sayfiye yeri olma özelliğini kazanmıştır. Biri güneyde bulunan **Yücetepe**, diğeri kuzeyde bulunan **İsa Tepesi** adanın iki önemli tepesidir.

HEYBELİADA

Büyükada'dan sonra adalar içerisinde en büyüğü olan **Heybeliada**, sadece doğasıyla, temiz havası ve güzellikleriyle değil, **Bahriyesi**, **Sanatoryumu**, **Ruhban (Papaz) Okulu** gibi yapılarıyla da bilinmektedir.



Eski ismi "**Halki**" olan adaya Türkler tarafından Heybeliada denilmesinin sebebi, uzaktan bakıldığında adanın yere bırakılmış bir heybeye benzemesindenidir. İstanbulluların önemli gezi yerlerinden olan Heybeliada, **Değirmen-tepe, Taşocağı Tepesi, Makarios Tepesi ve Ümit Tepesi** olarak dört tepeden meydana gelmektedir.

KAŞIKADASI

Eski adı "**Pita**" olan adanın Kaşıkadası olarak anılmasının sebebi, yüzüstü yatırılmış bir kaşığa benzemesindendir. Burgazadası'nın doğusunda bulunan ada, oldukça küçüktür. Kuzeyden güneye uzunluğu bir kaç yüz metredir. Adada basit bir iskele ve iki küçük ev bulunmaktadır.

KINALIADA

İstanbul Adaları içinde en küçüklerinden biri olan Kınalıada'nın **Çınar Tepesi**, **Teşvikiye Tepesi** ve **Manastır Tepesi** olmak üzere üç tepesi vardır. İstanbul'dan gelise göre ilk ada olan Kınalıada'nın ismi önceleri **Proti** iken, Fetih'ten sonra kırmızıya çalan demir oksitli toprağından dolayı Kınalıada ismi verilmiştir. Kınalıada'da, **Kınalıada Camii**, Rumların cemaat kilisesi olan **Panayia Kilisesi**, **Hristos Manastırı** ve üç su sarnıcı önemli yapılarıdır.

SEDEFADASI

Eskiden adada çok Tavşan bulunduğu için Tavşanadası olarak da bilinen Sedefadası, adalar içinde en küçük olanıdır. 19. yüzyılın yarısına kadar adada tavşanlardan başka canlı bulunmuyordu. Adaya bu dönemde ilk olarak **Sultan Abdülmecit**'in damadı **Fethi Ahmet Paşa** yazlık bir köşk inşa ettirmiştir.

Adaya, Cumhuriyet döneminden sonra Sedefadası isminin verilmesi bitki örtüsünün uzaktan bakıldığında sedefe benzetildiği içindir. 1957 yılından sonra bu isim resmen de tescil edilmiştir. Ada, **Fethi Ahmet Paşa**'dan sonra **Saliha Yegane Hanım**'a kalmış; 1938 yılında ölümü üzerine varisleri oğlu **Şehsuvar Mene-mencioğlu** ile kız kardeşi **Reyyan Şehsu-**

varoğlu'na geçmiştir. Yeni sahipleri adayı imar etmiş, yüz adet villa, bir plaj, kafe, lokanta ve vapur iskelesi inşa edilmiştir. ⁴

SİVRİADA

Denizin ortasında Piramit'e benzeyen yapısı dolayısıyla bugün Sivriada olarak anılan adanın eni 90, boyu ise 400 metre civarındadır. İstanbullular tarafından Yassıada ile birlikte "**Hayırsızada**" olarak adlandırılan adalardan ikincisidir.

Adanın Bizans döneminde **sürgün adası** olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bugün ada yerleşime açık değildir. Adada, 10. yüzyıldan kalan bir manastırın bazı kalıntıları bulunmaktadır. Bizans döneminde yapılan taş çıkarmaları, Osmanlı döneminde de devam etmiş ve yakın zamana kadar da sürmüştür.

TAVŞANADASI

İstanbul'a en uzak olan ada ağaçsız, çıplak ve kayalık bir kara parçasıdır. Üzerinde, 40 metre yüksekliğinde bir tepe bulunmaktadır. Eni 90 boyu ise 850 metre civarındadır. Haritalardaki resmi adı "**Balıkçı Adası**"dır. Sedefadası gibi tavşanı boldur. Tavşanadası ismi de tavşanların bol olmasından dolayı verilmiştir. Doğu yönünde güzel kumsallı doğal bir liman vardır.

4. Pârs Tuğlacı, Tarih Boyunca İstanbul Adaları II, İstanbul, Say Yayınları, 1990, s. 179 ve Gustav Sclumberger, Prens Adaları, İstanbul, Kentim İstanbul Semt Kitapları, 1996, s. 137-140.

Meşrutiyet'ten sonra, özellikle Büyüka-da'da köşkler, oteller, lokantalar süratle çoğalınca, Tavşanadası'nın istakoz ve böcekleri şöhret kazanmıştır. Ada uzun süre sadece ara sıra uğrayan balıkçıların av yeri olmuştur.

YASSIADA

Adını daha çok 1960 ihtilalinde duyuran ve düz bir araziye sahip bulunan adanın eski dönemlerde ismi "**Plati**"ydi. Ancak ne hikmetse Yassıada, İstanbullular tarafından "**Hayırsızada**" olarak anılmaktadır. Yassı bir coğrafyaya sahip olduğu için bu isimle anıldığı ve isminin de buradan geldiği söylenmektedir.

Eni 185, boyu 740 metre olan Yassıada'ya, 1947 yılında **Deniz Kuvvetleri** tarafından modern bir deniz eğitim tesisi kurulmuştur. Deniz Kuvvetleri'nin adayı boşaltmasının ardından **İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Enstitüsü** buraya taşınmış, ancak belli bir müddet sonra uzaklık ve gerekli ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırdığı için ada boşaltılmıştır. ⁵



5. <http://www.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=324>



2-AVCILAR İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Avcılar İlçesi doğusunda Küçükçekmece Gölü ve Küçükçekmece ilçesi, batısında Yakuplu ve Esenyurt beldeleri, kuzeyinde Bahçeşehir beldesi ve yine Küçükçekmece ilçesi; güneyinde ise Marmara Denizi ile çevrelenmiş İstanbul'un geniş ilçelerinden biridir.

Avcılar'ın tarihi İstanbul'un tarihi ile özdeşir. 1912 Balkan Savaşı sonunda eski Osmanlı vatandaşı birçok Türk Razgrat, Vetova ve Pazarcık'tan gelerek bölgeye yerleştirilmişlerdir. 1960 yılından sonra bölgeye Anadolu ve Trakya'dan yoğun bir nüfus akını olmuştur. İlk olarak Bulgaristan'dan getirilen Türklerin buraya yerleştirilmesi ile bir köy oluşmuştur. Avcılar denmesinin sebebi ise, sonbaharda özellikle kuzeyden gelen bildiricın sürüleri ve

diğer av hayvanlarının burada çok olmasındandır.

Avcılar, 1970 yılından sonra büyük göç almaya başlamış ve bölgede geniş bir yerleşim meydana gelmiştir. Avcılar'da sanayi de hızla gelişip büyümüştür. Çok sayıda sanayi kuruluşları oluşmuş, Ambarlı'nın batısında yakıt dolum tesisleri ve elektrik üreten termik santrali kurulmuştur. **Firuzköy** yolunun sağında ve solunda sanayi tesisleri bulunmaktadır.

Avcılar ilçesinin **E-5 Karayolu** üzerinde bulunması, ilçeye büyük hareket kazandırmıştır. **Londra Asfaltı**'nın sağında, büyük bir alana yayılan **İstanbul Üniversitesi** yerleşiminin de ilçenin gelişiminde büyük önemi vardır. Uzun yıllar Bakırköy İlçesine bağlı olan Avcılar, 04.07.1987 tarihinde Küçükçekmece ilçesine bağlanmış, 1992 tarihinde de ilçe olmuştur.⁶

AMBARLI

Ambarlı, **Marmara Denizi**'nin kıyısında, Avcılar'ın alt kısmında, eğimle denize inen arazinin üzerine kurulmuş bir yerleşim birimidir. Osmanlı döneminde zengin **Rum** çiftçi ambarlarının bulunduğu bir yerdi. Cumhuriyet sonrası, 1924 yılında **Ambarlı Köyü** Rumları 40-50 hane olarak Türkler ile değiştirildiler. Rumlardan boşalan yerlere ise askeri ambarlar yerleştirildi. Semt adını bu ambarlardan almıştır.⁷

6. <http://www.istanbul.gov.tr/Redirect.aspx?url=http://www.avcilar.gov.tr>

7. Kentimİstanbul Semt Kitapları, Avcılar Kitapçığı, s. 5-6.

DENİZKÖŞKLER

Avcılar ilçesinin Ambarlı'dan sonra ilk yerleşim semti olan **Denizköşkler** bir zamanlar İstanbulluların denize girdikleri sayfiye yerlerinden biriydi. Zamanla bu sahile **yazlıklar** ve **köşkler** yapıldı. Semtin adı da o dönemlerde yapılan bu yazlık ve köşklere dolayısıyla Denizköşkler olarak kaldı.





3-BAĞCILAR İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

İstanbul'un yeni ilçelerinden biri olan Bağcılar, Batıda **Küçükçekmece**, kuzeyde askeri arazi ve **Esenler**, doğuda **Güngören**, güneyde ise **Bahçelievler** ilçeleri ile çevrilidir. Daha önce Bakırköy ilçesine bağlı olan bir belde durumunda iken, 1992 yılında **Bakırköy**'den ayrılarak ayrı bir ilçe olmuştur.

Yerleşimi çok eski dönemlere uzanan Bağcılar, Osmanlı döneminde Rumların yaşadığı köylerden biriydi ve **Çıftıburgaz** ismiyle anılırdı. 1929 yılında Bulgaristan'ın **Varna Vilâyeti**'nden gelenler, Çıftıburgaz adı ile bilinen bu çiftlik arazisini satın alarak buraya yerleşmişlerdir. Bu yıllarda Devlet tarafından temin edilen

üzüm fideleri halka dağıtılmış, 40 çeşidin üzerinde yetiştirilen üzüm bağları ve meşhur üzüm türleri nedeniyle bölge, Bağcılar ismiyle anılmıştır.⁸

Günümüzde Bağcılar ilçesini oluşturan zeminde tarihî eser yok denecek kadar azdır. Bugünkü **Beltaş Kumaş Fabrikası**'nın altında kalan **Kaşıkcı Çeşme**, konaklama hanı, hamam ve su sarnıcı ile küçük bir külliye gibi idi. Avrupa'dan gelen tüccarlar ve gezginler burada konaklar ve bu konaklama esnasında **İstanbul Şehremini**'nden, şehre giriş izni alırlardı.

Tarihî İpek Yolu güzergahında Mimar Sinan modeli kesme taştan yapılmış olan **Çifte Gelinler Çeşmesi**'nde ise birbirlerine ters istikamette hayvanların ve insanların ayrı ayrı su içebileceği bölümler bulunmaktaydı. Ayrıca bu çeşmenin yanında yolcuların cuma ve bayram namazı kılması için minberli bir namazgâh da bulunmaktaydı. Bu çeşmeden bugün herhangi bir kalıntı mevcut değildir.

Bugünkü Tavukçu Deresi üzerinde bulunan ve kesme taştan yapılmış kemerli bir köprü olan **Tavukçu Köprüsü** de Bağcılar'daki tarihî eserlerden biridir. Ayrıca Mahmutbey semtinde Osmanlı döneminden kalma **Acı Çeşme**, **Burmalı Çeşme**, **Hüseyin Ağa Çeşmesi** ve **Demirli Çeşmeleri** hâlâ hizmete devam etmektedir.

Bağcılar ilçesinde hâlen askerî saha

8. <http://www.bagcilar.gov.tr/Tarih.htm>

içinde kalan 2 adet su kemeri mevcuttur. **Halkalı Suları** adı altında İstanbul'a su taşıyan 17 su yolundan bir tanesi de Bağcılar'da bulunmakta olup **Hekimoğlu Ali Paşa Vakıf Suları** adıyla bilinmektedir.⁹



9. <http://www.bagcilar.bel.tr/ib1.asp>



4-BAHÇELİEVLER İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Bahçelievler ilçesi, güneyden **Bakırköy**'e, batıdan **Küçükçekmece**'ye, kuzeyden **Bağcılar**'a ve doğudan **Güngören**'e komşudur. Bahçelievler, 1992 tarihinde yürürlüğe giren bir kanunla **Bakırköy**'den ayrılarak ayrı bir ilçe olmuştur.

1960'larda bölgenin güneyinde bulunan **Londra Asfaltı**'nın yetersiz kalması sonucunda **E-5 Karayolu** yapılıncaya, burada büyük yerleşim alanları oluşmuştur. Söylentilere göre, söz konusu alanlarda yapılan evlerin çoğunlukla **bahçe içinde tek tip evlerden** oluşması, bu yerin Bahçelievler olarak anılmasına sebebiyet vermiştir.

Bahçelievler ilçesinde tarihî eserler oldukça azdır. **Havuzlu Köşk (Siyavuşpaşa Kasrı)**, **Çobançeşme Köprüsü** ve **Viran Sa-**

ray (Viran Bosna) kalıntıları günümüze ulaşan en önemlileridir.¹⁰

KOCASINAN

Bahçelievler ilçesinin semtlerinden biri olan Kocasinan isminin **III. Murat** zamanında sadrazamlık yapmış bir Osmanlı devlet adamı olan **Koca Sinan Paşa**'dan dolayı verildiği söylenmekte ise de ne münasebetle verildiği bilinmemektedir.

SIYAVUŞPAŞA

Bahçelievler ilçesinin bir semti olan Siyavuşpaşa, adını 16. yüzyılda Sultan III. Mehmet zamanında iki defa sadrazamlık yapmış olan **Siyavuşpaşa**'dan almıştır. Siyavuş Paşa bu semtte **Havuzlu Köşk** olarak bilinen ve kendi adıyla anılan bir kasır yaptırmıştır.

ŞİRİNEVLER

Bahçelievler ilçesinin önemli semtlerinden biri olan **Şirinevler**'in, burada ilk yapılaşma döneminde inşa edilen konutlardan dolayı bu ismi aldığı rivayet edilmektedir. E-5 Karayolu üzerinde bulunan Şirinevler'in büyük bölümü bugün yerleşim yeri olarak kullanılırken, özellikle E-5 üzerinde büyük markaların mağazaları bulunmaktadır.

10. http://www.bahcelievler.bel.tr/2005_tarihcemiz.htm

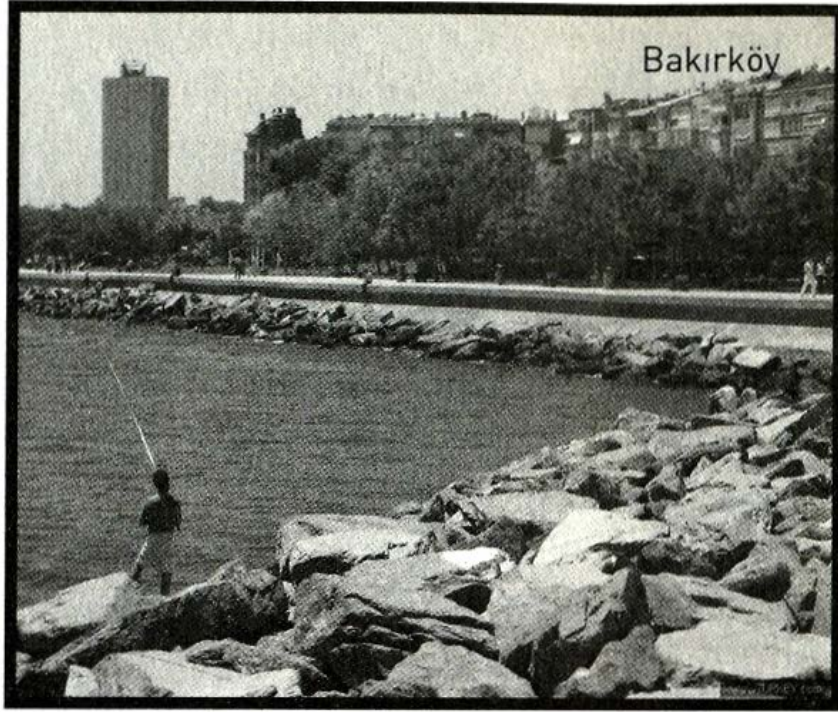
YENİBOSNA

Bugün Bahçelievler ilçesi sınırları içerisinde yer alan Yenibosna, İstanbul'un **Trakya** doğrultusundaki büyüme alanı içindedir.

İlk adı '**Saraybosna**' olduğu bilinen Yenibosna'da yerleşim '**93 Harbi**' olarak anılan Balkan Savaşı'ndan sonra, **Bosna**'dan gelen aileler ile başlamıştır. Farklı bir rivayete göre ise Yenibosna, Osmanlı döneminde **Saraybosna** yakınlarında yararlılık gösteren bir beye tımar olarak verilmesinden dolayı bu adı almıştır.¹¹



11.Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Anonim, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994, s.470.



5-BAKIRKÖY İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Bakırköy, antik çağlarda, Bizans'ı Avrupa'ya bağlayan ana yol üzerinde kurulmuş bir şehirdi. Bu anlamda İstanbul'un eski yerleşim yerlerinden biri olan Bakırköy'ün tarihi Bizans dönemine kadar geri gitmektedir. Zikredilen dönemde adı "Hepdoman" olan Bakırköy, Bizans'ın son dönemlerinde "Uzunköy" anlamına gelen "Makrohorı" ismiyle anılmaya başlanmıştır.

1453 yılında İstanbul'un fethedilmesinden sonra semtin ismi **Makrıköy**'e dönüşmüştür. 1925'te ulusal sınırlar içindeki yabancı kaynaklı adların değiştirilmesi sırasında bu semtin adı **Bakırköy** olarak değiştirilmiştir. Bakırköy isminin verilmesini Atatürk'ün istediği bilinmektedir. **Sermet Muhtar Alus**, Bakırköy ile ilgili

şunları söylemektedir: "**Makri** namıyla bir Rum köyüydü. **Makri** yerine **Bakır** denilmesi eskidir. Okuması yazması az olanlar, bu ismi kullanırlardı." ¹²

Bakırköy'de En önemli tarihî eserler arasında, Bizans döneminden kalma **Fildamı Sarnıcı**, 17. yüzyılda yapılan **Baruthane**, 1875'te Sultan Abdülaziz tarafından yeniden inşa edilen **Çarşı Camii** ve **Çeşmesi**, **Şifa Hamamı**, 19. yüzyılda yaptırılan **Bez Fabrikası** (Bakırköy Pamuklu Sanayi Müessesesi), Yeşilköy yalıları, Bakırköy evleri, kiliseler, köşkler ve **Florya Deniz Köşkü** sayılabilir.

Hava, kara, deniz ulaşımı açısından Türkiye'nin en zengin ulaşımına sahip Bakırköy, uluslararası havacılık alanında faaliyet gösteren **Atatürk Hava Limanı** ile büyük bir turizm potansiyeline sahiptir. ¹³

ATAKÖY

Bakırköy ilçesi sınırları içinde modern bir toplu konut kompleksi olan Ataköy'ün eski adı **Baruthane**'dir. **II. Mahmut** tarafından burada baruthane yapılmıştır. O zamanlar Ataköy, İstanbul'un dışı sayıldığından dolayı baruthane yapımı için uygun bir alan olarak görülmüştür. 1950 yılında **Emlak ve Kredi Bankası** bu bölgeye 50-60 bin nüfusun barınabileceği bir yerleşim yeri kurmuştur. Yeni yerleşim yeri-

12. Sermet Muhtar Alus, İstanbul Kazan Ben Kepçe, İstanbul, İletişim Yayınları, 1995, s.153.

13. http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_bakirkoy.asp

nin adı, **Mustafa Kemal'in Atatürk** soyadından esinlenerek Ataköy konmuştur.¹⁴

BASINKÖY

Bakırköy ilçesine bağlı, Küçükçekmece ilçesi ile sınır komşusu bir sahil semti olan **Basinköy**, Bakırköy ilçesinin batısındadır. Eskiden "**Zümrütyuva**" olarak bilinen semte, basın mensupları ve yazarların üye olduğu konut kooperatifi yapılması sebebiyle bu ad verilmiştir.¹⁵

FLORYA

İstanbul'un en güzel semtlerinden biri olan **Florya** semtinin isim kökeni hakkında birçok rivayet bulunmaktadır. **Reşad Ekrem Koçu'** ya göre; İskender Çelebi Ar-



14. http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_bakirkoy.asp

15. Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Bakırköy Kitapçığı, s. 4 <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

navutluk'un Florina Kasabası'ndandı ve inşa ettirdiği bahçeye "**Florina**" adını verdi. Bu ad zamanla "**Florya**"ya dönüştü.

Diğer bir rivayete göre ise, 17. yüzyıldan sonra bölge "**Flûrya**" olarak adlandırılıyordu ve bu adı **Florina**'dan gelen göçmenler getirmişti. Bazıları da Florya'nın Bizans kökenli "**Florion**" kelimesinden geldiğini söylerler.

Son bir rivayet ise şudur: Semt, ismini **Fülûrye** denilen bir kuşun adının Rus şivesi ile **Florya**'ya dönüşmesinden almıştır. Aynı iddaya göre buraya yerleşen Rus göçmenleri, bu semte plaj modasının taşınmasında da önemli bir etken olmuştur.¹⁶

YEŞİLKÖY

Geçmiş dönemlerde adı **Ayastefanos** olan ve bugün Bakırköy ilçesi sınırları içerisinde bulunan Yeşilköy, Marmara Denizi kıyısında, Bakırköy ile Florya arasında bulunan güzel bir yerleşim birimidir. Semtin sınırlarını güneyde Marmara Denizi, kuzeyde Sirkeci-Halkalı tren yolu ve onun kuzeyinde Atatürk Hava Limanı, doğuda Yeşilyurt batıda ise Florya ve "**Belediye Dinlenme Kampı**" oluşturmaktadır.

Eski bir **Rum** köyü olan Yeşilköy, ilk adı olan Ayastefanos'u bir Hristiyan azizi

16.Reşad Ekrem Koçu, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi III, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994, s.324.



olan **Ayos Stefanos**'dan ve onun adına yapılan, ancak günümüze kadar varlığını sürdürememiş kiliseden aldığı söylenmektedir. **Evliya Çelebi**'ye göre ise "**Ayastefanos**" adı birçok tarih kitabında, özellikle de "**Tevârîh-i Âl-i Osmanî**" de adından uzun uzadıya bahsedilen İstanbul'un efsanevî kurucusu Madyan oğlu **Yanko**'nun oğlu **Aya İstefan**'dan gelmektedir.¹⁷

Yeşilköy adı semte 1930'da, İstanbul'un idarî yapısının yeniden düzenlenmesi sürecinde verilmiştir. Ancak özellikle neden bu ismin seçildiği konusunda sağlam bir bilgi mevcut değildir.

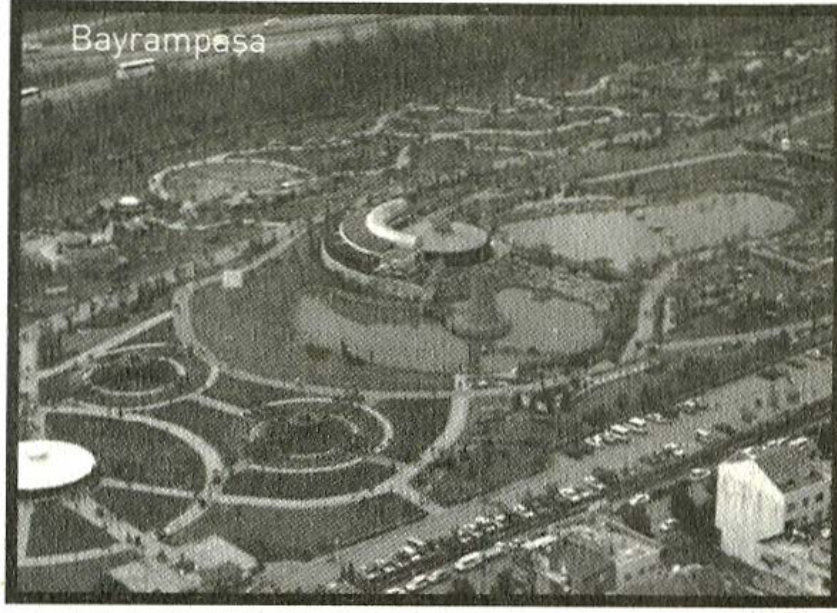
17. Aktaran İsmail Hakkı Erol, Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Yeşilköy kitapçığı, s. 2 -3 <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

ZUHURAT BABA

Zuhuratbaba semti, Bakırköy merkezinin batısında yer almaktadır. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi ile Bakırköy Adliyesi bu semttedir. Zuhuratbaba semti ismini içerisinde türbesi bulunan **Zuhurat Baba**'dan almıştır. Velilerden bir zat olduğu söylenen Zuhurat Baba'yla ilgili olarak çok ilginç bir efsane anlatılmaktadır: *Efsaneye göre İstanbul'un Fethi'nden önce Topkapı surları ve çevresini, Zuhurat Baba ve arkadaşları koruyormuş. Fatih'in kuşatması sırasında Bizanslılar su kuyularını zehirleyince, Osmanlı ordusunun su ihtiyacını karşılayan mucizevi kişi Zuhurat Baba olmuş.*¹⁸



18.<http://tr.wikipedia.org/wiki/zuhuratbaba>



6-BAYRAMPAŞA İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Eski adı "**Sağmalcılar**" olan **Bayrampaşa** ilçesi, doğusunda **Eyüp**, güneyinde **Zeytinburnu**, batısında **Esenler** ve kuzeyi ile kuzeydoğusunda **Gaziosmanpaşa** ilçeleriyle çevrilidir.

Bayrampaşa ilçesi, Osmanlılar döneminde **Sağmalcılar** adında bir köy iken, 1927 yılında Bulgaristan'dan gelen göçmen kabileleriyle büyümeye başlamıştır. Sağmalcılar isminin 1927'de Bulgaristan'ın **Filibe** şehrinden göç eden ve yöreye ilk yerleşen bu göçmen kabileleri için **sağmal inekler** yetiştirilmek üzere kurulan çiftliklerden dolayı verildiği söylenmektedir.

Sağmalcılar isminin değişimini Osmanlı döneminde semtte çıkan kolera salgınında çok kişinin ölmesine bağlayanlar da mevcuttur. Sağmalcılar ismi kolera ile

anılınca, **IV. Murat**'ın sadrazamlarından ve İstanbul kaymakamlığı yapan **Bayram Paşa**'nın burada bir çiftlik sahibi olmasından esinlenilerek semtin isminin 1978 yılında Bayrampaşa olarak değiştirildiği rivayet edilmektedir.

Bayrampaşa ilçesi, 1990 tarihinde kurulmuştur. Bu tarihe kadar **Eyüp** ilçesinin bir semti olarak gelişmesini sürdürmüştür.

Bayrampaşa ilçesi de sür dışında kalan ilçeler gibi zengin bir tarihî yapıya sahip değildir. Bayrampaşa ilçesindeki önemli tarihî yapılar arasında bugün **Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü** olarak kullanılan bina ve kitabesi bulunmaktadır. Bu tarihî kitabenin **II. Mahmud** döneminde ünlü hattat **Yesarîzâde Mustafa İzzet** tarafından yazıldığı bilinmektedir.

Ayrıca Edirnekapı-Rami arasında Topçular Camii'nin ilerisinde bulunan **Sadrazam Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi**, mimarî özelliklerine ve üslubuna bakıldığında yaklaşık olarak 1870 yıllarında yapıldığı anlaşılan **Ferhatpaşa Çeşmesi** ve **Ferhat Çiftliği** de Bayrampaşa ilçe sınırları içinde bulunan önemli eserlerdendir. ¹⁹





7-BEŞİKTAŞ İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Beşiktaş, İstanbul'un en önemli ilçelerinden biridir. İstanbul'un fethi sırasında küçük bir Rum köyüydü. Bu dönemde adı "**Çift Sütun**" anlamına gelen "**Diploki-onion**" olan Beşiktaş'ın kuruluş tarihi ilk çağ'da, Argonaues şefi **Jason Colchide**'ye kadar uzanmaktadır.

Kanunî Sultan Süleyman zamanında yapılan bir plan uyarınca, yeniden kurulan Beşiktaş, **II. Selim** devrinde daha önem kazanmıştır. 17. yüzyılda bugünkü **Abbas Ağa** sırtlarına doğru yayılmaya başlamıştır. Cumhuriyet döneminde ise ilçenin görünümü bir hayli değişmiştir. Otuz yıl öncesinin sakin yeri, günümüzde İstanbul'un trafik akışı içerisinde önemli bir geçiş noktası olmuştur.

Beşiktaş ilçesinin adı çok eski zamanlarda "**Taş beşik**" anlamındaki "**Kune Petro**" imiş. **Beşiktaş** isminin nereden geldiğine dair ise iki farklı rivayet vardır. Birin-

ci rivayete göre Beşiktaş ilçesi ismini **Barbaros Hayrettin Paşa**'nın gemilerini bağlamak için diktirdiği **beş taş**tan almıştır. Rivayete göre Barbaros Hayrettin Paşa Akdeniz'e çıkacağı zaman gemilerine Beşiktaş önlerinde demir attırıp halatları bağlamak için de kıyıya beş taş direk koydurtmuş. Bundan dolayı buraya **beş taş** denilmiştir. Sonradan bu isim dilden dile dolaşarak **Beşiktaş** şeklini almıştır.

İkinci rivayet ise bir papazın bu semtte yaptırdığı kiliseye Kudüs'ten getirdiği ve rivayetlere göre Hz. İsa'nın (a.s.) çocukluğunda içinde yıkandığı "**Beşik taşı**"nı koydurtmasından dolayı verilmiştir.

İstanbul'un en büyük ilçelerinden biri olan Beşiktaş'ta önemli tarihî eserler mevcuttur. "Resim ve Heykel Müzesi, Deniz Müzesi, Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi, Tuzbaba Türbesi, Yahya Efendi Türbesi, Abbas Ağa Camii, Sinan Paşa Camii ve Şadırvanı, Orhaniye Kışlası Camii, Yahya Efendi Camii, Yahya Efendi Tekkesi, Dolmabahçe Camii (Bezmialem Valide Sultan Camii), Bezmialem Valide Sultan Çeşmesi, Dolmabahçe Sarayı, Dolmabahçe Saat Kulesi, Yıldız Sarayı, Yıldız Sarayı Saat Kulesi, Çadır Köşkü, Malta Köşkü, Şale Kasrı, İhlamur Kasrı, Çırağan Sarayı, Beşiktaş Mevlevihanesi, Barbaros Anıtı" bu eserlerin en önemlilerindendir. ²⁰

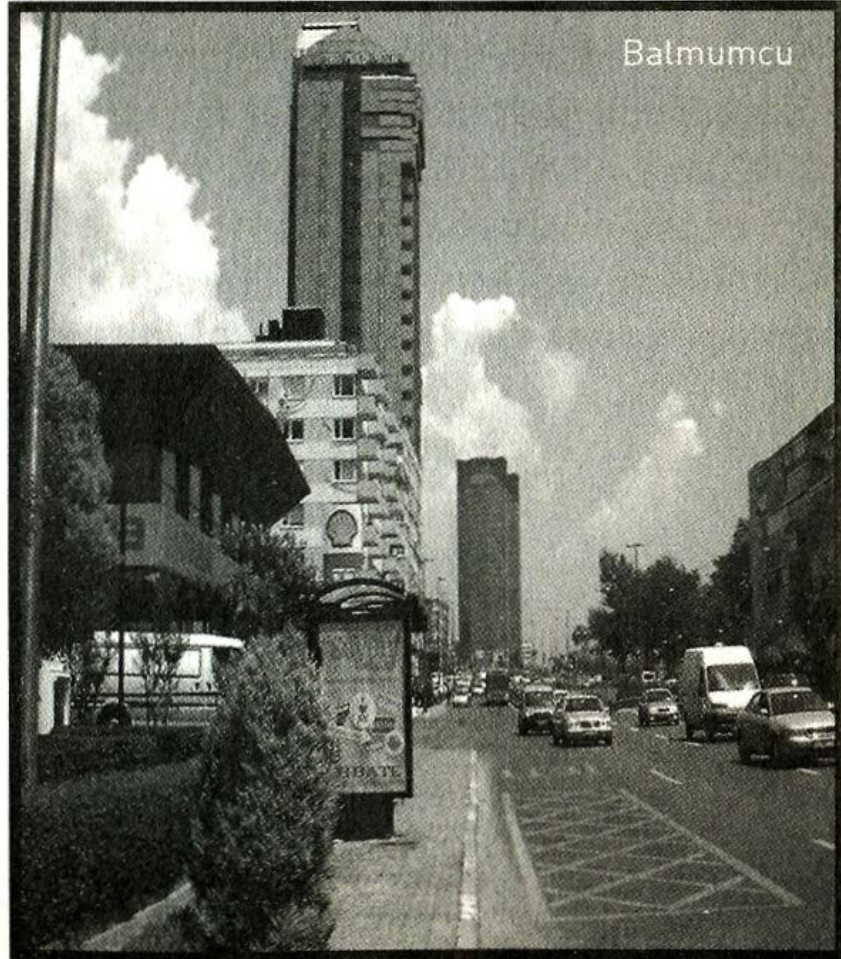
20. "Adım Adım Beşiktaş", Beşiktaş Belediye Başkanlığı, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s.16, 23.

AKARETLER

Sultan Abdülaziz, Aziziye Camisi'nin masraflarını karşılamak üzere bir vakıf kurmuş ve vakfa gelir sağlamak için de "gelir getiren" anlamında **Akaretler** yaptırmayı planlamıştır. Bu planı bitirmek ise **II. Abdülhamid**'e nasip olmuştur. Bu yüzden semte Akaretler denmiştir. ²¹

BALMUMCU

Balmumcu, **Barbaros Bulvarı** üzerinde yıldız ile **Zincirlikuyu Kavşağı** arasında, aynı adı taşıyan kasrın çevresinde kurulu



21. <http://www.azizistanbul.com/semt.asp>

bir semttir. Bu kasır **Abdülaziz** dönemine aittir. Aynı ismi taşıyan **II. Mahmut** dönemine ait bir çiftlikten de bahsedilmektedir. Ancak semt ismini bu iki yerden de almamıştır. Rivayete göre: **II. Mahmut** döneminde sokaklar ve bahçeler mum ile aydınlatılmaya başladıktan sonra bu bölgede balmumundan mum imal edilmeye başlanmış ve semt ismini buradan almıştır.²²

BEBEK

Bebek, başta **Boğaziçi**'nde, **Arnavutköy** ile **Rumeli Hisarı** arasında aynı adı taşıyan koyun kenarında yer almaktadır.

Bebek semtinin bilinen en eski adının, kaynaklarda farklı şekillerde yazılan "**Challae, Chilai, Khile, Skallia (iskeleler)**" sözcüğünün bozulmuş bir biçimi olan "**Hallai**" olduğu ileri sürülmektedir.



İsim kökeni **Fatih Sultan Mehmet** dönemine kadar uzanmaktadır. Evliya Çelebi'ye göre, Fatih Sultan Mehmet, **Rumeli Hisarı**'nın yapımı ve kuşatması sırasında bölge asayişini sağlamak için Bebek Çelebi lakaplı bir bölükbaşı tayin etmiştir. **Bebek Çelebi**, semtte bir köşk ve bir bahçe yaptırmıştır. Asıl adı **Mustafa Çavuş** olan bu kişinin vefatından sonra da semt onun adıyla anılmaya başlanmıştır.²³

DİKİLİTAŞ

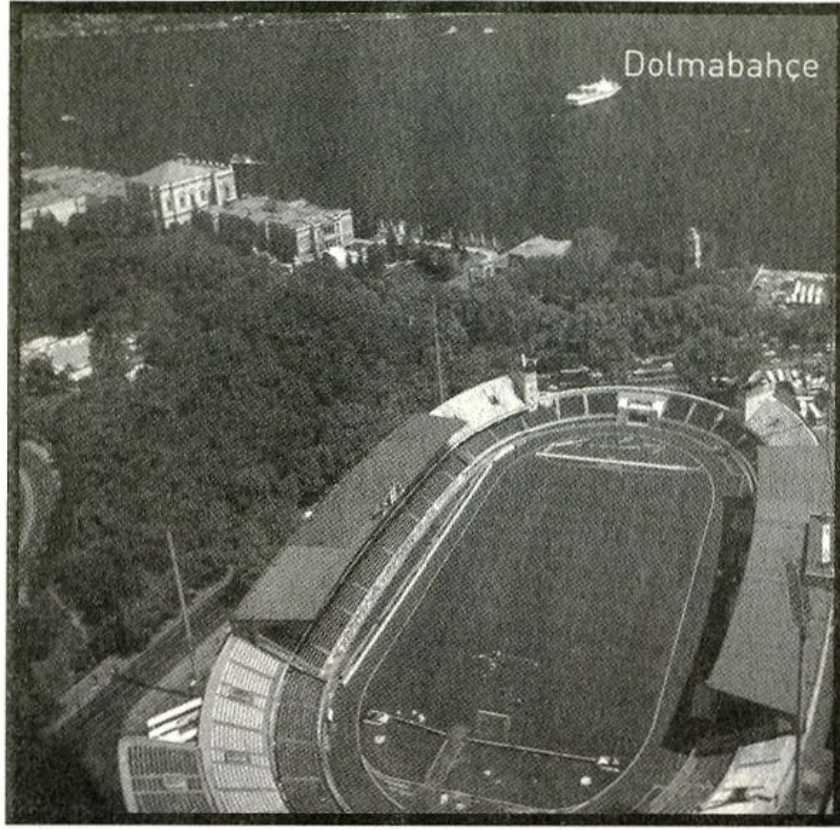
Balmumcu ile Fulya arasında bulunan Dikilitaş'ın adı buraya Osmanlı döneminde dikilen bir taştan gelir. Eskiden ok müsabakalarında rekor seviyede atışların anısına, okun düştüğü yere bir taş dikilirdi. Başka bir rivayete göre ise, 1810 yılında **Sultan II. Mahmut** elindeki bir **Şeşhane** (Bir cins tüfek) ile 1155 adım uzaktan buraya konulan bir devekuşu yumurtasını vurduğu için buraya bir taş dikilmiş ve semt adını bu dikili taştan almıştır.²⁴

DOLMABAHÇE

İstanbul'un en güzel semtlerinden biri olan Dolmabahçe, denizin doldurularak

23. Aktaran, Sümeyra Saraç, Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Bebek Kitapçığı, s. 2-3, <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

24. Hıncal Uluç, "İstanbul'da Dikilitaş", Sabah Gazetesi, 12 Eylül 1998



üstüne kurulan bir bahçeden dolayı bu adı almıştır. Dolmabahçe semti, bir söylentiye göre **I. Ahmet**, diğer bir söylentiye göre de **II. Osman** zamanında burada bulunan körfez doldurularak denizden kazanılan toprak parçasıdır.²⁵

FINDIKLI

Fındıklı, **Salıpazarı**'ndan başlayıp **Kabataş**'ta sona ermektedir. Semt isminin yöreyi yüzyıllar boyunca kaplayan fındık bahçelerinden geldiği söylenmektedir. Fransız tarihçi **Hammer** ise, Fındıklı isminin İtalyanca (Han, Konuk evi) anlamına gelen "**Fondaco**" kelimesinden geldi-

25. Reyhan Çolak, Kentim İstanbul Semt Kitapçıkları, Beşiktaş Kitapçığı, s-3-4 <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

ğini ve burada böyle bir yapı bulunduğunu yazmaktadır.²⁶

IHLAMUR

Batı'da Teşvikiye-Nişantaşı sırtları, Doğu'da Balmumcu-Yıldız , Kuzey'de Gayrettepe-Mecidiyeköy arasında kalan ve eskiden Ihlamur ağaçlarının da bulunduğu Ihlamur Vadisi, halk tarafından bir mesire yeri olarak kullanılırdı. O dönemde bölge "**Ihlamuraltı Mesiresi**" olarak biliniyordu. Ihlamur semti ismi de buradan gelmiştir.

KABATAŞ

Kabataş semti, Fındıklı ile Dolmabahçe arasındaki kıyıyı ve yamaçları kapsamaktadır. Kabataş semtinin ismini, bir zamanlar burada bulunan dev bir kayadan aldığı söylenmektedir. Rivayete göre; **Etmeydanı**'nda , barut deposu olarak kullanılan Bizanslılardan kalma bir kilise vardır. Sonradan **Güngörmez Kilisesi** denilen bu binaya yıldırım düşmesi sonucu içerde bulunan toplar infilak eder. Bunun sonucunda kilisenin havaya uçan taşlarından biri de buraya düşer. Söz konusu taş **III. Selim** zamanına kadar olduğu yerde durur. Daha

26. Aktaran Çelik Gülersoy, "Fındıklı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi III , İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994, s. 309-311.

sonra devlet ricalinden "**Köse Kethüda**" lâkaplı meşhur **Mustafa Necib Efendi**, taşın yakınında bulunan yalısını tamir ettirirken bu taşı yontturup iskele haline getirir.²⁷

KURUÇEŞME

Kuruçeşme isminin nereden kaynaklandığı konusunda iki rivayet vardır. Birinci rivayete göre **Karacaahmet Mezarlığı**'nın güneybatısında küfeki taşından ve kemerli olarak yapılan çeşmenin suyu, Beşiktaş-Ortaköy yolunun bozulup kopması sonucunda kesilmiştir. Böylece suyu kesilen ve uzun bir süre onarılmayan çeşme halk tarafından "**Kuru Çeşme**" olarak anılmıştır.

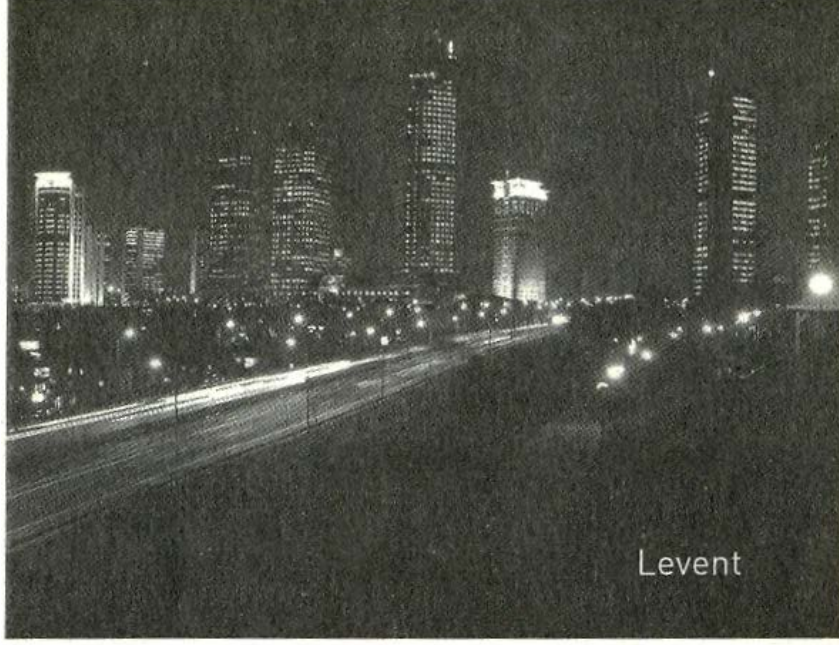
İkinci rivayet ise bunun tam tersidir: Buna göre; eskiden "**koruluk**" olan bu bölgede suyu kesilmeyen bir çeşme varmış. Bu yüzden halk bu bölgeye "**Koru Çeşme**" adını takmıştır. **Koru Çeşme** ismi zamanla **Kuruçeşme**'ye dönüşmüştür.²⁸

LEVENT

Levent, 1950'li yıllarda kurulmaya başlanmış ve hızla gelişerek İstanbul'un en lüks semtlerinden biri olmuştur. Levent semtinin sınırları batıda **Büyükdere Caddesi**, doğuda **Ebulula Caddesi**, güneyde **Nispetiye Caddesi**, kuzeyde **Orgeneral İzzet Aksular Caddesi** ile çevrilidir.

27. "Kabataş" İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Anonim, Tercüman, İstanbul, 1982, s.1491

28. http://www.uskudar-bld.gov.tr/eportal/rehberusk/-rehber_detay.jsp?kod=1279



Levent adının, Osmanlı döneminde, 18. yüzyılda **Kaptan-ı Derya Hasan Paşa** tarafından kurulan "**Levent Çiftliği**"nden geldiği bilinmektedir. "**Levent Çiftliği**" denmesinin sebebi, burada Leventlerden (Deniz erlerinden) meydana gelen bir muhafız bölüğünün bulunmasıdır. Levent sözcüğünün, Venediklilerin doğu halklarından paralı asker ve tayfa olarak istihdam ettikleri gençlere verdikleri "**Levantino**" deyiminden veya "**levée**" (askere yazma) sözcüğünden türemiş olduğu ileri sürülmektedir.²⁹

MAÇKA

Beşiktaş ilçesi sınırları içerisinde bulunan Maçka semt isminin nereden geldiği konusunda iki rivayet vardır. Birinci rivayete göre Rumca'da **kalın sopa** anlamına gelen "**Matsouka**" kelimesinden gelmiştir. Diğer bir rivayete göre ise, semtin is-

29. Yasemin Suner, "Levent", Düünden Bugüne İstanbul

Ansiklopedisi IV, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994, s.35.

mi burada bulunan nişan taşı ile ilgilidir. Maçka isminin "**Maçugah**" (nişangah) sözcüğünden türetildiği iddia edilmektedir.³⁰



ORTAKÖY

Osmanlı döneminde padişahların sayfiye yeri olan Ortaköy, **Bizans**'ın ilk dönemlerinden başlayarak bir **balıkçı köyü** olarak bilinmiştir. İsmi de burada bulunan aynı isimdeki köyden almıştır. Osmanlı döneminden beri ilgi çeken bir yerleşim merkezi olmuştur. Güzel boğaz manzarası, çarşısı, hediyelik eşya dükkanlarıyla, kafe ve restoranlarıyla İstanbul'un önemli yerlerinden birisidir.

30. Jack Delon, "Harbiye'den Şişliye Bir Devr-i Alem" Alafranga Dergisi, Sayı 8, 1994, s.22

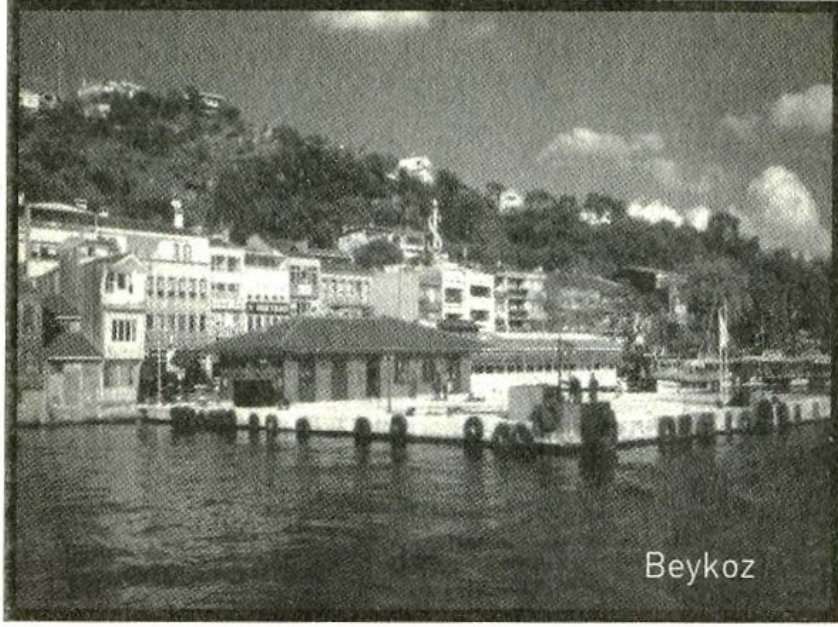
VIŞNEZADE

Bu semt ismini vişne yetiştiren **Seras-ker Mehmet Vişnezade**'den almıştır. Tari-
hî çeşmeleri ve turistik otelleri barındı-
ran Vişnezade, Beşiktaş'ın modern yerle-
şim yerleri arasında yer almaktadır.

YILDIZ

Yıldız Semti'nin ismi, **III. Selim**'in annesi
Mihrişah Valide Sultan için yaptırdığı kas-
ra "Yıldız" adını vermesinden gelmiştir.
Daha sonraki dönemlerde bu bölgeye de-
ğişik saraylar ve kasırlar yapılmıştır. **Sul-
tan Abdülaziz**'in yaptırdığı **Yıldız Sarayı** da
çok meşhurdur.





8-BEYKOZ İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Coğrafi güzelliği ile eşine az rastlanan ilçelerden biri olan Beykoz'un tarihi M.Ö. 700 yıllarına kadar gitmektedir. Beykoz'da ikamet eden ilk halkın **Traklar** olduğu bilinmektedir. Beykoz'a geldikleri zaman başlarında **Amikos** isimli bir kral bulunan **Traklar**, bu yere krallarının adını vermişlerdir. Bu anlamda Beykoz'un bilinen en eski adı "**Amikos**"tur.

Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı sınırları içerisine dahil edilen Beykoz, muhteşem dereleri, cömert denizi ve yemyeşil ormanlarıyla bir doğa harikasıdır.

Beykoz isminin nereden geldiğine ilişkin çeşitli rivayetler vardır. Bunlar içinde en bilineni, Beykoz isminin **Kocaeli** beylerbeylerinin Beykoz'da oturmasına nispetle verilmiş olduğudur.

Farklı bir rivayet de "**Koz**" kelimesi ile ilgilidir. "**Koz**" kelimesi Farsça'da hem **ceviz**, hem de **köy** anlamına gelmektedir. **Beykoz** isminin de, "**Koz**" kelimesinin "**Köy**" anlamında kullanılarak "**Bey köyü**" şeklinde söylenmesinden kaynaklandığı rivayet edilmektedir.³¹

Başka bir rivayete göre ise Beykoz ismi, kent, Osmanlı idaresi altına girdikten sonra burada inşa ettirilen "**On Çeşmeler**" isimli çeşmenin yanında bulunan büyük bir ceviz ağacından dolayı verilmiştir. Bunu rivayet edenler "**Koz**" kelimesini ceviz anlamında kullanmışlardır. Bu rivayeti kuvvetlendiren en önemli delillerden biri Beykoz'da ceviz ağaçlarının çok fazla sayıda bulunmasıdır. Bu sebeple yöreye binlerce ceviz ağacını ifade etmek için "**Binkoz**" adının verildiği ve bu ismin zamanla Beykoz'a dönüştüğü öne sürülmektedir.³²

ANADOLU KAVAĞI

Anadolu Kavağı, bugüne kadar doğal güzelliklerini korumuş ve tarihi zenginliklerle süslenmiş bir semttir. Anadolu Kavağı isminin burada bulunan dev kavak ağaçlarından ve yakınındaki **Kavak İskelesi**'nden geldiği rivayet edilmektedir. Bu semtin adının Kavak Kalelerinde de kullanılan ve sınır-gümrük kontrol noktası anlamı-

31. Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 35.

32. www.beykoz.bel.tr/

http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_beykoz.asp

na gelen "**kavak**" sözcüğünden geldiği de söylenmektedir. ³³

ÇUBUKLU

Çubuklu, Beykoz'un en güzel semtlerinden biridir. Çubuklu ismi ile ilgili değişik rivayetler vardır. Rivayetlere göre burası eskiden "**Çubuklu Bahçe**" olarak adlandırılan bir semt idi. II. **Beyazıt**, oğlu **Şehzade Selim**'i Trabzon'dan İstanbul'a getirdikten sonra Çubuklu'da gezerken öfkelenerek elindeki kızılıçık çubuğu ile Selim'e sekiz defa vurur. Selim o zaman bu çubuğu toprağa dikerek tutması için dua eder. Çubuk tutar ve yemiş verir.

Semtın "**Çubuklu**" ismini almasına açıklık getirmeye çalışan bir diğer rivayet ise, eskiden buralarda yapıldığı söylenen çubuk lülesinin semte ismini verdiği yönündedir. ³⁴

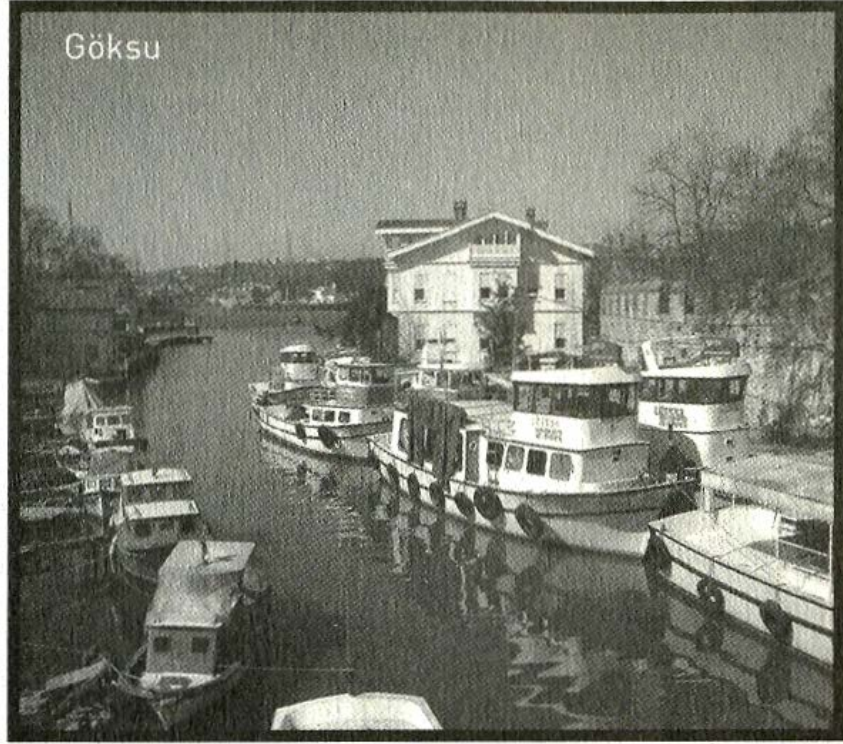
GÖKSU

Anadolu Hisarı, Yeni Mahalle sırtları ve Marmara Denizi ile çepeçevre sarılmış güzel bir boğaz semti olan Göksu, Büyük ve Küçük Göksu'nun meydana getirdikleri iki vadi boyunca uzanmaktadır.

Bölgeye Bizanslılar döneminde "**Kutsal Kuyular**" anlamına gelen "**Potamonion**" adı verilmiş, burada yer alan dere ise gü-

33.http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_beykoz.asp

34.http://www.beykoz.bel.tr/haber_detay.asp?id=405-&bolum=&tur=42



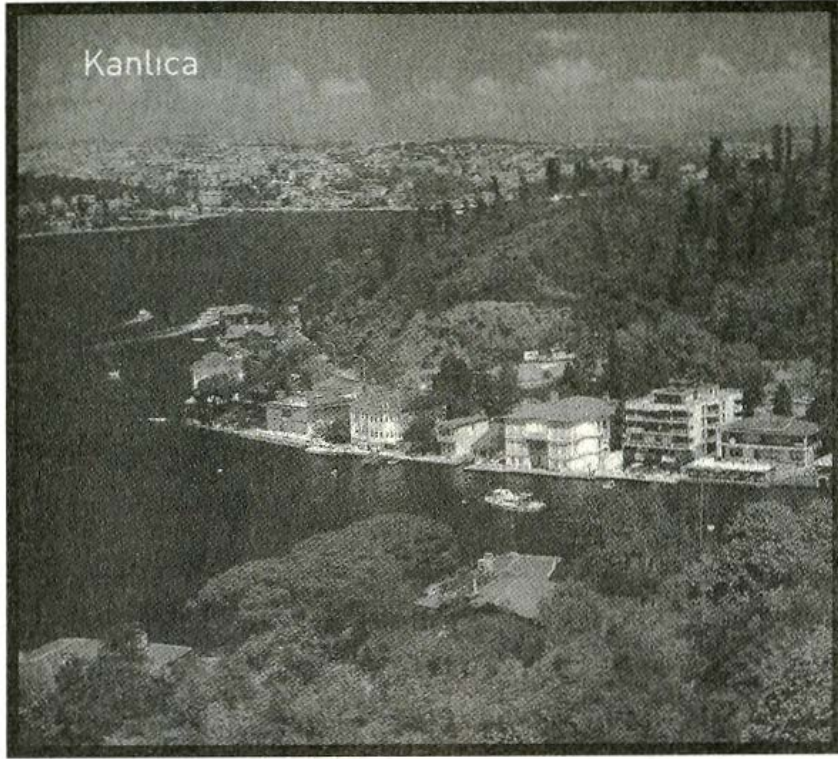
zellikler anlamına gelen "**Aretea**" diye isimlendirilmiştir. Göksu, Osmanlı döneminde en büyük ilgiyi 18. ve 19. yüzyıllarda görmüştür. Bununla birlikte fethin ilk yılları öncesi ve onu takip eden yıllarda da bu güzel bölge mesire yeri olarak kullanılmıştır. Semtin adını buradaki **Göksu Deresi**'nden aldığı rivayet edilmektedir.³⁵

KANLICA

Kanlıca Beykoz'un en güzel semtlerinden biridir. Anadolu Hisarı ile Çubuklu arasında bulunmaktadır. **Fatih Sultan Mehmet Köprüsü**'nün Anadolu yakasında ki ayağındadır. Burada bulunan Osmanlılardan kalma mezar taşlarının üzerinde semtin isminin "**Kanlıcak**" olduğu yazılıdır.

Kanlıca adının nereden kaynaklandığı hü-

35. "Göksu", Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi XIII, 1986, s. 8384-8385.



susunda değişik birkaç rivayet vardır. Ancak en çok kabul göreni şöyledir: Zamanın Osmanlı sultanlarından biri bir gün emir vererek İstanbul'un havası en temiz semtinin bulunmasını ister. Nasıl ölçüleceği konusunda ise vezirlerinden yardım ister. Vezirlerden biri her semte kanlı et bulunan direklerin asılmasını ve en geç bozulan etin olduğu direğin havası en temiz semt olacağını söyler. Kanlıca büyük arayla birinci olur ve sultan emir vererek buraya **Kanlıca** ismini verir.³⁶

Başka bir rivayete göre ise, Kanlıca ismi Anadolu'dan, kağnıları ile buraya topluca göç eden Türk halkının, bu yöreye önce "**Kağnılıca**" adını verdikleri ve ismin zamanla **Kanlıca**'ya dönüştüğü şeklindedir.

Üçüncü bir rivayete göre, burada yetişen

36. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Kanlıca>

bir otu yiyen ineklerin sütünün "**açık kan rengi**"ne çalması sebebiyle, burası; "**Kanlıca**" olarak anılmıştır.³⁷

PAŞABAHÇE

Osmanlı döneminde adı "**İncirköy**" olarak bilinen Paşabahçe'nin bir yerleşim yeri olması 1647 yılına kadar gitmektedir. İlk olarak **Sultan Deli İbrahim**'in sadrazamı **Ahmet Paşa**'nın dikkatini çeken bu güzel mekân, daha sonra gelişerek bugünlere gelmiştir. İstanbul'un çeşitli yerlerinde birbirinden güzel köşkler yaptıran **Sadrazam Ahmet Paşa**, Paşabahçe civarında kendisine mükemmel bir yalı inşa ettirmiştir. Bu tarihten itibaren bu bölge **Hezarpâre Ahmet Paşa**'nın bu bölgede yaptırdığı yalıya binaen "**Paşa Bahçesi**" olarak anılmaya başlanmıştır. Semt adını da buradan almıştır.³⁸



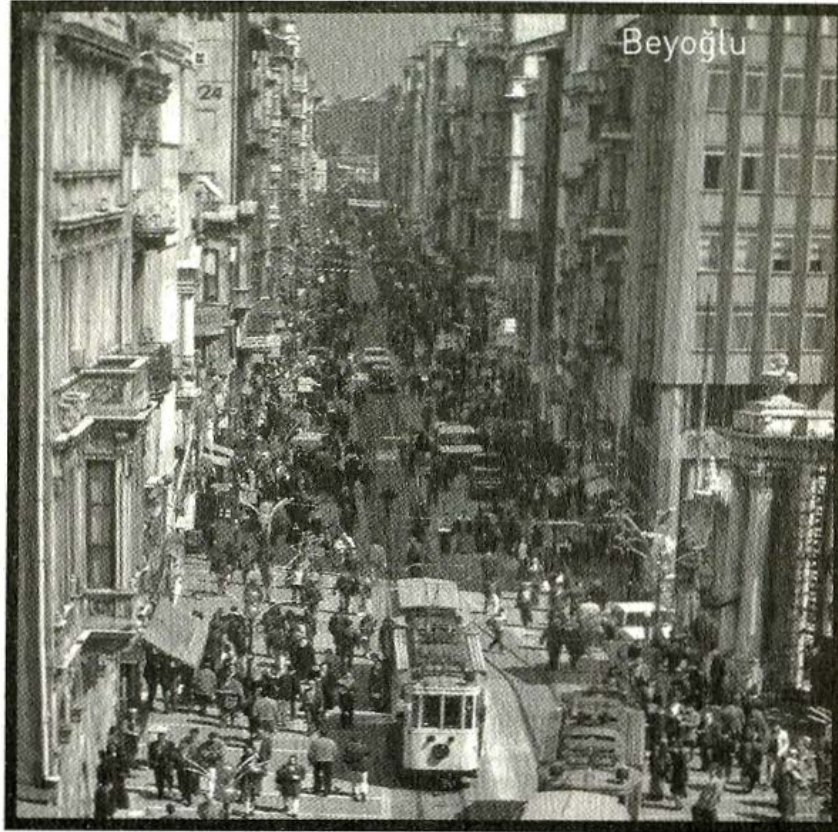
37. Sermet Muhtar Alus, a.g.e., s. 177.

38. <http://www.pasabahce.k12.tr/tr.htm>

POLONEZKÖY

19. yüzyılda **Abdülmecit**'in izniyle Polonyalı göçmenler tarafından kurulan Polonezköy, Beykoz'un şirin bir semtidir. İsmi, burayı kuran **Polonyalı** göçmenlerden almıştır. İstanbul'un ilginç köşelerinden biri olan Polonezköy'ü 1842 yılında Osmanlı'ya sığınan **Polonyalılar** kurmuştur. **Polonya** bu dönemlerde Osmanlı'nın müttefikiydi. 1970'li yıllarda Polonyalılar ülkemizi terk edince buraya Türkler yerleştirildi.³⁹





9-BEYOĞLU İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

İstanbul'un önemli turizm ve sanat merkezi olan Beyoğlu, İstanbul'un tarihî yerleri göz önüne alındığında, yeni sayılabilir. Ancak bünyesinde bulunan **Galata** gibi semtler hesaba katıldığında tarihî geçmişi **Bizans**'a kadar geri götürülebilir.

Sarayburnu'nun karşısında gelişen ve tarihî Galata semtinin bir uzantısı olan Beyoğlu, Osmanlının İstanbul'u fethetmesinden önce **Yunanca** bir sözcük olan ve "**Ötede, karşıda**" anlamlarına gelen "**Pera**" adıyla bilinmekteydi. Fetihden sonra bu isim değiştirilerek yerine Beyoğlu denmeye başlanmıştır.

Beyoğlu, bugün bir ilçenin genel adı olsa da, esas Beyoğlu, **Tünel** ile **Taksim** arasında uzanan **İstiklâl Caddesi**'ni içine alan, yani

Taksim'den Tünel'e kadar olan yerdir. Beyoğlu'nun en meşhur yeri "**İstiklâl Caddesi**" dir. Tarihi boyunca bölgeye ruhunu veren bu gezinti mekânı, İstanbul'un en kozmopolit caddesidir.

Beyoğlu isminin nereden kaynaklandığı konusunda farklı rivayetler vardır. Ancak bunların ortak noktası bu ismin bir "**Beyoğlu**"ndan geldiğidir.

Beyoğlu'na adını veren bey oğlunun kim olduğu konusunda iki rivayet vardır. Birinci rivayete göre, İstanbul'un fethinden sonra **Pontus Prensi Aleksios Komnenos** İslâmiyet'i kabullenmiş ve burada oturmaya başlamıştır. Prens burada bir konağı olması dolayısıyla semt Beyoğlu olarak anılmaya başlanmıştır. ⁴⁰

İkinci rivayet ise adı geçen bey oğlunun **Kanunî Sultan Süleyman** döneminde Venedik elçisi olan **A.Giritti**'nin oğlu **Luigi Giritti** olduğu yönündedir. Giritti bu semtte güzel bir konak yaptığı için yöre halkı buraya Beyoğlu semti olarak tanımıştır.

Hangi beyin oğlundan gelirse gelsin, bilinen odur ki, bu semtin adının fetihten sonra Beyoğlu'na döndüğü ve bunun da bugüne kadar geldiğidir.

AYASPAŞA

Ayaspaşa, Taksim Meydanı'ndan doğuda Dolmabahçe ve güneydoğuda Kabataş'a doğru inen dik yamaçları, İnönü (es-

40. Nur Akın, "Beyoğlu ", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, Kültür Bakanlığı Tarih Vakfı, 1995, s. 218-219.

ki Gümüşsuyu) Caddesi ile Kabataş arasındaki bölgeyi kapsamaktadır.

Semt, adını, **Kanunî Sultan Süleyman**'ın sadrazamlarından olan ve devlete pek çok yararlar da bulunmuş olan **Ayas Paşa**'dan almaktadır. Rivayetlere göre eskiden burada **Ayas Paşa**'nın bahçe içinde bir konağı bulunmakta imiş.⁴¹

AYNALIKAVAK

Kasımpaşa - Sötlöce yolu üzerinde bulunan Aynalıkavak adı, burada bulunan sarayın, **Venediklilerce** hediye edilen aynalarla süslendiği için verilmiştir. Ancak bazı tarihçiler ismin bununla bir ilgisinin olmadığını iddia etmektedirler. İsmi sahil bakan bir kavak ağacına raptedilmiş bir aynadan geldiğini söyleyenler de vardır. **Önder Şenyapılı** tarafından ise konu şöyle aktarılmaktadır: "**Kasır, Okmeydanı'nın sınırları içinde bulunan meyilli bir yere yapılmıştır. Ok atanların, kemankeşlerin dilinde 'Ayna' hedef anlamına geliyormuş. Yay çekenler, ayna deyince karşıya dikilip ok atılan hedefi anlarırmış. Kavak ise direk manasını taşıyormuş. Türkler üstünde ok hedefi olan ayna konan direğe de 'Aynalı direk' veya 'Aynalı kavak' diyorlarmış.**"⁴²

41. Enes Keskin, Kentim İstanbul İstanbul'un Semtleri Dizisi, Ayaspaşa-Gümüşsuyu Kitaplığı, s. 2 -3.
<http://kentimistanbul.com/semtler.asp>

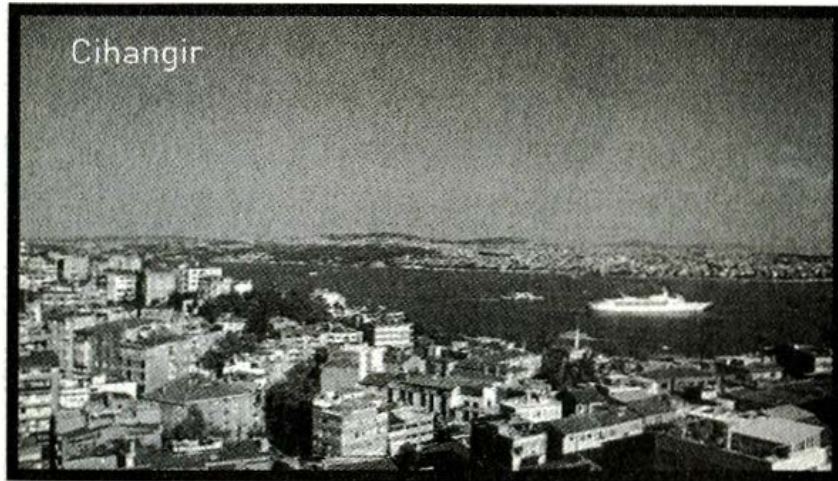
42. Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 50.

AZAPKAPI

Şişhane'den **Atatürk Köprüsü**'ne inerken, sahile uzanan semtin adı Azapkapı'dır. Bu ismin verilmesinde **Haliç Tersanesi**'nin yanında bulunan **Azepler Kışlası** ile **Azep Kapısı**'nin tesiri vardır. Anadolu beyliklerinde, donanma hizmetinde kullanılan askerlere **Azepler** denilmekteydi. Osmanlı teşkilatında hafif yaya askeri demek olan **Azep** kelimesi, **Arapça**'da evli olmayan, bekar erkek anlamına gelmektedir. **Azep** kelimesi zamanla **Azap** şeklini almış ve semtin adına kaynak teşkil etmiştir.⁴³

CIHANGİR

Cihangir semti, **Tophane** ile **Fındıklı** arasında bir yerdir. **Kanunî Sultan Süleyman** ile **Hürrem Sultan**'ın çocukları



43. http://www.elbruz.net/index.php?sayfa=dergi&bolum=15&yazi_id=481

ki Gümüşsuyu) Caddesi ile Kabataş arasındaki bölgeyi kapsamaktadır.

Semt, adını, **Kanunî Sultan Süleyman**'ın sadrazamlarından olan ve devlete pek çok yararlar da bulunmuş olan **Ayas Paşa**'dan almaktadır. Rivayetlere göre eskiden burada **Ayas Paşa**'nın bahçe içinde bir konağı bulunmakta imiş.⁴¹

AYNALIKAVAK

Kasımpaşa - Sütlüce yolu üzerinde bulunan Aynalıkavak adı, burada bulunan sarayın, **Venediklilerce** hediye edilen aynalarla süslendiği için verilmiştir. Ancak bazı tarihçiler ismin bununla bir ilgisinin olmadığını iddia etmektedirler. İsmi sahil bakan bir kavak ağacına raptedilmiş bir aynadan geldiğini söyleyenler de vardır. **Önder Şenyapılı** tarafından ise konu şöyle aktarılmaktadır: "***Kasır, Okmeydanı**'nın sınırları içinde bulunan meyilli bir yere yapılmıştır. Ok atanların, kemankешlerin dilinde 'Ayna' hedef anlamına geliyormuş. Yay çekenler, ayna deyince karşıya dikilip ok atılan hedefi anlarırmış. Kavak ise direk manasını taşıyormuş. Türkler üstünde ok hedefi olan ayna kovan direğe de 'Aynalı direk' veya 'Aynalı kavak' diyorlarmış.*"⁴²

41. Enes Keskin, Kentim İstanbul İstanbul'un Semtleri Dizisi,

Ayaspaşa-Gümüşsuyu Kitaplığı, s. 2 -3.

<http://kentimistanbul.com/semptler.asp>

42. Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 50.

Şehzade Cihangir genç yaşta ölünce, İstanbul'a hakim bu tepeye "**Şehzade Cihangir**" adına bir cami yaptırmıştır. Bu cami semte adını vermiştir. ⁴⁴

GALATA

Galata adının, ilk yerleşme dönemlerinde burada var olduğu bilinen **süthaneler** nedeniyle **Grekçe**'de "**süt**" anlamındaki "**Galata**" veya "**Galaktos**" kelimesinden geldiği söylenmektedir. **Evliya Çelebi**'nin semt hakkında şu satırları kaleme alması bu düşüncayı doğrular niteliktedir: "*Galata zemini bir yeşillik, hoş havalı ve verimli bir yer olduğundan, bütün sağmal koyunlarını ve sığırlarını bu Galata'da otlatıp sütlerini sağıp krala getirirlerdi. Bu verimli yerde lezzetli süt elde edildiğinden Galata dediler. Çünkü Yunan dilinde süte 'Galata' derler.*" ⁴⁵

İkinci bir rivayet ise, Bizans'ın ilk yıllarında asıl kentten Haliç ile ayrılan bu kısma "**Peran an Skais**" denildiği, "**karşıda**" anlamına gelen "**Peran**" kelimesinin de önceleri **Cenevizliler** tarafından "**Galata**", daha sonradan da Levantenlerce "**Beyoğlu**" için kullanıldığı belirtilmektedir. Bazı yazarlar ise, **Gotlar**'ın Anadolu'ya geçen denizi bu noktada aşmış olmaların-

44. Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 50.

45. Evliya Çelebi, Seyehatname II, Haz. Yücel Dağlı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2003, s.387.



dan dolayı yöreye "**Galata**" adının verildiğini ileri sürerler. Ayrıca bu adın bölgeye yerleşen bir **Got**'tan kaynaklanabileceği, buna bağlı olarak Greklerin önceleri bu alana "**Galatou**" dedikleri ve bu ismin zamanla "**Galata**"ya dönüştüğü de iddia edilmektedir.⁴⁶

GALATASARAY

Galatasaray, Taksim ile Tünel arasında oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır. Semtin adının, bugünkü **Galatasaray Lisesi**'nin yerinde bulunan "**Galata Sarayı**" adlı binadan

46. Celal Esat Arseven, Eski Galata ve Binaları, İstanbul, TTOK Yayınları, 1989, s.45.

geldiği söylenmektedir.⁴⁷

Galatasaray'ın bir semt olmadığını söyleyenler de vardır. Bu iddialara göre semtin adı Beyoğlu'dur. Ancak Galatasaray Lisesi'nin burada olmasından dolayı adı Galatasaray olarak anılmıştır.⁴⁸

GÜMÜŞSUYU

Gümüşsuyu isminin "duvar içi su deposu" anlamına gelen "Gömüş" kelimesinden türediği rivayet edilmektedir. **Necdet Sakaoğlu** Gümüşsuyu ismi ile ilgili bir makalesinde şu bilgileri vermektedir: *"Gümüşsuyu Askeri Hastanesi'nin duvarındaki, şimdi kaldırılmış olan çeşme tepedeki "Gömüş"ten besleniyordu. Gömüş deyimi, zamanla gümüş'e dönüşmüş ve semtin adı da Gümüşsuyu olarak kalmıştır."*⁴⁹

HASKÖY

Bizans döneminde "Arabant Kasabası" olarak anılan Hasköy isminin nereden geldiği ile ilgili üç rivayet vardır.

Birincisi, III. **Selim** döneminde burada yaptırılan "Has Bahçe"nin sonradan imara açılmasıyla birlikte, üzerine kurulan köyün "Hasköy" adını almış olduğu yönündedir.

İkinci rivayet, Fetih'ten sonra **Fatih Sul-**

47. P.Ğ.İnciyan, 18. Asırda İstanbul, Çeviren: Hrand D.

Andreasyon, İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, 1976, s. 111.

48. Vedat Gürer, <http://inet-tr.org.tr/inetconf7/oturumlar/dns-cg-neyapar-neyapmali.doc>

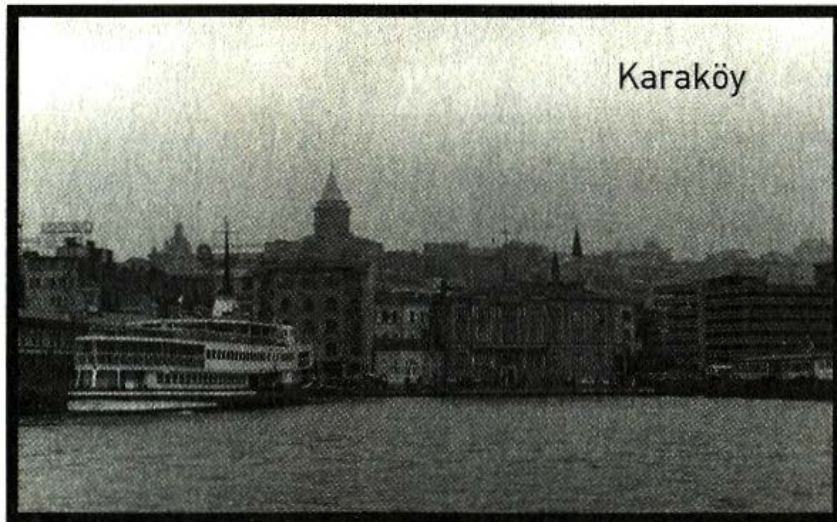
49. Necdet Sakaoğlu, "İstanbul Sularına Şehrengiz", İstanbul Dergisi, Sayı: 8, 1994, s.41.

tan Mehmet'in; "Has Çadır"ını, yani otağını bu yörede kurmuş olmasından geldiği şeklindedir.⁵⁰

Üçüncü bir rivayet ise, bölgenin en büyük kilisesi olan; "Paraskevi Kilisesi"nden dolayı semt uzun süre; "Parasköy" olarak anılmış, daha sonraları ise halk ağzında kısaltılıp yuvarlanarak; "Hasköy"e dönüşmüştür.⁵¹

KARAKÖY

Cenevizliler döneminde adı; "Kiarahori" olan Karaköy isminin burada ikamet eden "Karaim" Yahudileri sebebiyle verildiği bilinmektedir. Bu Yahudi kolu, Avrupalı Yahudi cemaatinin ismidir. Karaköy ismindeki "Kara" kelimesinin, "Karaim"deki "im" hecesinin düşerek meydana geldiği söylenmektedir. P.Ğ. İncicyan, Karaköy ismi ile ilgili şu açıklamaları yapar: "*Karaim* denilen Yahudiler, eskiden beri İstanbul ve



50. http://www.azizistanbul.com/forum/forum_posts.asp?TID=63&get=last

51. "Hasköy", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi IV, İstanbul, 1994, s.10.

*Galata'daki karşılıklı sahillerde oturdukları için aynı yerlere **Karaköy** adı verilmiştir."* ⁵²

KASIMPAŞA

Kasımpaşa, **Haliç Tersanesi** havuzlarından başlayarak **Hasköy**'e kadar uzanan; kuzeydoğuda karaya doğru **Dolapdere** sırtlarına tırmanan; güneydoğuda **Azapkapı**, doğuda **Şişhane**, **Tepebaşı**, kuzeyde **Hacıhüsrev**, kuzeybatıda **Piyalepaşa**, **Okmeydanı**, **Aynalıkavak**'la çevrili, bir yerleşim birimidir.

Kasımpaşa ve civarı, Bizans imparatorluğu döneminde **Pegai** (kaynaklar) olarak bilinmekteydi. Bölgenin Kasımpaşa olarak anılmasına sebep olan gelişme, Kanunî devrinde cereyan etmiştir. **Evliya Çelebi**, bu gelişmeyi şu şekilde anlatır: "*Kanunî Sultan Süleyman zamanında İstanbul'un nüfusu kalabalıklaşıp omuz omuza sökmeye olunca, vezirlerden **Kasım Paşa**'ya, padişah ferman çıkararak, **Kasımpaşa** şehrini imar etmeye memur oldular. Binlerce devlet ileri gelenleri de yardım ederek, **Kasımpaşa** şehrini hakkıyla mamur eylediler."* ⁵³

Bu imar faaliyetleri sonrasında cami ve muhtelif binalar yaptırmış olan vezir Kasım Paşa'nın adı, bölgeye isim olarak verilmiştir.

52. P.Ğ.İncicyan, a.g.e., s. 115.

53. "Kasımpaşa ve Tarihçesi", <http://www.kasimpasaspor.com-/kasimpasa.htm>

PİYALEPAŞA

Semt adını, Kanunî Sultan Süleyman döneminde kaptan-ı deryalık yapan meşhur denizcilerden **Piyale Paşa**'dan almıştır. **Piyale Paşa** 1570 yılında bu semte kendi adıyla anılan **Piyale Paşa Camii**'ni yaptırmıştır. Semte adının bu cami sebebiyle verildiği söylenmektedir.⁵⁴

SIRASELVİLER

Siraselviler, **Taksim**'den **Cihangir**'e doğru inen caddenin ismidir. Siraselviler isminin burada bir zamanlar bulunan sıra sıra dizilmiş selvi ağaçlarından dolayı verildiği söylenmektedir. **İlber Ortaylı** Siraselviler ile ilgili şu açıklamalarda bulunmaktadır: *"Artık bu caddenin üzerinde selvi ağacı falan yok, hatta selvilerin ne zaman yok olduğunu hatırlayanlar da yaşamıyorlar."*⁵⁵

SÜTLÜCE

Sütlüce, Mecidiyeköy'den çevre yoluna girip Topkapı istikametine giderken, Haliç Köprüsü'ne girmeden önce sağ altta kalan ve **Kâğıthane**'ye kadar uzanan semtin adıdır. **Sermet Muhtar Alus**'a göre

54. <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=674>

55. İlber Ortaylı, İstanbul'dan Sayfalar, İstanbul, Hil Yayınları, 1986, s.140

Sütlüce'nin olduğu yerde geçmiş dönemlerde "**Süt Membar**" adlı bir Rum köyü varmış. Köyün bir köşesindeki bakır bir kadın heykelinin memelerinden su akar-mış. Halk tarafından bu suyun kadınların sütünü çoğalttığına inanılırmış. Semtin isminin de buradan geldiği düşünülür.⁵⁶

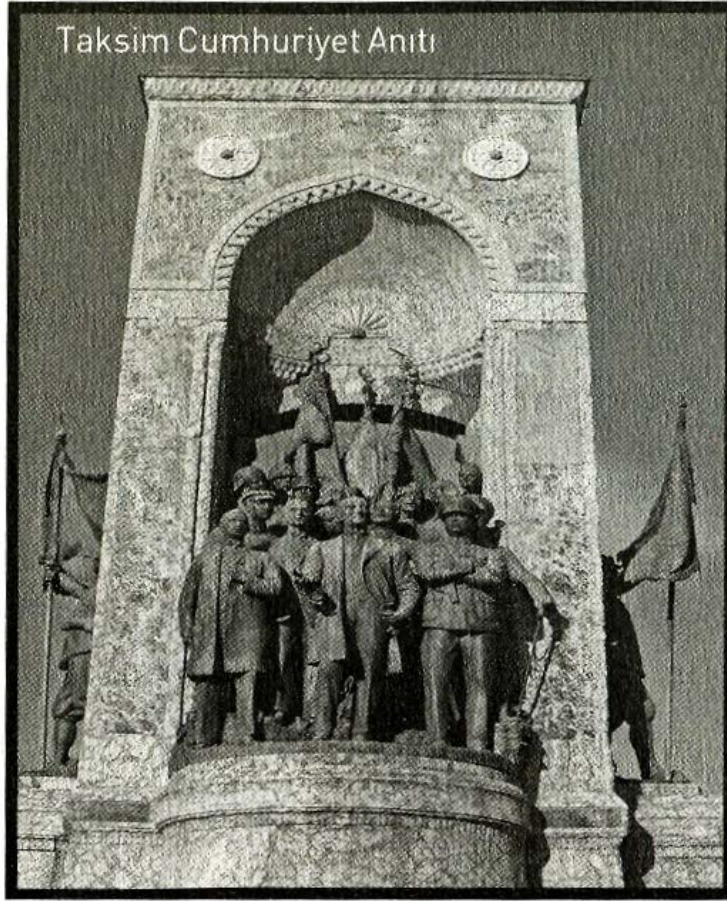
ŞİŞHANE

Şişhane adının "**Şeşhane**"den geldiği rivayet edilmektedir. "**Şeş**", Farsça'da "**altı**" rakamının ismidir. "**Hane**" de malûm "**ev**" demektir. Ama semtin isminin "**altı ev**"le hiç bir ilgisi yoktur. Rivayetlere göre "**Şeşhane**" eski tüfeklerden birinin ismidir. Namlusu yivli ve altı köşeli olduğu için bu isim verilmiştir. Bugün bu biraz değişik olarak "**altı kaval, üstü şişhane**" sözünde kullanılmaktadır.

Yivsiz ya da yivleri aşınmış tüfekler için "**kaval gibi**" bir sıfat kullanılır. Bu sözdeki **kaval** da bu anlamdadır. Birbirine uymayan, yakışsız kıyafetler için de bu sıfat kullanılır. Dolayısıyla, semt için kullanılan "**Şişhane**" isminin "**Şeşhane**" den bozma bir kelime olması muhtemeldir.⁵⁷

56. Sermet Muhtar Alus, a.g.e., s.14957.

57. <http://www.hurriyet.com.tr/agora/article.asp?sid=2&aid=1913>



TAKSİM

İstanbul'un merkez semtlerinden biri olan Taksim, batısında **İstiklal Caddesi** ve **Sıraselviler**, kuzeyinde **Mete Caddesi** ve **Elmadağ**, güneyinde **Beşiktaş**, doğu yönünde **Ayaspaşa-Gümüşsuyu** semtleri ile çevrilidir. Taksim, İstanbul'un en işlek ve en yoğun semtlerinden birisidir.

Taksim semti ismini I. **Mahmut** döneminde yapılmış olan meydanın köşesindeki sivri kubbeli, klâsik taş yapıdan almaktadır. Zikredilen yapının ismi şehre tarihinde ilk defa kuzey ormanlarından su getirilip suların taksim edildiği bir yer olarak bilinen "**Maksem**"den gelmektedir. Böylelikle suyun taksim edildiği bir

mekan olan bu semt, Taksim olarak anıla gelmiştir.⁵⁸

TARLABAŞI

Tarlabaşı kuzeyde **Dolapdere Caddesi**, güneyde **Tarlabaşı Bulvarı**, doğuda **Talimhane**, batıda ise **Kasımpaşa** ile sınırlanan semtin adıdır. Tarlabaşı, 1535'te Fransızlarla başlayan ülkeler arası elçilik bulundurma uygulaması sonucunda Beyoğlu'na yerleşen sefaretlerde çalışan üst düzey yöneticilerin ve bunlara ek olarak Beyoğlu'nda yaşayan Levantenlerin ve gayrimüslimlerin iş yeri ve konutlarında çalışanların ikamet ettikleri bir semt olarak kurulmuştur. Tarlabaşı değişen sosyal kültürel yapısıyla bugün artık çok farklı bir yapıya bürünmüştür. Daha çok alt gelir gurubunun yaşadığı bir semt haline gelmiş olan bu semtin adını nereden aldığı konusunda sağlam bir bilgi mevcut değildir.⁵⁹

TEPEBAŞI

Kasımpaşa ile **Haliç**'e inen dik yamaçlar üzerinde yer alan Tepebaşı semti, adını coğrafî konumundan almıştır.

1908 tarihinde "**Pathe**" isimli ilk sinema-

58. "Taksim Maksemi", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi II, İstanbul, 1994, s. 198.

59. <http://tr.wikipedia.org/wiki/Tarlaba%C5%9F%C4%B1>

nın Tepebaşı'nda açıldığı bilinmektedir. Semtte bulunan **Tepebaşı Tiyatrosu** da, yıllarca **Şehir Tiyatroları**'nın simgesi olmuştur. ⁶⁰

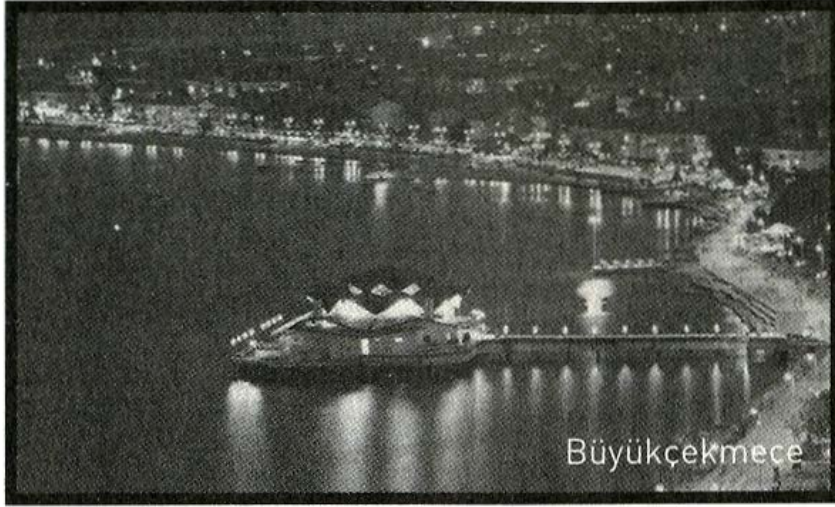
TOPHANE

Tophane, ismini Fatih'in burada kurduğu "**Tophane-i Amire**"den almıştır. İstanbul'un fethinde topların oynadığı rolün büyüklüğünü kavrayan Fatih, Galata Surları'nın dışında, Boğaz girişinde "**Tophane-i Amire**"yi kurdurmuştur. Tophane-i Amire", Osmanlılarda savaş endüstrisine yönelik yapılan ilk yapıdır. Burada **Ejderhan**, **Balyemez**, **Zorbozan** ve **Miyane** isimleri verilen dev toplar üretilmiştir. ⁶¹



60. http://www.kentimistanbul.com/istanbul_icerik.asp?bl=10&RegNO=171&goster=full

61. <http://www.tophane.org/Tophane.asp?nereye=yazilist&id=6>



10-BÜYÜKÇEKMECE İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Büyükçekmece, güneyde **Marmara Denizi**, doğuda **Avcılar**, kuzeyde **Çatalca**, batıda **Silivri** ilçesiyle çevrilidir. Tarihî kaynaklar M.Ö. 7. yüzyılda ilk yerleşimin başladığı **Büyükçekmece**'nin kurucularının **Helenler** olduğunu aktarmaktadır. Bizans döneminde ismi "**Athyra**" olarak bilinen Büyükçekmece, İstanbul'un fethinden sonra bir sayfiye ve tarım beldesi olarak kullanılmıştır. 1950'lere kadar tarım merkezi olan Büyükçekmece, bu noktadan sonra sanayileşmeye başlamıştır. Büyükçekmece 1980 yılından sonra Türkiye'de başlayan hızlı ve modern kentleşme sürecinde yapılaşmış, 20 yıl öncesinin küçük bir beldesi iken bugün Avrupa standartlarında altyapısı tamamlanmış, İstanbul'un gözde yerleşim birimlerinden birisi olmuştur. Büyükçekmece ilçesi, **Büyükçekmece Merkez, Kumburgaz, Marmarsinan, Tepecik, Gürpınar, Kavaklı, Ya-**

kuplu, Kıraç, Esenyurt ve Bahçeşehir olmak üzere 10 belediye ile 45 adet mahalle birimine sahiptir.

Büyükçekmece ismi hakkında üç rivayet vardır. Birincisine göre, ismini kenarında kurulduğu **Büyükçekmece Gölü**'nden almıştır. İkinci bir rivayete göre ise, üzerinde iki yakayı birbirine bağlayan **Mimar Sinan Köprüsü**'nün bulunduğu ve köprü yapılmadan önce geçişin sallarla yapıldığı **Büyükçekmece** kanalının **Küçükçekmece**'dekine göre büyük olması bu isme kaynaklık etmiştir. En son rivayete göre ise **Büyükçekmece** adı, balık tutmak için denize açılan geçitlerde kurulan ve yukarı çekilerek açılan kavisli setlerden gelmiştir.⁶²

Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde **Çatalca**'ya bağlı bir belde olan **Büyükçekmece** 1987 yılında ilçe olmuştur. **Evliya Çelebi**, Büyükçekmece'nin 17. yüzyılda Eyüp kadılığına bağlı bir nahiye olduğunu, deniz kenarında harap bir kalesi, bin kadar mamurhanesi, bağları, bahçeleri bulunduğunu; kasaba topraklarının vakıf toprakları olduğunu yazmaktadır. İmaretinden, medresesinden, gelişkin çarşısından, 11 adet hanından, hamamından ve kervansarayından bahsetmektedir.⁶³

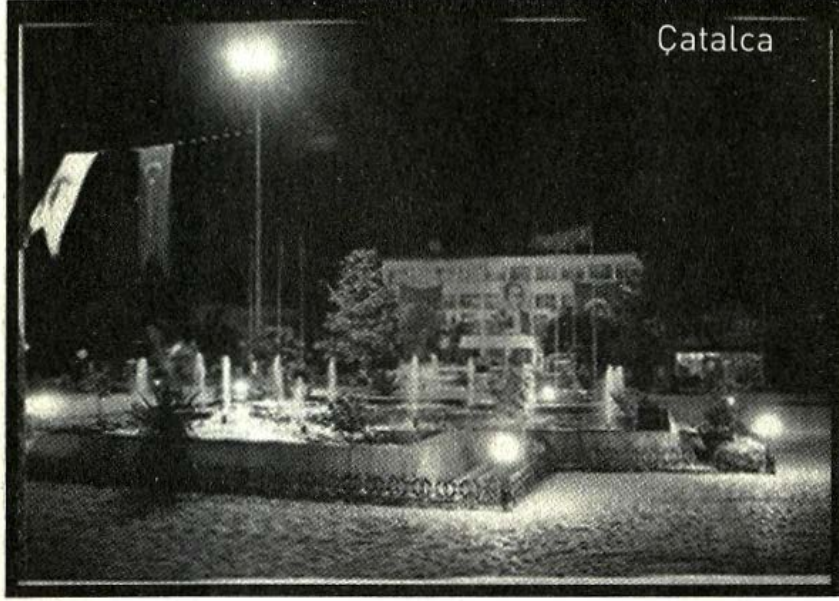
Büyükçekmece daha çok bir sayfiye yeri ve tarım bölgesi olarak kullanıldığı için

62. Önder Şenyapılı, a.g.e., s.47.

63. <http://www.bcekmece.bel.tr/bcekmece.php?mod=5&modul=3&rehber=1&bilgi=7&oku=ttt001>

tarihî eser yok denecek kadar azdır. Büyükçekmece'nin en önemli tarihî eseri Kanunî Sultan Süleyman'ın **Zigetvar Seferi**'ne çıkarken, yapımını başlattığı, ancak **II. Selim** zamanında 1567 yılında tamamlanabilen **Mimar Sinan Köprüsü**'dür. Büyükçekmece ile Mimar Sinan arasında ulaşımı sağlayan köprü, bugün trafiğe kapalıdır. Söz konusu köprü İstanbul'a 36 km. uzaklıkta **Büyükçekmece Gölü** ile **Marmara Denizi** üzerindeki geçit üzerinde yapılmıştır. Büyükçekmece'deki ikinci en önemli tarihi eser, 16. yüzyılda yapılan **Kervansaray**'dır. **Enver Paşa**'nın av köşkü olarak kullanmak maksadıyla yaptırdığı **Enver Paşa Köşkü** de Büyükçekmece'nin tarihî eserlerinden biridir. Kaymakamlık binası önünde yer alan köşkte, Enver Paşa ailesi ile birlikte kalmıştır.





11-ÇATALCA İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Marmara ve Karadeniz'e kıyısı olan Çatalca ilçesi, güneyde Büyükçekmece'ye, batıda Silivri ve Tekirdağ iline, doğuda Avcılar ve Küçükçekmece ile Gaziosmanpaşa ve Eyüp ilçeleriyle çevrilmiştir. Yüz ölçümü itibarıyla İstanbul'un en büyük ilçesi olan Çatalca, önceleri sancak ve vilayet iken 1926 yılında ilçe olarak İstanbul'a bağlanmıştır.

1371 yılında Osmanlı topraklarına katılmadan önceki adı "Matrai" olan Çatalca'nın Osmanlı dönemindeki ismi "Çatalburgaz"dı. Daha sonra "Çatal dağı" eteğinde kurulduğu için "Çatalca" adının verildiği bilinmektedir.

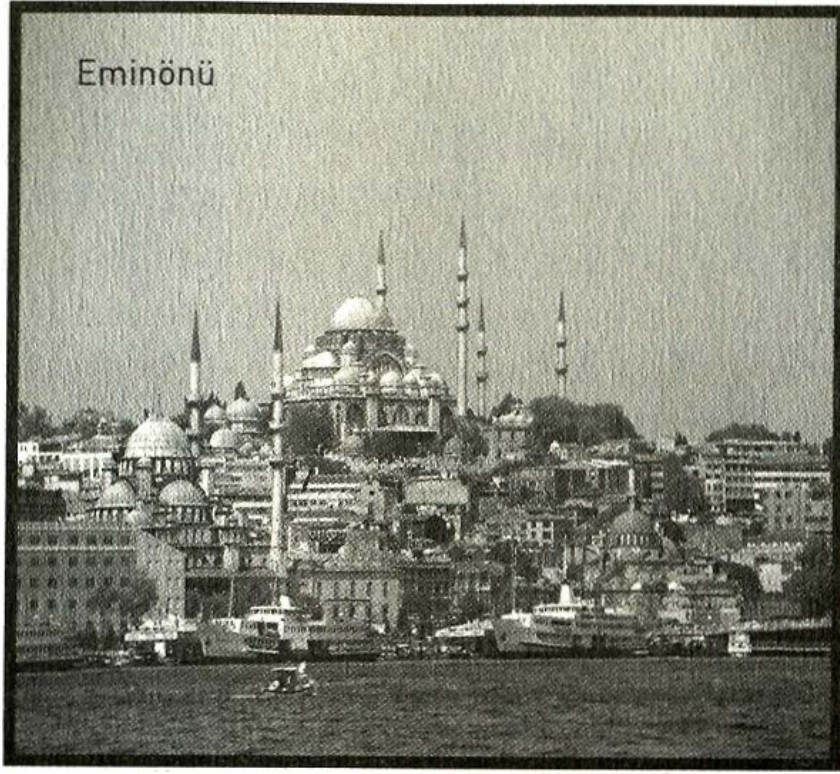
Evliya Çelebi, Çatalca'nın başka bir adı daha olduğunu söyler. Ona göre bu isim Haniçe'dir. Haniçe, Rumca bir sözcük olup Büyük İskender döneminde İstanbul'u onaran Kral Yefkur'un kızının adı-

dır. Burası kızının yaylağı olduğu için kral, burada büyük bir kale yaptırarak **Haniçe** adını vermiştir.

Üçüncü bir rivayet ise **Fatih Sultan Mehmet** döneminde İstanbul kuşatması öncesi uzun süren direnişten ve çetin savunmadan dolayı "**Çetince**" adının verildiği ve zamanla bu ismin **Çatalca**'ya dönüştüğü şeklindedir.⁶⁴



64. <http://www.catalca.gov.tr/data/history/dbcatalca/-tarih001.htm>



12-EMİNÖNÜ İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

İstanbul'un tarihî yarımadasında yer alan en önemli ilçelerinden biri olan **Eminönü**, kuzeyden **Haliç**, güneyden **Marmara Denizi**, doğudan **İstanbul Boğazı**, batıdan ise **Fatih** ilçesi ile çevrilidir. Eminönü ilçesi, İstanbul'daki en önemli tarihî yapıları içinde barındırmaktadır. Bu anlamda İstanbul kentinin merkezi durumundadır ve kentin en hareketli bölgelerinden birini oluşturmaktadır.

Galata Köprüsü'nün Eminönü tarafında Fatih Sultan Mehmet döneminden beri "**Gümrük Eminliği**" binası bulunmaktaydı. Eminönü ismi, bu semtte bulunan "**Gümrük Eminliği**" sebebiyle verilmiştir. Halk arasında "**Eminlik önü**" diye anılan semtin ismi zamanla **Eminönü** şekline dönüşmüştür.

Eminönü, hem **Bizans**, hem **Osmanlı**, hem de **Cumhuriyet** dönemlerinde önemi koruyan bir yer olmuştur. Sadece ülkemizde değil, dünyada eşi olmayan birçok eser bu semtte bulunmaktadır. "**Sultanahmet ve Beyazıt Meydanları, Dikilitaş, Burmalı ve Örmeli Sütun, Çemberlitaş, Aya İrini Kilisesi, Yerebatan Sarayı, Topkapı Sarayı, Süleymaniye Camii, Sultanahmet Camii, Ayasofya Camii, Küçük Ayasofya Camii, Beyazıt Camii, Şehzadebaşı Camii, Yeni Cami, Nuruosmaniye Camii, Laleli Camii, Mısır Çarşısı, Kapalıçarşı, Gülhane Parkı, İstanbul Üniversitesi, Mısır Çarşısı, Yerebatan ve Binbirdirek sarnıçları**" bunların önemlilerindendir.⁶⁵

AHIRKAPI

Ahırkapı, **Çatladıkapi** ile **Sarayburnu** arasında **Cankurtaran** semtinin bir uzantısıdır. Doğuda **Sarayburnu**, batıda **Çatladıkapi**, **Küçükayasofya**, kuzeyde **Sultanahmet** ve **Topkapı**, güneyde ise **Marmara Denizi** ile çevrelenmiştir.

İstanbul'un en eski saray yerleşmesi olan semtin isminin, **Topkapı Sarayı**'nın has ahırlarının burada bulunmasından dolayı verildiği rivayet edilmektedir. Buna göre **Marmara**'ya açılan sur kapısının kuzeydoğusunda yer alan has ahırlar semtin en merkezî noktasını oluşturuyordu.⁶⁶

65. http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_eminonu.asp

66. Dilaver Demirağ, "Ahırkapı", Kentim İstanbul İstanbul'un Semtleri Dizisi içinde <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

Farklı bir rivayet ise bu kapının adının **Arapça**'da "**son**" anlamına gelen "**ahir**" kelimesinden geldiği yönündedir.⁶⁷ Ahırkapı'nın Bizans döneminde Marmara Denizi'ne açılan **kapıların sonuncusu** olması bu rivayeti doğrular niteliktedir.

BAHÇEKAPI

Bahçekapı semti, adını İstanbul'un deniz surlarının Haliç ağzına açılan kapılarından biri olan "**Bahçe Kapısı**"ndan almaktadır. Bizans döneminde bu kapıya "**Porta Neorion**" denildiği söylenmektedir. Bu kapının çevresindeki nüfusun çoğunluğunu o dönemde Musevîler oluşturduğundan, kapıya "**Porta Hebraica**" ya da "**Porta Judeca**" denilmiş, Türkler tarafından ise **Çıfıt Kapısı (Şuhut Kapısı)** olarak adlandırılmıştır. Bizans döneminde bu kapının yakınında bir kule olduğu, Haliç'in ağzına gerili zincirin bir ucunun kuleye, diğer ucunun da **Galata Kulesi**'ne bağlı bulunduğu rivayet edilmektedir. Kapının yerinin bugünkü Yeni Cami arkasında **Arpacılar Caddesi** üzerinde olduğu sanılmaktadır.⁶⁸

67. Aynur Gürsoy, "Kapılar Şehri", Şehr-i İstanbul Dergisi, Sayı 2, Mart-Nisan 2005, s.29.

68. http://tr.wikipedia.org/wiki/Emin%C3%B6n%C3%BC,_%C4%B0stanbul



BEYAZIT

İstanbul'un önemli yerlerinden biri olan Beyazıt, tarihî yarımada'nın merkezinde yer almaktadır. Beyazıt semti, adını Fatih'in oğlu II. **Beyazıt**'ın külliyesinden almaktadır.

Beyazıt semtinin merkezi ise **Beyazıt Meydanı**'dır. İmparator **Teodosius** devrinde, M.S. 393 yılında şehrin en büyük meydanı olarak inşa edilen meydan, o dönemde, ortasındaki dev boyutlu zafer takının üzerinde yer alan bronz boğa başlarından dolayı **Form Tauri** adıyla anılıyordu. Bugün zafer takından geriye birkaç mermer blok ve sütun kalıntıları kalmıştır. **Beyazıt Meydanı**'nda bulunan **İstanbul Üniversitesi**'nin kapısı ve **Beyazıt Yangın Kulesi** ise 9. yüzyıla ait yapılardır.

CAĞALOĞLU

Cağaloğlu semti Evliya Çelebi'nin belirttiğine göre, Osmanlı döneminde ekabir saraylarının bulunduğu bir semtti. Bunda semtin saraya yakın oluşunun önemli bir payı olmalıdır. 16. yüzyılın son çeyreğinde sadrazamlık yapan **Cığalazade Sinan Paşa**'nın sarayının ve hamamın bu bölgede bulunması, semtin "**Cığalaoğlu**" adını almasına sebep olmuştur. "**Cığalaoğlu**" adı daha sonra halkın ağzında "**Cağaloğlu**"na dönüşmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun sadaret makamı ve devletin yönetim merkezi olan **Babıâli**'nin varlığı, semte daha 18. yüzyıldan itibaren özellik kazandırmış ve burası Osmanlı bürokrasisinin, sadaret mensuplarının, paşaların yaşadığı bir bölge halini almıştır. 1870'lerden sonra ise Cağaloğlu, Türk basınının merkezi haline gelmeye başlamıştır. Cağaloğlu, 1990'ların ortasına kadar bu şekilde anılmasına rağmen birçok büyük gazetenin bu semtten taşınmasıyla eski etkisini kaybetmiştir. Ancak yayıncıların yoğun olarak bulunduğu semt, **kentin kültür merkezi** olması durumunu bugün az da olsa devam ettirmektedir.⁶⁹

69.http://tr.wikipedia.org/wiki/Emin%C3%B6n%C3%BC,_%C4%B0İstanbul



CANKURTARAN

Cankurtaran adını, **Fatih Sultan Mehmet** döneminde topçu başı olan ve Fetih sırasında bu bölgede şehit düşen **Cankurtaran Seyyit Hasan Ağa**'dan almıştır. **Cankurtaran** semti, **Topkapı Sarayı**, **Sultanhmet** ve **Kadırga** ile çevrilidir. İstanbul'un en önemli turistik bölgelerinden biri olan semt, pansiyonların çoğalması nedeniyle biraz kimlik değiştirmiştir. Ama bu kimlik değişikliği semtin her yerine nüfuz edememiştir.

ÇATLADIKAPI

Cankurtaran ile **Kumkapı** arasında bulunan **Çatladıkapi** semti, ismini burada bulunan bir kapıdan almıştır. İstanbul surlarının Marmara kıyısındaki kapılarından biri olan **Çatladıkapi**, deniz surlarının altıncı kapısıdır. Eski adı demir anlamına gelen "**Sidera**" olan kapı, 1532 yılındaki deprem nedeniyle çatlamasından sonra bu adı almıştır. Bu kapının yanında, kale bedeni üstünde **Jüstin-yen Sarayı**'nin harabeleri vardır.⁷⁰

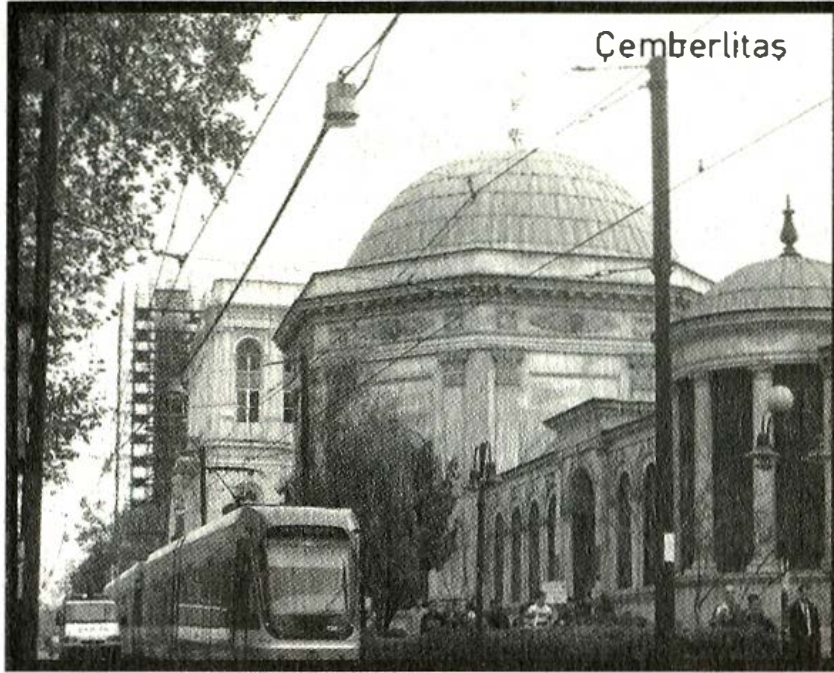
Aynur Gürsoy, **Çatladıkapi** isminin nereden geldiğini şöyle aktarmaktadır: "*Deniz kapılarının altıncısı olan **Çatladıkapi** ya da **Çatladisu Kapısı**'nin adı yukarıdan aşağıya doğru çatlak olan bir burçtan gelir. Bizanslılar, **Porta Ferrata** ya da **Porta Marina** dedikleri **Çatladıkapi**'nin önünde cirit oynar, halk da alanın etrafına toplanıp müsabakaları izlermiş.*"⁷¹

ÇEMBERLİTAŞ

Beyazıt semti ile **Sultanahmet** arasında yer alan **Çemberlitaş** semti ismini burada bulunan **Çemberlitaş**'tan almıştır. **Konstantinus Anıtı** olarak da bilinen **Çemberlitaş Sütunu**, 330 senesinde **Büyük Konstantinius** tarafından **Roma**'daki **Apollon Mabedi**'nden buraya getirilerek dikilmiştir. Somaki bir kaidenin üzerinde yükselen ve mermer çe-

70. <http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid-2004-0214-t0nvid-370543,00.asp>

71. Aynur Gürsoy, a.g.e., s.29.



lenklerle ve tunç çemberlerle süslenen silindirik şeklinde dokuz somaki bloktan meydana gelen sütunun tepesindeki '**Güneşi Selâmlayan Apollon**' heykeli kaldırılarak yerine **Büyük Konstantinius**'un heykeli konulmuştur.

Çemberlitaş ilk dikildiği dönemlerde baş tarafında bir heykel olduğu, heykelin bir elinde haçla taçlandırılmış bir küre, diğer elinde ise mızrak bulunduğu bildirilmektedir. **Konstantinus**'un Çemberlitaş'ın temelinde Hz. Nuh'un (a.s.) asasını, Hz. Musa'nın (a.s.) su tasını ve Hz. İsa'nın (a.s.) dağıttığı yedi ekmeğin kırıntılarını elleri ile gömdüğü yaygın bir **Bizans** inanışıdır.

Bugüne kadar 7 bloku kalan Çemberlitaş 17. yüzyılda çıkan büyük bir yangında hasar gördüğü için **Sultan II. Mustafa** döneminde (1701) demir çemberler içine alınmıştır. Bu sebeple Çemberlitaş olarak anılmış ve bulunduğu semte de ismini vermiştir.⁷²

72. www.istanbulyeditepe.com/caglar_boyu_istanbul_eserleri/ce-mberlitas.asp

GEDİKPAŞA

Gedikpaşa, bugün daha çok adını ayak-kabı imalat atölyelerinin bulunduğu semt olarak duyurmuştur. Gedikpaşa semti adını, II. Mehmet döneminin sadrazamı ve kaptan-ı deryası olan **Gedik Ahmet Paşa**'nın burada yaptırdığı çifte hamamdan almıştır.⁷³

KADIRGA

Kumkapı ile **Çatladıkapı** arasında yer alan Kadirga semti, adını Bizans dönemi'nde burada bulunan "**Kadirga Limanı**"ndan almıştır. Bizans'ın son günlerine kadar burası liman olarak kullanılmıştır. Yunanca; "**Kaderga**" küçük gemi anlamına gelmektedir. Bizanslılar zamanında "**Kaderga**"lar, burada bulunan doğal limana sığınırldı. Limana da; "**Kaderga Limanı**" denilirdi. Bu liman, deniz yoluyla İstanbul'a gelenlerin şehre doğrudan giriş yapabilmelerine imkan verirdi.

Kadirga semti, Osmanlı döneminde de önemini korumuş tersane ve liman kompleksi olarak kullanılmaya devam etmiştir.⁷⁴

73. www.eminonu-bld.gov.tr/osmanli_donemi3.php - 22k - Ek Sonuç

74. www.eminonu-bld.gov.tr/osmanli_donemi3.php - 22k - Ek Sonuç



KUMKAPI

Kumkapı'nın doğusunda **Kadınca**, kuzeyinde **Gedikpaşa**, batısında **Yenikapı**, güneyinde ise sahil yolu ile demir yolu ve **Marmara Denizi** vardır.

Kumkapı ismi hususunda iki rivayet mevcuttur. Birincisine göre Kumkapı ismini, kum taşıyan küçük gemilerin yüklerini boşalttıkları bir iskelenin burada olması nedeniyle almıştır. İkinci rivayet ise şöyledir: Söz konusu iskelenin bulunduğu bölge muhtemelen kumsal olduğu için burası bu isimle anılmıştır. **Samatya**'nın buradaki iskele kısmını kapsamaması ve **Samatya**'nın Bizans'taki isminin "**Kum**" anlamına gelmesi bu rivayeti güçlendirmektedir.⁷⁵

75. Dilaver Demirağ, Kentim İstanbul İstanbul'un Semtleri Dizisi, Kumkapı Kitapçığı, s. 10-11. <http://kentimistanbul.com/semter.asp>



LALELİ

Beyazıt ve Aksaray arasında, İstanbul'un en eski yollarından biri olan, **Ordu Caddesi** boyunca uzanan semttir. Eski ismi "**Koska**" olarak bilinmektedir. **III. Mustafa** tarafından buraya Laleli külliyesi yapılmış semtin ismi değişmiştir.

Laleli isminin kaynağı hakkında birkaç rivayet mevcuttur. Bunlardan biri Laleli isminin burada bulunan bir çeşmeden dolayı verildiği yönündedir. Osmanlı'nın meşhur tarihçilerinden **Ahmet Refik** de ismin bu çeşmeden geldiğini söylemektedir.⁷⁶

Farklı bir rivayet ise ismin burada bulunan lale bahçelerinden kaynaklandığı yönündedir. **Lâlezar Mescidi** ve **Lale Devri** ile ilişkisi olduğunu ileri sürenlerle birlikte, ismin esas olarak İstanbul evliya-

76. "Laleli", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi V, İstanbul, 1994, s.193.

ları içerisinde yer alan **Laleli Baba**'dan geldiğini söyleyenler de vardır.⁷⁷

LANGA

Langa, bugünkü Yenikapı bölgesini de içine alacak biçimde **Aksaray**'dan Marmara sahiline dik inen **Namık Kemal Caddesi** ile doğuda ona paralel olarak yer alan **Mustafa Kemal Caddesi**'nin iki yanı ve arasında yer alan eski bir semttir.

Semt Bizans döneminde "**Vlanga**" olarak biliniyordu. Semtin isminin "**Dışarıda**" anlamına gelen Yunanca "**Vlanga**" kelimesinden geldiği rivayet edilmektedir. Dışarıda denmesinin sebebi ise Langa'nın Bizans surları içerisinde yer alan bir bölge olmayışındandır.

P.Ğ. İncicyan, Langa ismiyle ilgili şunları aktarmaktadır: "*Dışarı Yenikapı ile Davutpaşa kapısı arasında duvarla çevrili bir bahçe vardır. Bu bahçeye verilen **Büyük Langa** ve **Vlanga Bostanı** adlarından ikincisi daha doğrudur.*" ⁷⁸

77. "Laleli Baba Türbesi", Dünden Bugüne
İstanbul Ansiklopedisi V, İstanbul, 1994, s.189-190.

78. P.Ğ.İncicyan, a.g.e., s. 9.

MAHMUTPAŞA

Mahmutpaşa semti, **Kapalıçarşı**'nın **Mahmutpaşa** kapısından **Sultanhamam** mevkiine doğru uzanan cadde ve çevresindeki karmaşık sokaklardan ibarettir. "**Mahmutpaşa Yokuşu**" da denilen bu cadde ve çevresi çok sayıda han, dükkân, ardiye ve atölye ile doludur. İstanbul'un en eski hanı olan **Kürkçü Hanı**'nı da içerisinde bulunduran semt, Bizans zamanında başlayan ve Osmanlı devrinde de devam eden ticarî özelliğini bugün biraz itibar kaybetmekle beraber halen sürdürmektedir.

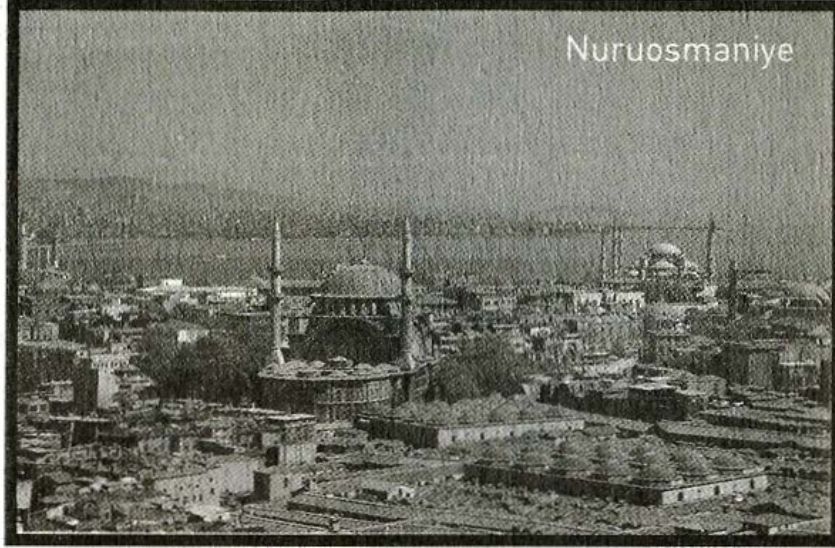
Mahmutpaşa semti adını, **Fatih Sultan Mehmet**'in uzun yıllar sadrazamlığını yapmış olan **Mahmut Paşa**'nın burada aynı isimle yaptırdığı külliyyeden almıştır.

MERCAN

İstanbul'un üçüncü tepesi Beyazıt'ın doğu-kuzeydoğu yamacında bulunan Mercan semti, ismini tartışmalı da olsa **Mercan Ağa**'dan aldığı rivayet edilmektedir. **Mercan Ağa**, burada bir cami, çeşme ve sıbyan mektebi yaptırmıştır.

Kuruluşu Fatih dönemine kadar gittiği bilinen Mercan semti, kuzeyinde **Tahtakale**, güneyinde **Kapalıçarşı**, doğusunda **Mahmutpaşa**, batısında **Fuat Paşa Cade-**

si ile **İstanbul Üniversitesi** merkez binası ve bahçesi bulunmaktadır.⁷⁹



NURUOSMANİYE

Kapalıçarşı'nın Ayasofya tarafına açılan kapısının çıkışında bulunan ve 1748 tarihinde **I. Mahmut**'un başlattığı ancak, 1755'te **III. Osman** döneminde tamamlanan **Nuruosmaniye Külliyesi**, bu semte ismini vermiştir. **Sinan Kalfa**'nın mimarlığını yaptığı **Nuruosmaniye Camii**, üç boyutlu taş bezemeleriyle dünya mimarisinde bile eşi olmayan, tamamen özgün ve biricik bir barok şaheseri olarak günümüze kadar gelmiştir. İçerisinde çok değerli yazma eserlerin bulunduğu Nuruosmaniye Camii'nin kütüphanesi ise, İstanbul'daki kütüphaneler içerisinde en zarif binalardan birine sahiptir.⁸⁰

79. Selman Soydemir. Kentim İstanbul İstanbul'un Semtleri Dizisi, Mahmutpaşa Kitapçığı, s. 8-9.

80. http://www.istanbulyeditepe.com/gezirehberi/camiler_ve_ku_llyeler.asp

SİRKECI

Eminönü ilçesi sınırları içerisinde yer alan Sirkeci semtinin eski adının komuta yeri anlamına gelen "**Strategion**" olduğu söylenir. Sirkeci isminin bu sözün bozulmasından geldiği rivayet edilmektedir. Burada bulunan "**Sirkeci Garı**" meşhurdur.

Sirkeci, Osmanlı döneminde **Topkapı Sarayı**'na yakın oluşu ve **Babiâli** merkezinin iskelesi olması sebebiyle önemini korumuştur. Sirkeci, tarihin her döneminde rıhtım olarak hizmet vermiştir. Semtin sahil kesiminde **Bandırma-Mudanya, İzmir** vb. seferleri yapan vapur ve feribot iskelesi ile **Sirkeci Garı**'nın karşısına gelen kısımda **Harem-Sirkeci** araba vapuru iskelesi yer almaktadır.⁸¹

SULTANAHMET

İstanbul'un en eski semtlerinden biri olan Sultanahmet, tarihî yarımada'nın batı ucunda yer almaktadır. Sultanahmet meydanının etrafı **Ayasofya, Haseki Hürrem Hamamı, Sultanahmet Camisi, Hipodrom ve Dikilitaş** gibi tarihî eserlerle çevrilidir.

Sultanahmet Meydanı ya da eski adıyla Hipodrom, Roma İmparatoru **Septimius Severius** tarafından, 2. yüzyıl sonlarında inşa ettirilmiştir. Hipodrom daha sonra **Büyük Konstantin** tarafından devasa öl-

81.http://www.eminonu.bel.tr/osmanli_donemi.php.htm

çülerle genişletilmiştir. İstanbul'da tarihî yarımada'nın uç kısmını oluşturan Sultanahmet bölgesi, tarih boyunca hep en önemli ve en makbul yerleşim yeri olmuştur. Roma ve Bizans hanedanları saraylarını buraya, **Marmara Denizi**'nin düz manzarasına bakan yamaçlarına oturtmuşlardı. Osmanlılar ise sarayları için daha geniş açılı ve değişik perspektifli bir köşeyi seçmişlerdi.⁸²



Sultanahmet adeta binlerce yıllık tarihin çok net bir özeti gibidir. **Sultanahmet Meydanı**'nda etrafınıza baktığınızda Mısır'dan Roma'ya, Bizans'tan Osmanlı'ya kadar birçok uygarlığa şahitlik yapmış eserleri bir arada görebilirsiniz.

Sultanahmet semti, adını, **Sultan I. Ahmet**' tarafından burada yapılan camiden almaktadır. Önceleri buraya halk "Yeni

82. <http://www.istanbul.com/KesfetDetail.aspx?Cat=100>

Cami" demiş, fakat daha sonraları **Sultannahmet** ismiyle anmışlardır.⁸³



SÜLEYMANİYE

Yahya Kemal'in "*Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede/Bir mehâbetli sabah oldu Süleymaniye'de*" diye anlattığı Süleymaniye Camisi ve külliyesinden ismini alan Süleymaniye, İstanbul'un üçüncü tepesinin Haliç'e bakan yamacında kurulmuştur. Bugün Eminönü ilçesinin bir semti olan Süleymaniye, kuzeyde **Demirtaş Mahallesi**, kuzeybatıda **Hoca Gıyaseddin**, batıda **Molla Hüsrev**, güneyde **Beyazıt**, doğuda ise **Mercan** mahalleleriyle çevrelenmiştir.

Semtin Osmanlı döneminde yerleşim yeri olarak meydana çıkması **Süleymaniye Külliyesi**'nin yapımıyla başlamıştır. 16.

83.<http://www.milliyet.com.tr/2005/10/22/guncel/gun08.html>

yüzyılda **Kanunî Sultan Süleyman**'ın, semte adını veren külliyei inşa ettirmesi ile birlikte bu semt gelişmiş ve o dönemde önemli semtlerden biri olmuştur. Süleymaniye semti bugün de, cami ve çevresinde bulunan külliyenin bazı yapılarıyla birlikte turizmin öncelik kazandığı tarihî bir semt olma özelliğini korumaktadır.⁸⁴

TAHTAKALE

Mahmutpaşa ve **Mercan** semtleri ile birlikte anılan Tahtakale semti, **Eminönü**'nde **Rüstem Paşa Camii** ve **Hasırcılar Caddesi** arasında yer almaktadır. Tahtakale, "kale altı" anlamına gelen "Tahte'l-kal'a" kelimesinin zamanla değişmiş şeklidir. Muhtemelen, **Mercan** veya **Beyazıt** civarındaki eski bir sur veya benzeri bir yapı yüzünden, belki de **Eski Saray**'ın surları sebebiyle daha aşağıda yer alan bu semte "**Kale altı**" denilmiştir.⁸⁵

VEZNECİLER

Eminönü ilçesi sınırları içerisinde yer alan **Vezneciler**, adını burada bulunan veznecilerden almıştır. **Vezne**, ateşli silâhlara konulan barutu ölçmeye yarayan aletin adı, vez-

84. "Süleymaniye", Düünden Bugüne İstanbul

Ansiklopedisi VII, İstanbul, 1994, s. 94-95.

85. Selman Soydemir, Kentim İstanbul İstanbul'un Semtleri Dizisi, Mahmutpaşa Kitapçığı, s. 10-11.

<http://kentimistanbul.com/semtiler.asp>

neciler de bu aleti satanlara verilen isimdi. Osmanlı döneminde burada "**Vezneciler Çarşısı**" bulunuyordu.⁸⁶

YENİKAPI

İstanbul'un birçok semti iç içe girmiştir. Bundan dolayı bazen bir semtin iki ilçeye bağlı kesimlerinin olduğu bilinmektedir. Bu semtlerden biri de Yenikapı'dır. Yenikapı, **Mustafa Kemal Caddesi**'nin batısı **Fatih**, doğusu **Eminönü** ilçelerine bağlı olduğundan, semt her iki ilçe üzerinde sayılmaktadır. Tren istasyonu semtin merkezi sayılmaktadır.

Yenikapı ismi, burada bulunan bir kapıdan dolayıdır. Osmanlı döneminde surların bu bölgesinde açılan kapıya "**Yenikapı**" denmiş ve semtin ismi o günden bu yana böyle kalmıştır.

Yenikapı semti Langa semtiyle de iç içe girmiş durumdadır. Bu sebeple zikredilen kapı bir dönemler "**Langa Yenikapısı**" olarak anılmıştır. Bugün bu kapı yol yapılması sebebiyle yok olmuştur. Yenikapı denen bu sur kapısının yerinin "**Yenikapı İstasyonu**" civarında olduğu tahmin edilmektedir.⁸⁷

86. Selman Soydemir, a.g.e., s. 10-11

<http://kentimistanbul.com/semtler.asp>

87. "Yenikapı", Bugüne İstanbul Ansiklopedisi VII, İstanbul, 1995, s. 476.



YENİKAPI İSMİYLE İLGİLİ BİR EFSANE

Osmanlı'nın en yağız padişahlarından biri olan IV. Murat, kılık değiştirerek halkın arasında dolaşmaktan ve koyduğu yasaklara uyulup uyulmadığını denetlemekten çok hoşlanırmış. Bir gün yine kılık değiştirerek Üsküdar'dan bir kayığa binmiş. Kayıkta bulunan bir yolcu ile derin bir sohbe dalmış. Padişah yolcuya kim olduğunu, ne iş yaptığını sormuş.

Yolcu, "Bana Üsküdarlı Remmal Ahmet Ağa derler. Remil atar, gaipten haber veririm." diye cevap vermiş.

IV. Murat, meraklanmış ve bir soru daha sormuş.

"Madem böyle bir hünerin var, remil atarak padişahın şu an nerde olduğunu söyleyebilir misin?" deyince, Ahmet Ağa, "Elbette söylerim" diyerek remilini

atmış ve şöyle demiş:

"Benim hesabıma göre padişah şu anda derya üzere olmalı, bir daha bakayım da yerini tam söyleyeyim."

Attığı remile gözlerini diken **Ahmet Ağa**, bir süre şaşkın şaşkın bakınıp, "Tu haf şey! Padişah bu kayığın içinde görünüyor. Padişah ben olmadığımı göre o sizsiniz!" demiş ve **IV. Murat**'ın ayaklarına kapanmış.

IV. Murat, "Gerçekten hüner sahibiy-mişsin" demiş ve korkudan rengi solan adama bir soru daha sormuş: "Ama daha işin bitmedi. Şimdi bir remil daha at bakalım. Karaya çıkınca benim hangi kapıdan geçerek İstanbul'a gireceğimi söyle. Bunu yaparsan ödülün büyük olur. Ama yapamadın mı gerisini sen düşün artık!"

Ahmet Ağa üçüncü kez remilini atmış, ama bu kez hiçbir şey söylememiş. Remilde gördüklerini bir kâğıda yazarak, katladığı kâğıdı padişaha uzatmış.

"Hangi kapıdan gireceğiniz bu kâğıtta yazılı hünkârım! Ama sizden dileğim, kapıdan geçip kente girdikten sonra buna bakmanızdır."

Padişah kâğıdı alıp cebine koymuş. Kayık karşı kıyıya varınca karaya çıkmış ve yakındaki surlarda nöbet tutmakta olan muhafızlara, surlarda hemen bir kapı açmalarını buyurmuş. Muhafızlar, ellerinde kazma kürek hemen işe koyul-

muşlar ve kısa sürede surların o bölümünde yeni bir kapı açmışlar. Padişah bu yeni açtığı kapıdan İstanbul'a girer girmez cebindeki katlanmış kâğıdı çıkarıp okumuş ve hayretler içinde kalmış.

Kağıtta, "Yeni kapınız hayırlı uğurlu olsun padişahım!" diye yazılıymış.

IV. Murat'ın açtığı kapıya, bu sebeple "Yenikapı" adı verilmiş. ⁸⁸





13-ESENLER İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Tarihi çok eski devirlere kadar giden Esenler ilçesi, Kuzeyde **Gaziosmanpaşa**, güneyde **Bağcılar** ve **Güngören**, batıda **Küçükçekmece**, doğuda **Bayrampaşa** ilçeleriyle çevrilidir.

Esenler ilçesi **Namıkkemal**, **Davutpaşa**, **Çiftehavuzlar**, **Fatih**, **Mimarsinan**, **Yavuzselim**, **Fevzi Çakmak**, **Nenehatun**, **Turgutreis**, **Kazım Karabekir**, **Menderes**, **Habibler**, **Karabayır**, **Birlik**, **Kemer**, **Havaalanı**, **Oruçreis** ve **Başak** gibi mahallelerden oluşmaktadır.

Esenler bölgesi, Bizanslılardan kalma bir yerleşim alanıdır. Bu bölgenin en eski ahalisi **Litros** ve **Avas** adlarıyla kurulan köylerde yaşayan Rumlardır. **Litros** ve **Avas**, İstanbul'un Türkler tarafından fet-hine kadar Bizans köyleri olarak kalmıştır. **Bizans İmparatorluğu**'na türlü tarım

ürünleri yetiştirerek ekonomik katkıda bulunmuşlardır.

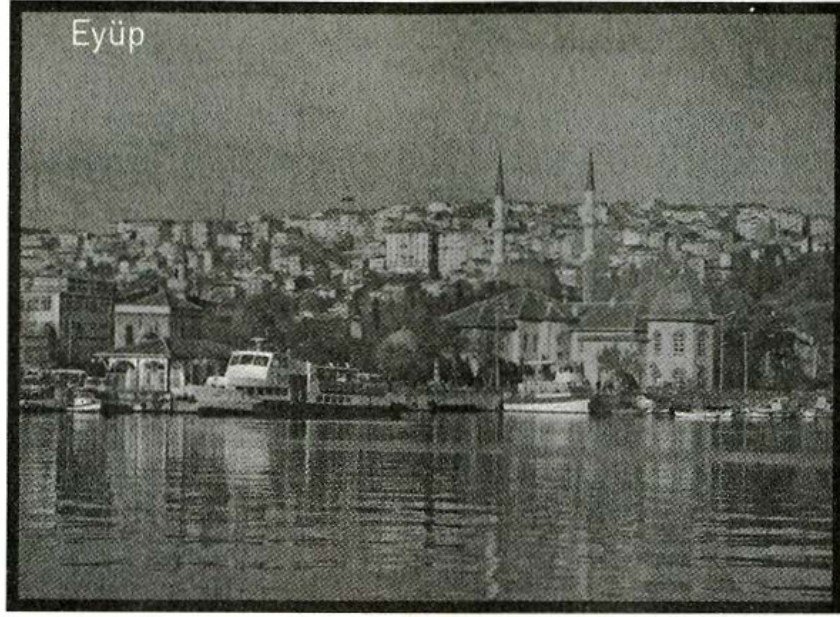
Cumhuriyet döneminde **Lozan Antlaşması**'yla Rumların **Litros** ve **Avas** köylerini terk edip, Yunanistan'a yerleşmesiyle, devlet bu köyleri yerleşim yeri olarak kabul etmiştir. Daha sonra **Doğu Makedonya** ve **Yunanistan**'dan gelen göçmenler bu köylere yerleştirilmişlerdir.

Uzun yıllar **Litros** ve **Avas** isimlerini koruyan bu köyler, 1937-1940 yıllarında gerçekleştirilen değişiklikle **Litros**, **Esenler**; **Avas** ise **Atışalanı** olarak Türkçeleştirilmiştir.⁸⁹ **Litros** yerine kullanılan **Esenler** isminin neden seçildiği konusunda sağlam bir bilgi mevcut değildir. Fakat **Avas** yerine geçen **Atışalanı** isminin bölgenin askeri birliklerin ateş talmimlerinin yapıldığı yer olmasından dolayı verildiği anlaşılmaktadır.

Esenler ilçesi tarihî eser bakımından fazla zengin sayılmaz. **Avas Kemer**i, **Atışalanı Çeşmesi**, **Atışalanı Sebili**, **Menderes Çeşmesi** (**Litros Ayazması**), **Yavuz Selim Çeşmesi** ve **Nene Hatun Çeşmesi** günümüze ulaşan tarihî eserler arasındadır.



89. <http://www.esenler.gov.tr/tarihiyapi.htm>



14-EYÜP İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

İstanbul'un en önemli dinî mekanlarından birine sahip olan Eyüp ilçesi, İstanbul surlarının dışında yer almaktadır. Eyüp ilçesinin doğusunda **Kağıthane** ve **Beyoğlu**, güneyinde **Fatih** ve **Zeytinburnu**, batısında **Bayrampaşa** ve **Gaziosmanpaşa** ilçeleri bulunmaktadır. Eyüp ilçe sınırları kuzeyde **Karadeniz**'e kadar uzanmaktadır. Eyüp ilçesi, aynı zamanda mezarlıkları ve doğal güzellikleriyle önemli ve eski bir yerleşim bölgesidir.

Eyüp ilçesi ismini, burada gömülü bulunan **Peygamber Efendimizin (a.s.) sancaktarı Hz. Eba Eyyüb el-Ensari** 'den almıştır. Bilindiği üzere **Fatih Sultan Mehmet** fetihten sonra **Hocası Akşemseddin** 'in burayı keşfetmesiyle **Eyüp Sultan Türbesi** ve medrese, aşhane, kütüphane, imaret, hamam gibi yapılar yap-

tırmış ve semt bu külliye etrafında şekillenmeye başlamıştır.⁹⁰

Bernard Lewis, "İstanbul ve Osmanlı Uygarlığı" isimli eserinde Osmanlı dönemi Eyüp semtini şöyle tasvir etmektedir: *"Kent surlarının dışında, Haliç'in kuzeyine düşen bölgede, Peygamberin sancaktarının adından dolayı Eyüp denilen bir mahalle vardı. Fatih Sultan Mehmet, Hz. Eyyûb'un şehit düştüğü yerde bir cami ve bir türbe yaptırdı. Bu yapı öylesine meşhur oldu ki, Osmanlı sultanları tahta çıkma ve kılıç kuşanma törenlerini burada yapmaya başladılar."*⁹¹

Osmanlı'nın tipik karakterini yansıtan tarihî yapıların yanı sıra, Feshane gibi batılı karakterler taşıyan yapılar da 19. yüzyıldan sonra Eyüp'te yer almaya başlamıştır. Cumhuriyet döneminde ve özellikle de 1930'lu yıllardan itibaren, Eyüp'te birbiri ardına fabrikalar yapılmış ve Haliç çevresi fabrikalarla dolmuştur. Bu sebeple bir zamanlar "**Altın Boynuz**" olarak adlandırılan ve tertemiz olan Haliç alabildiğine kirlenmişse de **İstanbul Büyükşehir Belediyesi**'nin başlattığı Haliç'i temizleme projesi çerçevesinde temizlenmiştir.⁹²

90. www.eyuprehberi.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=43

91. Bernard Lewis, İstanbul ve Osmanlı Uygarlığı, Çev: Nihat Önal, İstanbul, Varlık Yayınları, 1975, s. 150.

92. WWW.EYUP.BEL.TR/BPI.ASP?CAID=344&CID=564 VE

WWW.ISTANBUL.NET.TR/ISTANBUL_LCELER_EYUP.ASP

ALİBEYKÖY

Alibeyköy semti, adını Fatih Sultan Mehmet'in uç beylerinden **Ali Bey** isimli akıncı beyinden almıştır. **Ali Bey**'in burada bir çiftlik yaptırdığı bilinmektedir. **Fatih Sultan Mehmet**, Ali Bey'e İstanbul kuşatması sırasında Balkanlar yolu ile gelebilecek Haçlı ordularını önleyici tedbirler almasını söylemiş, bu görevi başarıyla yerine getirince onun bu hizmetine karşılık olarak da Alibeyköy bölgesini kendisine mülk olarak vermiş ve burayı onun vakfiyesine yazdırmıştır.

Evliya Çelebi, Alibeyköy'ü, 17. yüzyıl ortalarında, "*Kırk kadar evi olan ve 70-80 kadar çınar ağacı ile süslenmiş bir mesire yeri*" olarak anlatır.

Alibeyköy'ün en eski eserleri 1595'te inşa edilen **Çoban Çeşme** ve **Silâhdar** yapılarıdır. 1700'lü yılların başında da merkezdeki **Hatice Sultan Camii**, Hibetullah Sultan tarafından inşa ettirilmiş ve Padişah III. **Ahmet** minberini koydurmuştur.

1967'de belediye olan Alibeyköy, 1980'den sonra, mahallelere ayrılarak, tekrar **Eyüp** ilçesine bağlanmıştır.⁹³

FESHANE

Feshane askerler ve ilim erbabının fes ihtiyacını karşılamak amacıyla II. **Mahmut**

93. "Alibeyköy'ün Tarihi",

www.eyuprehberi.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=11

tarafından 1833'te kurulmuştur. Semt ismini bu yapıdan almıştır. Kurulduğu dönemlerde "**Feshâne-i Âmire**" ve bugünkü adıyla Feshane olarak bilinen binanın önemli bir özelliği onu ayakta tutan kolonlarının **Belçika**'da döküm olarak imal edilerek getirilmesidir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın girişimleri ile çağdaş el sanatları müzesine döndürülmüş, daha sonraki bir proje kapsamında restorasyon çalışmaları başlatılarak işler hale getirilmiştir.⁹⁴



Kemerburgaz Kemerleri

KEMERBURGAZ

Orman içi kırsal yerleşme özelliğini taşıyan Kemerburgaz, **Osmanlı İmparatorluğu** döneminde bir **Rum** yerleşim yeri idi.

94. <http://www.ibb.gov.tr/ibbtr/140/14010/kultur/eyup-sultan.htm>

Kemerburgaz'a 1924 senesinde yapılan nüfus mübadelesi sonucunda Türkler yerleştirilmiştir. Bu esnada Kemerburgaz'da 390 hane Rum, **93 Harbi** esnasında göç etmiş 10 hane de Türk bulunmaktaydı.

Kemerburgaz, Bizanslılar zamanında **Pirgos (Yeni Kule)** olarak biliniyordu. Tarihi Romalılar dönemine kadar uzanan Kemerburgaz'da, bazı kaynaklara göre **Theodosine** zamanında yaptırılan su yollarını **I. Andronikos** tamir ettirerek, **İtralis (Yeni Burgaz Çayı)**'nın suyunu oradan akıtmış ve menbaada bir kule ve bir yazlık saray inşa ettirmiştir. Bölge daha sonra Osmanlılar döneminde inşa edilen su kemerlerinden dolayı, adını almıştır.

Kemerburgaz, tarihten bu yana İstanbul'un mesire yerlerinden biridir. Kemerburgaz yeşil çevresi, çok temiz havası ve çevre düzenlemesi yapılmış estetik yapılarıyla villa kent görünümüne bürünmüştür.⁹⁵

Şehre su taşıyan kemerlerin Roma ve Bizans dönemlerinde de kullanıldığı söylenmektedir. Ama bugün ayakta olan su kemerlerinin büyük çoğunluğu **Mimar Sinan** döneminde yapılmıştır. Sadece Kemerburgaz'ın 1.5 km. kuzeybatısındaki **Uzun Kemer**'in çok az bir bölü-

95. <http://www.kemerburgaz.org/tarihce.htm>

münün Roma temelleri üzerine kurulduğu bilinmektedir. Kemerburgaz'da bugün görülebilecek diğer su kemerleri ise şöyledir: Kemerburgaz'ın 5 km. kuzeybatısındaki Manglava çayırında bulunan **Mağlova Kemer**i, 1,5 km. güneydoğusunda yer alan **Eğri Kemer**, 7 km. güneyinde ve Cebeciköy'ün 1,5 km. doğusundaki **Cebeciköy** ya da **Güzelce Kemer**i'dir.

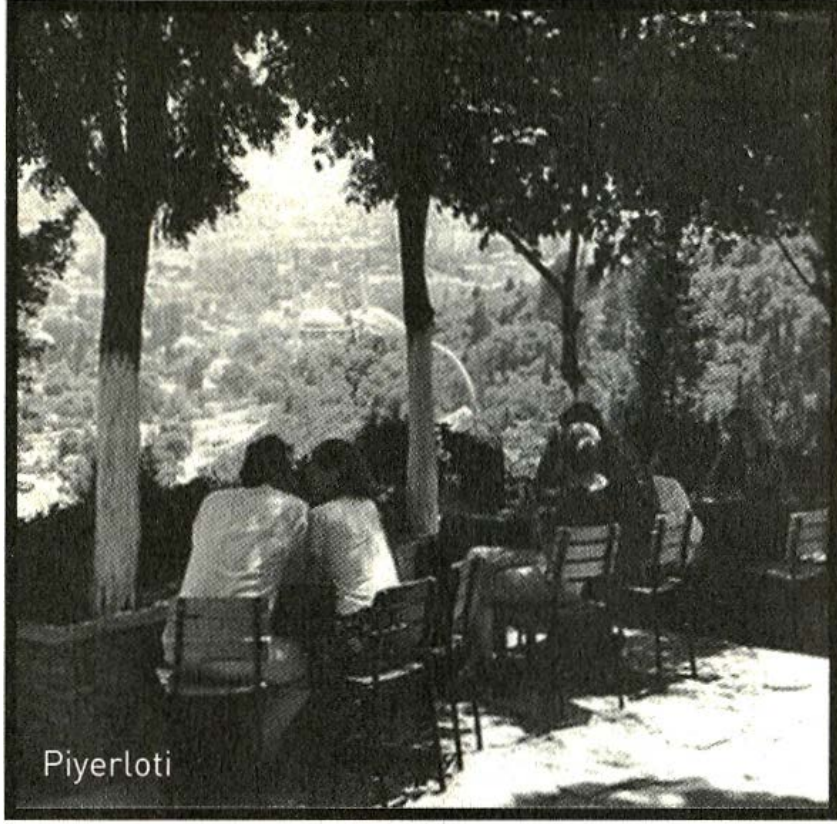
OTAKÇILAR

Otakçılar adını Fatih Sultan Mehmet'in **saltanat çadır**ını buraya kurdurmasından almıştır. O dönemlerde padişahın özel çadırlarına **otağ** denmekteydi. Farklı bir rivayet ise semtin adını burada bulunan **Otakçıbaşı**'nın türbesi ve mescidinden almış olduğudur. Rivayetlere göre Fatih'in otağıyla ilgilenen otakçıbaşı savaşta şehit düşmüş ve buraya gömülmüştür.⁹⁶

PIYERLOTİ

Haliç'e hâkim bir tepede bulunan bu semte adını veren **Pierre Loti** ünlü bir Fransız yazardır. Elçilik deniz ataşesi olarak vazifeli olduğu zamanlarda "**Rabia Kadın Kahvehanesi**"ne birçok defa

⁹⁶. <http://www.eyuprehberi.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=41>



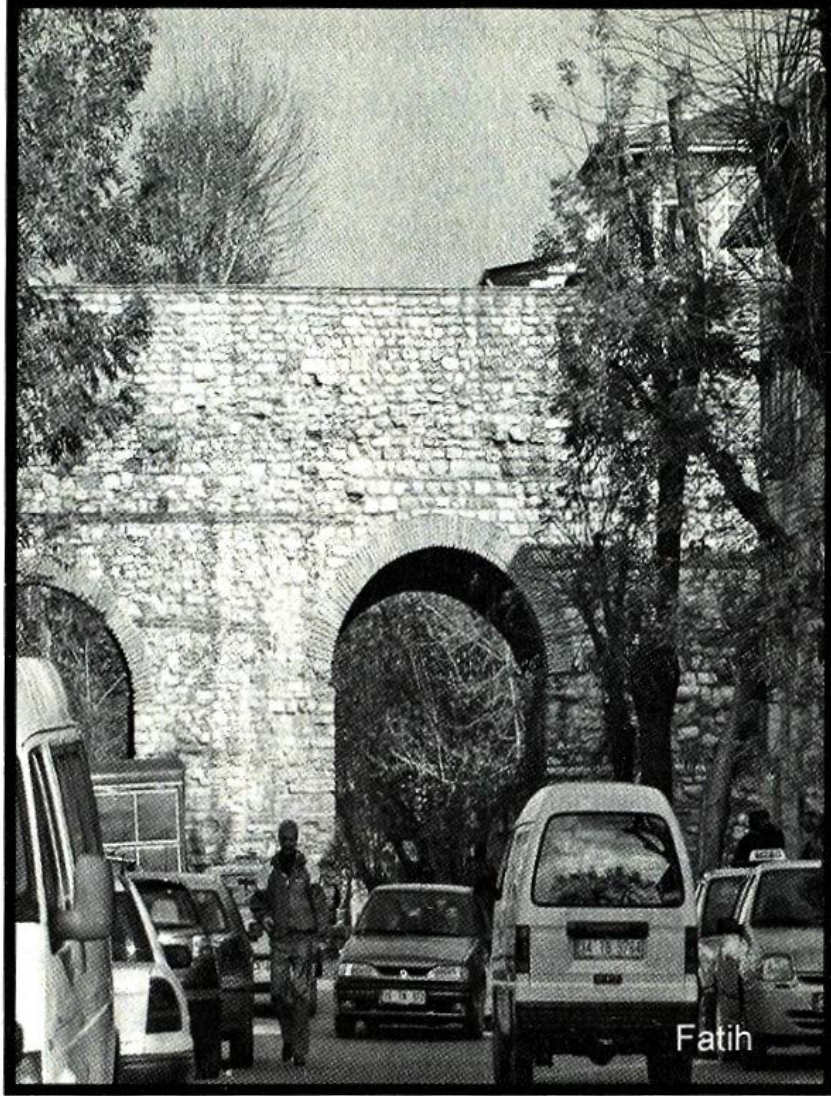
gelerek, Haliç'in manzarasını buradan seyreden yazarın anısına daha sonra bu kahvehane onun adıyla anılmaya başlanmıştır.⁹⁷

RAMI

Osmanlı döneminde Rami semtinin olduğu bölgede **"Hamîdiye Köyü"** bulunuyordu. Ancak, bu köyün semtin ismine kaynak teşkil etmediğini görüyoruz. Rivayetlere göre semt, adını **II. Mustafa**'nın vezirlerinden **Ramî Mehmet Paşa**'nın burada bulunan **Rami Çiftliği**'nden almıştır.⁹⁸

97. "Piyer Loti Kahvesi ", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi VI, İstanbul, 1994, s.260-61.

98. Önder Şenyapılı, a.g.e., s.116.



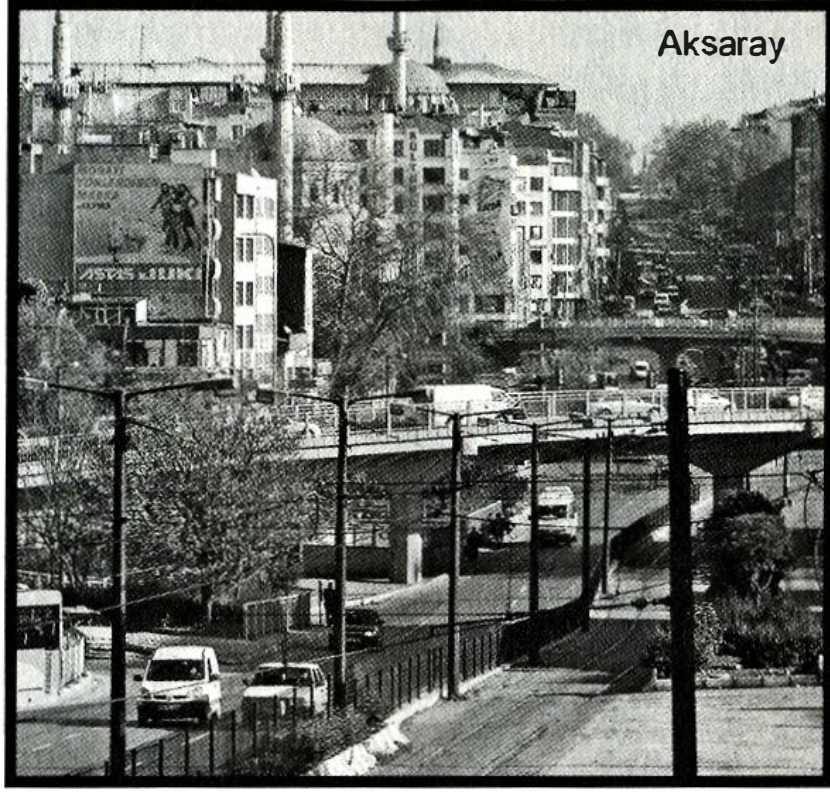
15. FATİH İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

İsmi **Fatih Sultan Mehmet**'ten alan ilçe, aynı şekilde onun adının verildiği **Fatih Camii**'nin tamamlanmasından sonra "**Fatih**" olarak anılmaya başlanmıştır.

Kurulduğu günden beri, ismi hiç değişmeyen **Fatih**, söz konusu cami ve külliyesi çevresinde oluşmuştur. Semtin bulunduğu bölge, fetihten önce de fetihten sonra da

dinî simge statüsünü korumuştur. Fatih Sultan Mehmet, fetihten sonra **Havariyyun Kilisesi**'ni harap bir halde görünce, bunun üzerine kendi adıyla anılan külliyei yaptırmıştır. Fatih'in yaptırdığı külliye içinde cami, medrese, hastane, misafîrhane, imaret, hamam, kervansaray, okul, kütüphane ve türbeler bulunmaktadır. Zamanla **Fatih Camii** çevresinde yeni binalar kurulmuş, böylece ilçenin çekirdeği meydana gelmiştir.

Fatih, tarihî eserler açısından da oldukça zengin bir ilçedir. **Hırka-i Şerif Camii, Zeyrek Camii, Atik Ali Paşa Camii, Mihrimah Sultan Külliyesi, İskender Paşa Camii, Mesih Mehmet Paşa Camii, Nişancı Mehmet Paşa Camii, Ankaravî Mehmet Efendi Medresesi, Gazanfer Ağa Medresesi, Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi, Fatih Külliyesi**'nin karşı köşesindeki **Feyzullah Efendi Medresesi, Şeyh Ebü'l Vefa Külliyesi, Murat Paşa Camii, Çarşamba'daki Selimiye Camii, Bozdoğan Kemerî, Yedikule Zindanı, Blahernai Sarayı, Fethiye Camii, Kariye Camii** gibi önemli tarihî yapılar ilçe sınırları içerisinde bulunmaktadır.¹



AKSARAY

1470 yılında **Aksaray**'ı (Bugünkü Aksaray ilini) ele geçiren **İshak Paşa**, Fatih Sultan Mehmet'in emri ile halkın bir bölümünü **İstanbul**'a nakletmiş ve semt Aksaraylıların oturması dolayısıyla bu isimle anılır olmuştur.

ATIKALI

Karagümrük semtine komşu olan **Atikali** semti, ismini burada bulunan ve II. Bayezid'in vezirlerinden **Atik Ali Paşa**'nın kendi adını verdiği külliyesinden almıştır. ²

2. Önder Şenyapılı, *Ne Demek İstanbul, Bebek Niye Bebek?*, Ankara, Metupress Yayınları, 2003, s. 20.

AYVANSARAY

Ayvansaray, Tekfur Sarayı'ndan Haliç'e doğru inen İstanbul'un kara tarafındaki surlarının deniz yönündeki surlarıyla birleştiği bölgede yer alan kapılardan biridir. Surların bu bölümü "**Heraklikus**" ve "**Leon Surları**" olarak anılmaktadır.

Bir rivayete göre, Osmanlı döneminde semtteki Bizans mahzenlerine, sıcak ülkelerden gelen hayvanlar yerleştirildiği için halk arasında semt "**Hayvan Sarayı**" olarak anılmıştır. Zamanla da bu isim "**Ayvansaray**" şeklini almıştır.

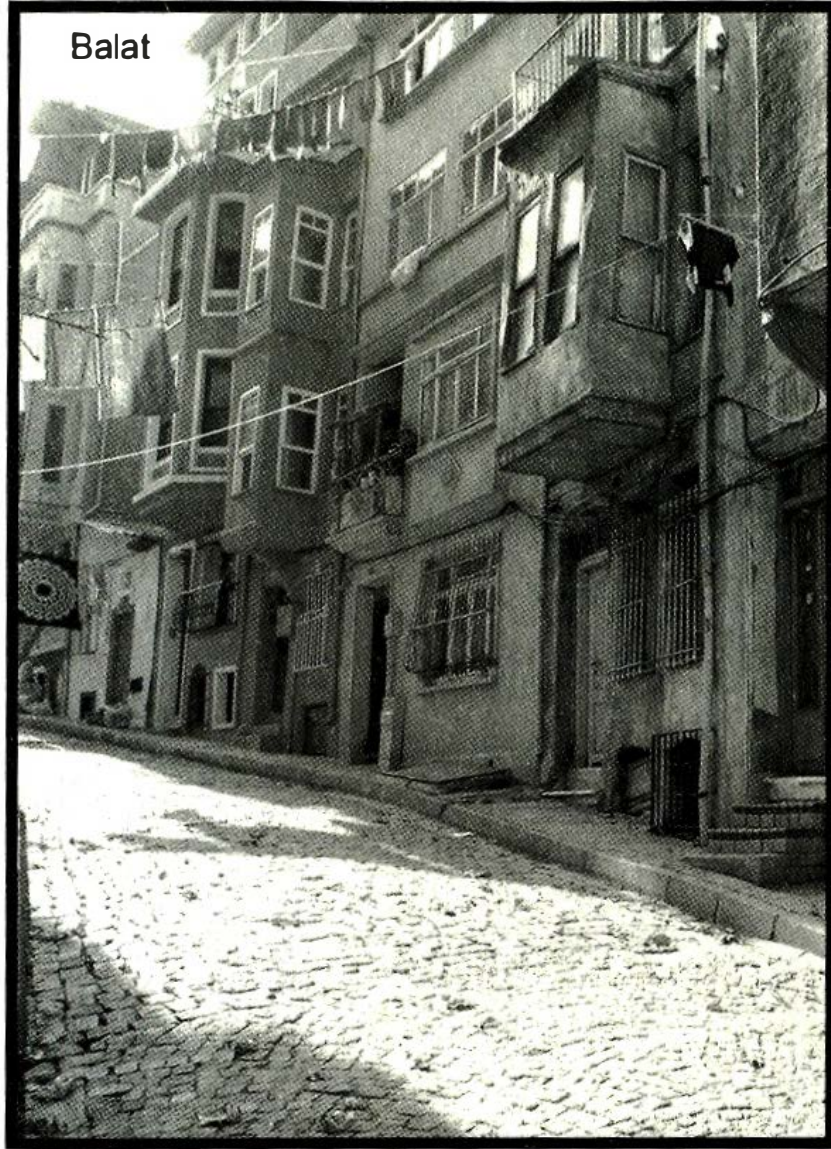
Farklı bir rivayete göre ise, burada bulunan kapının önünde "**Aya Manas**" isimli azizin adına yapılan bir kilise ve saray varmış. Dolayısıyla, Ayvansaray ismini, buradaki "**Eyvanlı Saray**"ın geçmişten günümüze değişmiş halinden almıştır.³

BALAT

Balat semti, Fener ile Ayvansaray arasında yer almaktadır. Rivayetlere göre Balat semti adını Rumca "**saray**" anlamına gelen "**palatıyon**"dan almıştır. Fetihten hemen

3. P.Ö.İnciyan, *18. Asırda İstanbul*, Çeviren: Hrand O.

Andreasyan, İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, 1976. s.14.



sonra burası için Türkler tarafından söylenen "**Balat Kapusu**"nun da bu sözden geldiği düşünülmektedir. Diğer bazı kaynaklarda, Balatkapı'nın 1453'ten önceki adının "**Vasiliki Pili**" olduğu, bunun "**Hünkâr Kapısı**" anlamına geldiği ve **Blahernai Sarayı**'na deniz yoluyla gelen imparatorların bu kapıdan geçtikleri yazılıdır.⁴

4. "Balat", *İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi II*, İstanbul, Tercüman, 1982, s.1009

CERRAHPAŞA

Cerrahpaşa semti, **Aksaray, Samatya ve Millet Caddesi** arasında bulunmaktadır. Buranın uzun zaman "**Hobyar**" ve "**Avratpazarı**" olarak anıldığı bilinmektedir. **III. Mehmet**'in sadrazamlarından **Cerrah Mehmet Paşa** semtte bir külliye inşa ettirmiş ve kendi adını vermiştir. Cerrahpaşa ismi de bu külliyeyle hareketle konmuştur. ⁵

CİBALI

Haliç kıyısında **Unkapanı**'ndan **Eyüp**'e doğru uzanan **Cibali** semti, rivayetlere göre adını fetih sırasında bu semtteki sur kapısını kırıp şehre giren **Bursa Subaşı Cebe Ali** adlı dervişten almıştır. Kırıldığı kapıya **Cebe Ali** adı verilmiş ve bu isim zamanla **Cibali**'ye dönüşmüştür.

Tercüman'ın çıkardığı *Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*'nde ise farklı bir rivayet nakledilmektedir: "Eskiden burada bulunan ve susuz olan derin kuyulara '**Cub**' adı verilirdi. Onların içine atılan adam ölünceye kadar buradan hiçbir şekilde çıkamazdı. Ku-

5. http://tr.wikipedia.org/wiki/Cerrahpa%C5%9Fa_Semti

yulardan birinin adının '**Cub-i Ali**' olması sebebiyle bu semte **Cibali** adı verilmiştir." ⁶

ÇARŞAMBA

Çarşamba semt adının nereden geldiğine dair iki farklı rivayet vardır: Birinci rivayete göre, fetihten sonra tıpkı Aksaray'da olduğu gibi, **Samsun'un Çarşamba** ilçesinden gelen göçmenler buraya geldikleri yerin adını vermişlerdir. Diğer bir görüşe göre ise isim, bu semtte kurulan **Çarşamba Pazarı**'ndan gelmiştir. ⁷

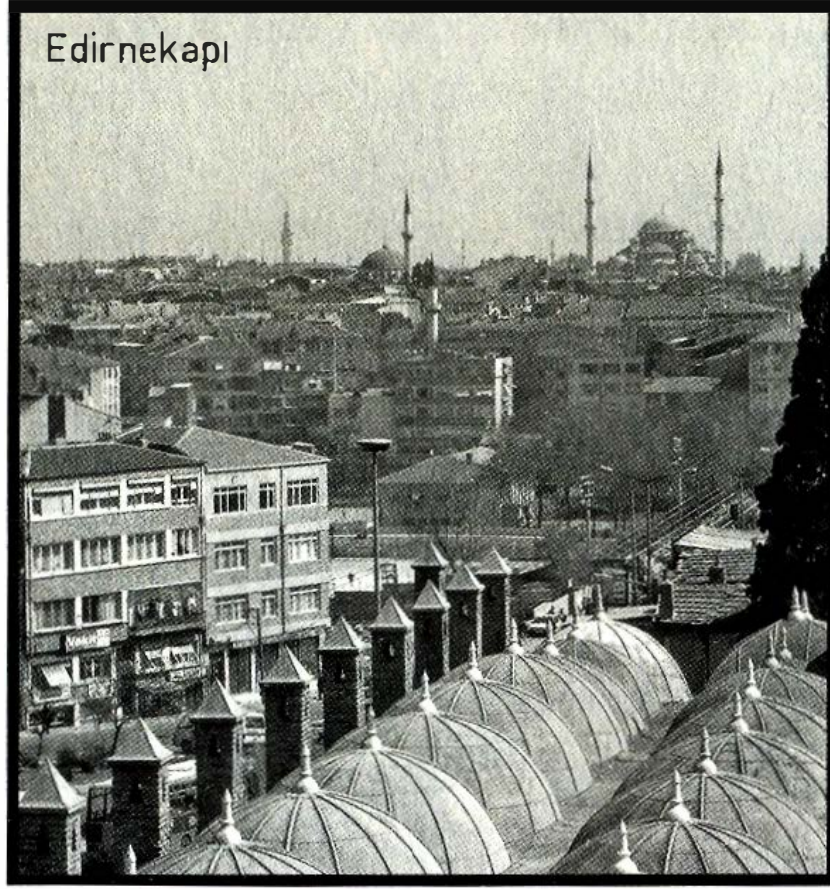
DAVUTPAŞA

Davutpaşa semti, **Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi**, **Davutpaşa Medresesi Sokağı**, **Çardaklı Hamam Sokağı**, **Çavuşzade Sokağı**, **Gümrükçü Sokağı** ve **Sancaktar Tekkesi Sokağı** ile sınırlandırılmıştır. Rivayetlere göre semt ismini burada bulunan ve **Sultan II. Bayezid**'in sadrazamı olan **Davut Paşa**'nın yaptırttığı **Davutpaşa Külliyesi**'nden almıştır. ⁸

6. *Kültür ve Sanat Ansiklopedisi*, İstanbul, Tercüman, 1982, s. 1389.

7. <http://www.kenthaber.com/ilceDetay.aspx?ID=2650>

8. Erdem Yücel, "Davutpaşa", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi III*, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994, s. 9-10.



EDİRNEKAPI

Edirnekapi, İstanbul'un en eski semtlerinden biridir. Semt, İstanbul'un yedinci tepesi üzerinde kurulmuştur. Semtin önemli yerleşim yerleri sur içinde kalmaktadır. Sur dışında kalan **Edirnekapi Şehitliği** ve **Edirnekapi Mezarlığı**, semt bütünlüğü içinde düşünülmektedir. Semtin Suriçi'nde kalan mahalleleri **Fatih** ilçesine, sur dışında kalan mahalleleri ise **Eyüp** ilçesine bağlıdır.

Rivayetlere göre **Edirnekapi**, adını buradaki sur kapısından almıştır. Bizans döne-

minde kapının, merasim kapısı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Kapının bu dönemdeki adı "**Harisius**" veya "**Mezarlık Kapısı**" anlamında kullanılan "**Miriadron**"du. Bizans imparatorlarının sefere çıkarken veya seferden dönerken bu kapıdan geçtikleri ve kapının **Bizans** ile **Doğu Roma**'da ana yol üstünde yer aldığı bilinmektedir. Ayrıca bu kapının, **İstanbul**'un fethi sırasında ilk açılan sur kapısı olduğu söylenmektedir.⁹

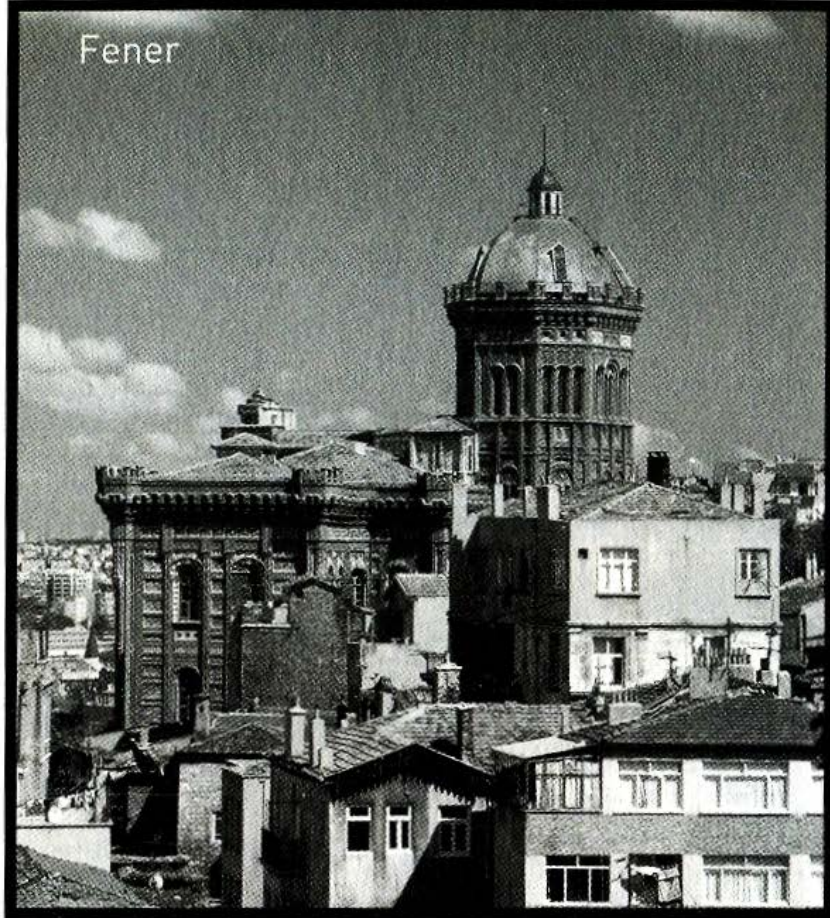
EĞRİKAPI

Bir kısmı **Fatih**, bir kısmı **Eyüp** ilçelerinin sınırları içinde olan **Eğrikapı**, İstanbul'un kara surlarındaki kapılardan biridir. Eğrikapı semti, burada bulunan sur kapısının etrafında şekillenen yerleşim yeridir.

Bizans dönemindeki adı "**Kaligaria**" olan "**Eğrikapı**" semti, ismini burada bulunan sur kapısından almaktadır. Bu kapıya eğri denmesinin nedeni, kapıdan kaynaklanan bir durum değildir. Kapıdan girmeden önce yolun keskince bir dirsek yapmasıdır. Bu eğrilik, İslam ordularının İstanbul kuşatmasında görev alan Ashab-ı Kiram'dan **H. Eba Eyyüb el-Ensari**'nin yeğeni **H.**

9. "Edirnekapi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi III*, 1994, s. 131.

Hafir'in türbesinin burada bulunmasından kaynaklanmaktadır.¹⁰



FENER

Fener semti, Haliç'e bakan çok eski bir semttir. Doğusunda Cibali, kuzeybatısında Balat vardır.

Bizans döneminde buradaki limanın şu an Fener İskelesi'nin olduğu bölümünde bulunan bir fenerden dolayı buraya "Fana-ri" denildiği rivayet edilmektedir. Zamanla

10. Aysu Uzsayılır Kara, *Kentim: İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Eğrikapı Kitapçığı*, s. 2-3

bu kelime "**Fener**" şeklini alarak semtin adına kaynak teşkil etmiştir.

FINDIKZADE

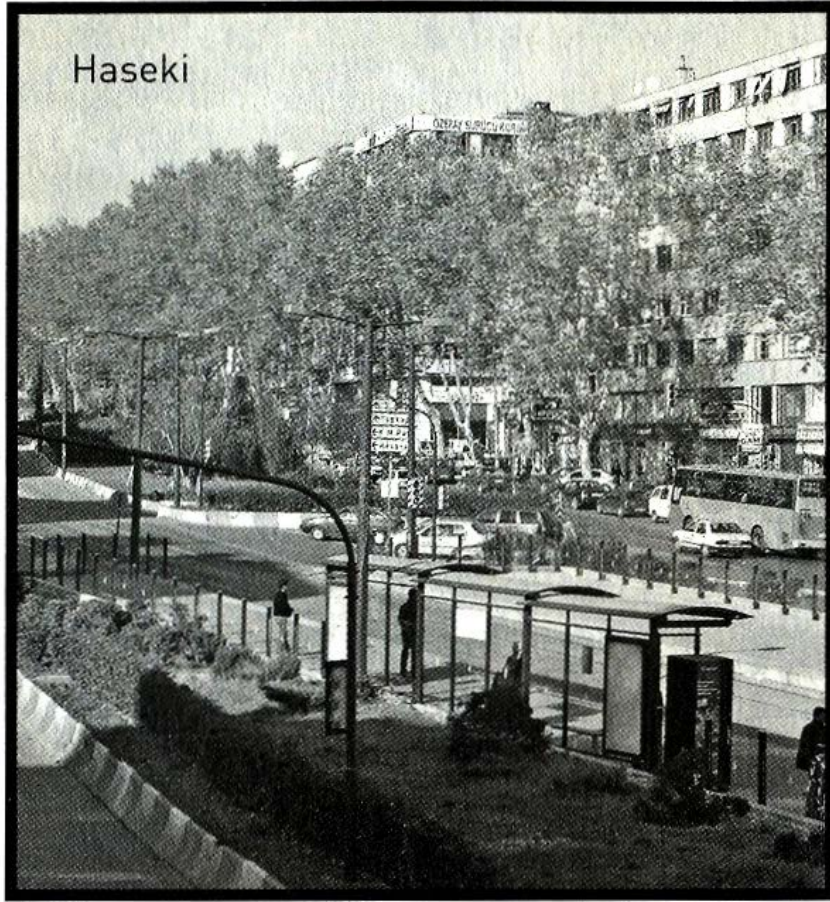
Topkapı ile Aksaray arasında bulunan **Fındıkzade**, şehrin sur içine girmek için kullanılan iki ana arteri olan **Millet Caddesi** ile **Vatan Caddesi**'ni birleştirmektedir. Rivayetlere göre **Fındıkzade** adı, Osmanlı âlimlerinden olan **Fındık Mustafa Efendi**'nin evinin burada olmasından gelmiştir.¹¹

HASEKİ

"Yakın arkadaş" anlamına gelen "**haseki**" kelimesi, Arapça "**hass**"tan gelen "**hassa**" ile Farsça'daki "**gi**" ekinin terkiibinden oluşmuştur. Haseki kelimesi **Memlûklular**'da sultana en yakın köleler için, Osmanlı saray teşkilâtında padişahın cariyeleri, bostancı ocağının ileri gelenleri ve **Osmanlı Devleti**'nin askerî teşkilatında çeşitli hizmetlerdeki görevliler için kullanılmıştır.

Ayrıca haremdeki kadınlar içerisinde en gözde olanlara "**hünkâr hasekisi**", çocuk

11 .<http://tr.wikipedia.org/wiki/F%C4%B1nd%C4%B1kzade>



ları olanlara da "haseki sultan" denildiği bilinmektedir. Hürrem Sultan da Kanunî Sultan Süleyman'ın en gözde hasekilerinden biriydi. Padişah onun adına bu semtte Haseki Külliyesi'ni yaptırdınca burası "Haseki" adıyla anılmaya başlanmıştır.¹²

HIRKA-İ ŞERİF

Sultan Abdülmecid'in 1851'de, Hz. Peygamber'in ikinci hırkası için burada yaptırdığı Hırka-i Şerif Camii, halkın dinî ya-

12. E. Nedret İslî, "Haseki", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi IV*, 1994, s. 1-2.

şamında özel bir yer tutmuş ve çevresine bir semt kimliği kazandırmıştır.

HORHOR

Rivayete göre **Fatih Sultan Mehmet** burada yürürken yerin altından su sesleri duyar ve yanındakilere, "Buraya bir çeşme yapın baksanıza 'hor hor' su sesleri geliyor" der ve buraya bir çeşme yapılır. Bundan dolayı, **Horhor** adını alan çeşme, bulunduğu semte ismini verir.

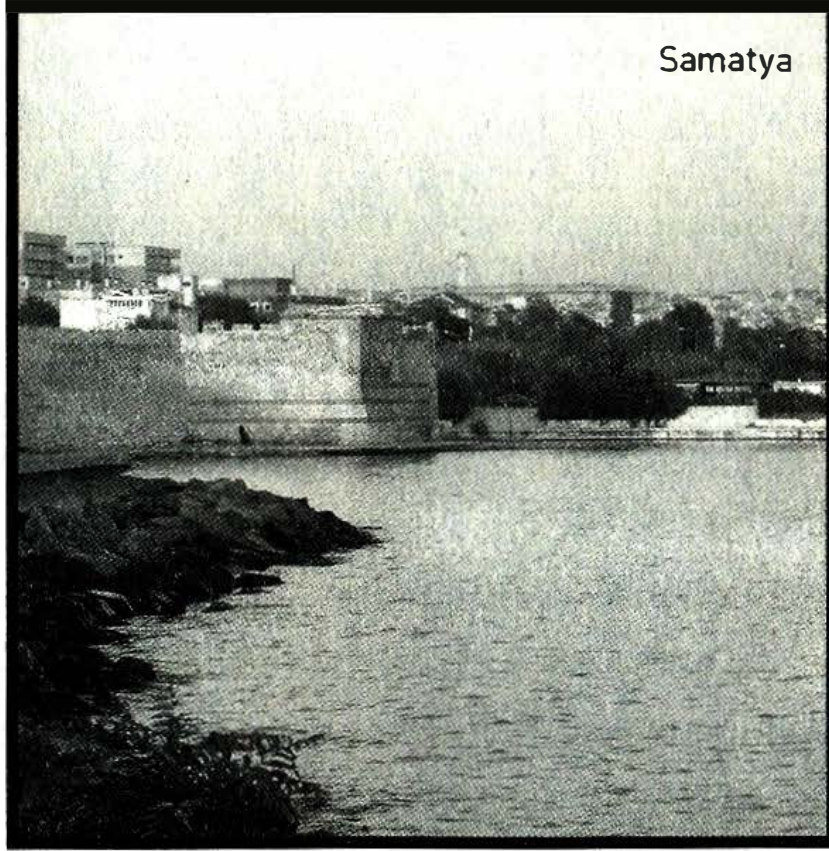
KARAGÜMRÜK

Söylentilere göre, **Karagümrük**, ismini **Osmanlı** döneminde burada bulunan **Gümrük Eminliği**'nden almıştır. Burası kara yolu ile getirilen gümrük mallarının kontrol edildiği bir yerdi. **P.Ğ. İncicyan** İstanbul'un üç gümrüğünün bulunduğunu; bunlardan **Rumeli**'den kara yoluyla gelen mallar için **Karagümrük**, deniz yoluyla gelenler için büyük gümrük ve üçüncü olarak da tütün gümrüğü bulunduğunu yazmaktadır. ¹³

13. P.Ğ. İncicyan, a.g.e., s.115.

KOCAMUSTAFAPAŞA

Kocamustafapaşa adını, II. Bayezid'in sadrazamlarından **Koca Mustafa Paşa**'nın bu semtte daha önce kilise olan bir binayı camiye çevirerek kendi adını vermesinden almıştır.¹⁴ Zikredilen cami, **Sümbülefendi Camii** olarak da anılmaktadır.



SAMATYA

Samatya, İstanbul'un en eski semtlerinden biridir. **Bizans** döneminde burası kumluk bir arazi/yer mânâsındaki "Psha-

14. http://tr.wikipedia.org/wiki/Koca_Mustafa_Pa%C5%9Fa

matos-Psmathia" olarak biliniyordu. Samatya adının, söz konusu "Pshamatos-Psmathia" isminin halk dilinde söylene söylene "Samatya" şekline dönüşmesinden geldiği rivayet edilmektedir.¹⁵

SARAÇHANE

Halk tarafından **saraç** olarak kullanılan **sarraç** kelimesi, at ve eşek gibi hayvanlara eyer, yular, koşum vb. eşyalar yapan sanatkâr demektir. **Saraçhane**, at takımları ve araba koşumlarıyla deri ve meşinden muhtelif eşya yapılan ve satılan yere verilen isimdir. İlk saraçhanenin **Fatih Sultan Mehmet** tarafından burada yaptırıldığı bilinmektedir. 1908 yılında **Fatih**'te çıkan yangın bu yapıyı tamamen ortadan kaldırmışsa da, semtin ismine kaynak teşkil etmesi onu âdeta ölümsüzleşmiştir.¹⁶

SULUKULE

Edirnekapi ve **Topkapı** arasında, **Bayrampaşa Vadisi** hizasında ve surların iç kısmında bulunan **Sulukule** semti, rivayetlere göre, is-

15. Mehmet Kenan Kaya, "Samatya'nın İkinci Baharı" *Milliyet Pazar Eki*, 24 Ocak 2001.

16. <http://www.osmanlimedeniyeti.com/Bilgi/index.php/Esnaf%20Ähri%20Ästanbul>

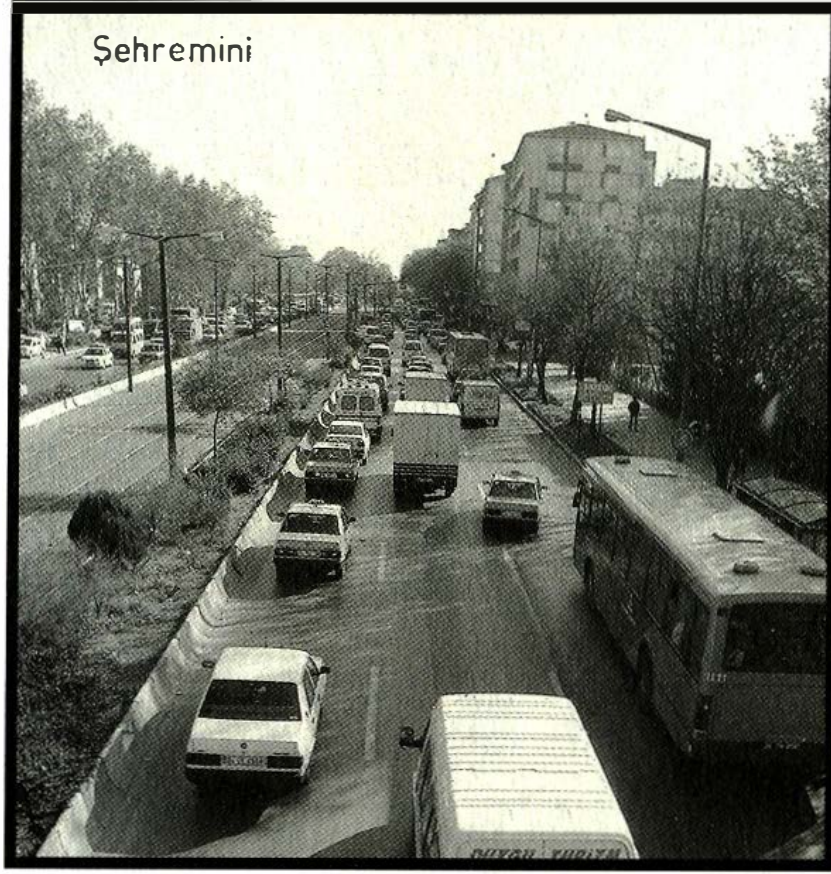
mini burada bulunan kemerli geçitten almıştır. Muhtelif yönlerden gelen derelerin burada birleştiği ve bu geçitten surların içine girdiği rivayet edilmektedir. **Karagümrük**'ün arkasında bulunan **Sulukule** semti, dünyada en eski **Roman** yerleşim yeri olarak da bilinmektedir. **Sulukule**'deki Romanlar ise 1050'lerden beri İstanbul'da yaşamaktadır.¹⁷

SÜMBÜLEFENDİ

Rivayetlere göre **Sümbülefendi** semti, adını **Halvetiye Tarikatı**'nın **Sümbülîye** şubesini kuran **Sümbül Efendi**'nin buradaki **Sümbül Efendi Camii**'nden almıştır. **Sümbül Efendi Camii**, Bizans döneminde manastır olarak inşa edilip sonradan camiye dönüştürülmüş olması nedeniyle iki ayrı mimari tarzın sentezi halindedir. Derviş hücreleri, cami, tevhidhane, kadınlar bölümü ve türbe gibi kısımları vardır. II. **Bayezid**'in sadrazamlarından **Koca Mustafa Paşa** tarafından camiye çevrildiği için **Koca Mustafa Paşa Camii** olarak da bilinir.¹⁸

17. Ayten Serin, "Çingeneler", *Hürriyet Gazetesi*, 08 Mayıs 2005.

18. Çetin Altan, *Al İşte İstanbul*, İstanbul, Yazko, 1980, s. 35



ŞEHREMINİ

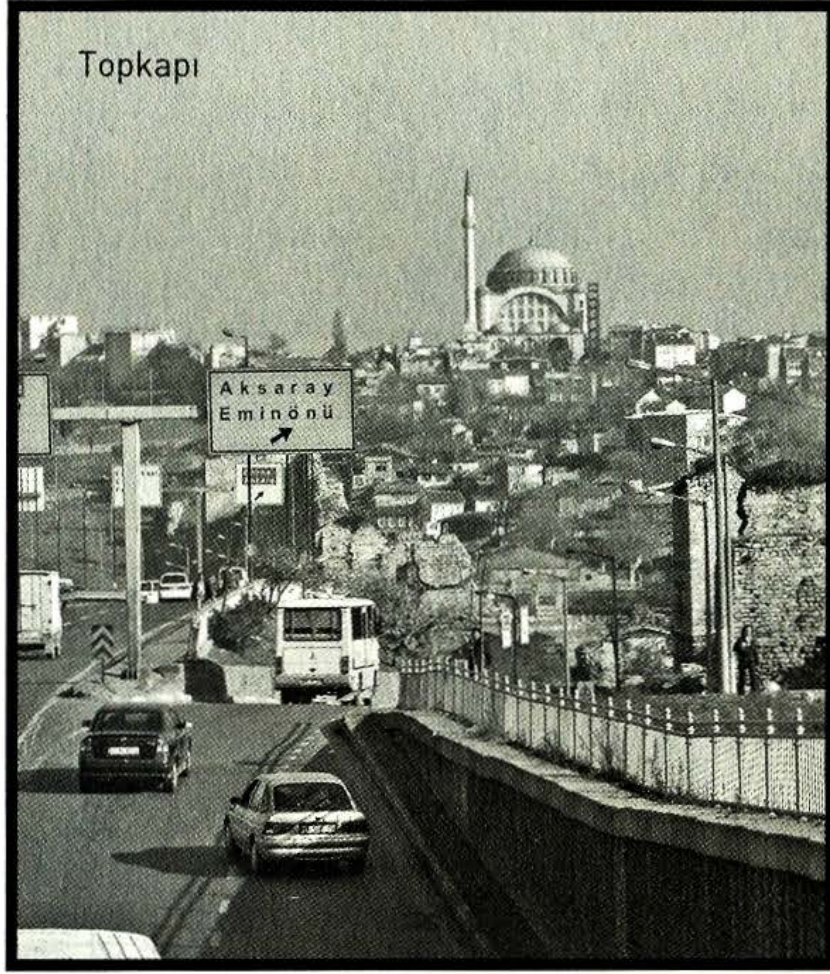
Topkapı ile Aksaray arasında yer alan Şehremini semti, adını belediye başkanlarının eski sıfatı olan "şehremini"den almıştır. Cumhuriyet dönemi öncesinde belediye teşkilatının adı "şehremaneti"; belediye başkanın sıfatı ise "şehremini"ydi.¹⁹ Şehremini semtinin bağlı bulunduğu Fatih ilçesi bir dönem İstanbul'un merkezi olmuş, şehrin belediye başkanları da bu semtte oturmuşlardır.

19. http://tr.wikipedia.org/wiki/Fatih,_%C4%B0stanbul

ŞEHZADEBAŞI

Rivayetlere göre **Şehzadebaşı** semti, adını burada bulunan külliyyeden almıştır. Külliyyeyi şehzadesini kaybeden **Kanunî Sultan Süleyman** yaptırmış ve adını da **Şehzade** koydurmuştu. Bu eser için **Mimar Sinan**'ın, "Çıraklık eserim" dediği rivayet edilmektedir. **İlber Ortaylı** bir makalesinde Şehzadebaşı'nı şöyle anlatır:

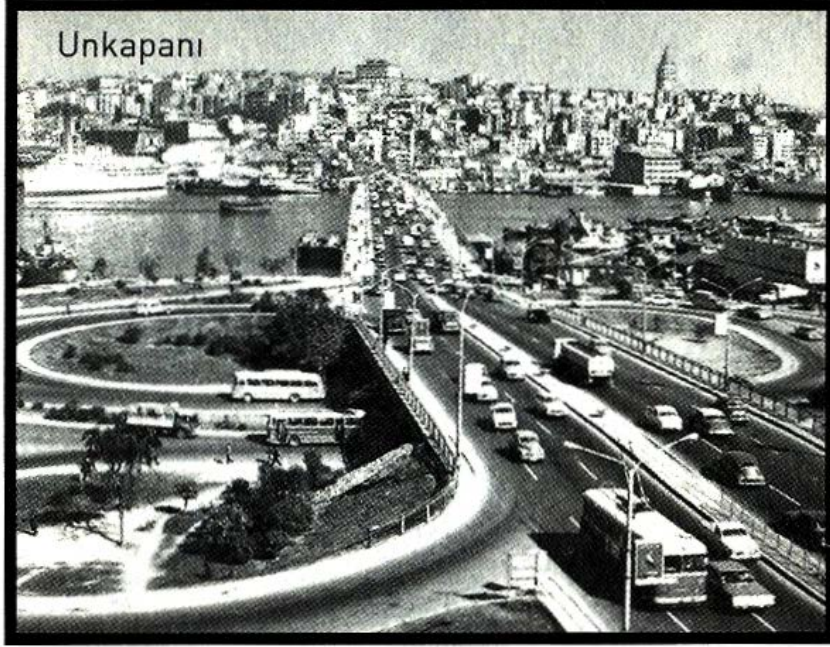
"Eski İstanbul'un kalburüstü semtlerindendi; asıl önemlisi **Osmanlı-Türk** kültürel coğrafyasının üç kilometre karelik merkezindeydi. 19. yüzyıla kadar **Kanunî Sultan Süleyman**'ın şehzadesi **Mehmet** adına **Koca Sinan**'ın inşa ettiği muhteşem cami, bütün İstanbul'a damgasını vurmuştur. Henüz bazı binaların İstanbul'u çirkinleştirmede olduğu devirde **Fatih Camii**'nin bulunduğu noktadan başlayan **Bozdoğan** ya da klasik adıyla **Valens Su Kemer**i'nin kalıntıları hizalayarak bakıldığında, öbür uçta **Şehzadebaşı Camii** bütün şatvetiyle görünürdü." ²⁰



TOPKAPI

Topkapı, **Fatih** ve **Zeytinburnu** ilçe sınırları içerisinde yer alan bir semttir. Bölge, Bizans döneminde burada bulunan "**Ayios Romanos Kilisesi**"nin adıyla anılırdı. Buradaki sur kapısına da "**Ayios Romanos Kapısı**" denirdi. Rivayetlere göre fetihten sonra "**Topkapı**" adını alması, **Fatih**'in topları sebebiyledir. İstanbul'u kuşatmak için **Edirne**'den yola çıkan, yaklaşık yüz bin kişilik ordu ve ağır kuşatma topları bu bölgede mevzilenmiş ve **Fatih Sultan Mehmet** otağı-

nı buraya kurdurmuştu. Büyük toplar, İstanbul fethedildikten sonra uzun zaman burada kalmıştır. Böylelikle bu bölge "Topkapı" diye anılmaya başlanmıştır. ²¹



UNKAPANI

Semtın isim kökeni hakkında iki rivayet vardır: Birinci rivayete göre **Osmanlı** döneminde bölgede "**kapan**" denilen büyük teraziler olduğu ve sahilinde buğday yüklü gemiler demir attıkları için halk buraya "**Unkapanı**" demiştir. İkinci rivayete göre ise semt, adını buranın esnafa un dağıtım yeri olmasından almıştır. ²²

21. Mehmet Kartı, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Topkapı Kitaplığı*, s. 2 -3.

22. P.Ğ.İnciyan, a.g.e., s. 22

VEFA

Rivayetlere göre semt, adını **Fatih Sultan Mehmet** ve onu takip eden **Sultan II. Bayezid** döneminin mutasavvıf ve ulemasından olan **Şeyh Vefa Efendi'nin** (Muslihiddin Mustafa) burada yaptırdığı külliyyeden almıştır.²³

YEDİKULE

Yedikule semti, ismini burada bulunan yedi kuleden almaktadır. **Yedikule**, Osmanlı İmparatorluğu döneminde devlet hapis-hanesi olarak kullanılmasının yanında, Osmanlı'nın ilk hazinesi (hazine-i humayun) ve değerli evraklarına da ev sahipliği yapmıştır.

ZEYREK

Riveyetlere göre semt, ismini **Hacı Bayram Veli'nin** müritlerinden **Molla Zeyrek'ten** almıştır. **Molla Zeyrek**, İstanbul'un fethinden sonra **Fatih Sultan Mehmet** tarafından **Bursa'dan** getirtilmiş, bölgede yer alan ve bugün de **Zeyrek Camii** adıyla ayakta bulunan **Pantokrator Kilisesi'nin** odala-

23- Süleyman Faruk Göncüoğlu, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Vefa kitapçığı*, s. 3-4.



rında İstanbul'un ilk medresesini kurmuş ve idareciliğini üstlenmiştir. 20 yıl kadar bu medresede görev yapan **Molla Zeyrek**, böylece hem İstanbul'un ilk medresesine hem de bir semtine ismini hatıra bırakmıştır. Semt de o günden bu yana **Molla Zeyrek**'in adıyla **Zeyrek** olarak anılmaya başlanmıştır.²⁴



24. Şehr-i İstanbul Dergisi, Temmuz-Ağustos 2005, s. 34



16. GAZİOSMANPAŞA İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Doğusunda Eyüp, güneyinde Bayrampaşa, batısında Esenler ve Çatalca ilçeleri bulunan Gaziosmanpaşa, İstanbul'un en büyük ilçelerinden biridir. 1958 yılına kadar Eyüp ilçesinin Rami bucağına bağlı "Göztepe" adını taşıyan bölge, yaşanan yoğun göç ve yapılaşma sonucu hızlı bir gelişme göstermiş ve Eyüp ilçesinden ayrılarak burada yaşayan halkın isteği doğrultusunda adını Plevne kahramanlarından Gazi Osman Paşa'dan alıp, ayrı bir ilçe olmuştur. Gaziosmanpaşa ilçesi bugün daha çok bir yerleşim merkezi konumundadır. Küçük çaplı atölye ve iş yerlerinin de bulunduğu bu ilçe, hızlı bir gelişme göstermektedir. ²⁵

25 . <http://www.gaziosmanpasa.bel.tr/bpi.asp?caid=381&cid=588>
ve <http://www.gaziosmanpasa.gov.tr/tarihce.php>

BEŞYÜZEVLER

Edirne Asfaltı üzerinde bulunan **Beşyüz-
zevler** semti, söylentilere göre, adını bura-
da ilk kez yapılan beş yüz konutluk bir yer-
leşim alanı olmasından almıştır. Ancak işin
ilginç yanı, bugün böyle beş yüz evlik bir ko-
nut kompleksinin olmamasıdır. Bugün aynı
adı taşıyan bir de caddesi vardır. Bu da söy-
lentinin yabana atılmaması gerektiğini gös-
termektedir.²⁶

TAŞLITARLA

Gaziosmanpaşa ilçesinin çekirdeğini oluş-
turan **Taşlıtarla**, 1950'lere kadar küçük bir
yerleşim birimiyken, **Balkan** göçmenleri için
inşa edilen konutlarla büyümüştür. Rivayet-
lere göre, semt adını üzerine kurulduğu tar-
lanın taşlı olmasından almıştır.

Ayrıca, **Gaziosmanpaşa** ilçesinin isim
seçiminde Balkanlar'dan gelen Taşlıtarla
sakinlerinin etkisi çok büyük olmuştur.
Bu anlamda, **Balkanlar**'da askerî başarı-
larıyla ünlenmiş **Osmanlı** komutanı, **Gazi**
Osman Paşa'nın isminin seçilmesi çok
manidardır.





17. GÜNGÖREN İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Güngören ilçesi, güneyde **Bakırköy** ve **Bahçelievler**; batıda **Bağcılar**; kuzeyde **Esenler** ve **Bayrampaşa**; doğuda ise **Eyüp** ilçeleri ile komşudur.

Güngören ilçesi adını, aynı isimle anılan ve daha önceleri ismi "**Vitoz**" olan **Güngören Köyü**'nden almıştır. **Güngören Köyü**, Osmanlı döneminde yaya ordularının **Avrupa**'ya çıkıştaki ilk mola yeri olarak kullanılmıştır.

1950'lerden sonra İstanbul'a göçün başlaması ile birlikte **Güngören Köyü** de büyük bir göç almıştır. 1966 yılında bağımsız bir belediye örgütünün kurulmasıyla birlikte, İstanbul'daki şehirleşme hızına ayak uydurmaya çalışmıştır. **Güngören Belediyesi** önce **Bakırköy Belediyesi**'ne bağlanmış,

1992'de ilçe olduktan sonra müstakil bir belediye haline gelmiştir.²⁷



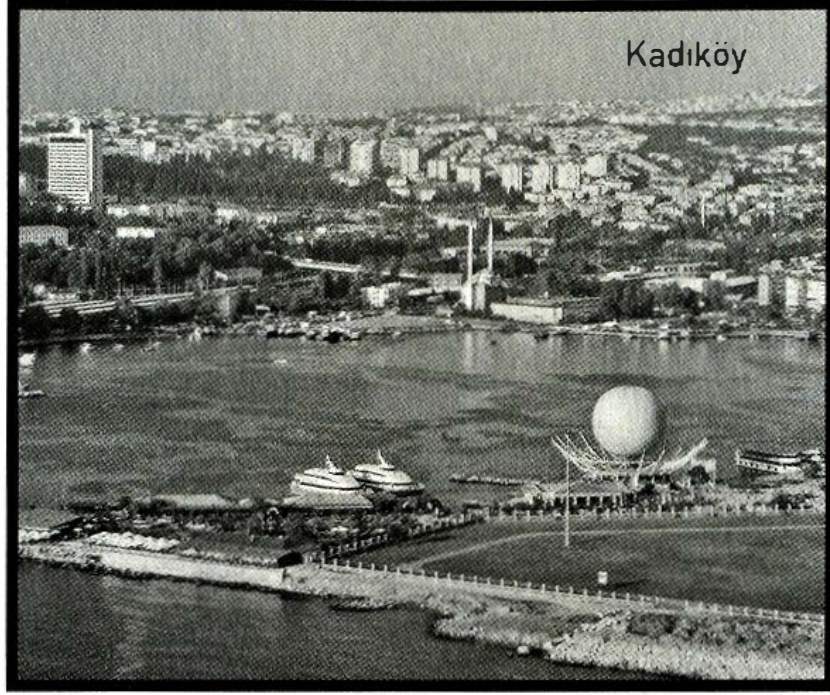
MERTER

Merter semtinde daha önceleri **Ahmet Merter'e** ait "**Merter Çiftliği**" bulunuyordu. Rivayetlere göre bu geniş arazinin iskâna açılması ile semt "**Merter**" olarak anılmaya başlanmıştır.²⁸



27. <http://www.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=229>

28. Aysu Uzsayılır Kara, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Bahçelievler - Merter Kitaplığı*, s. 8-9



18. KADIKÖY İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

İstanbul'un en eski yerleşim alanlarından biri olan **Kadıköy**, İstanbul'un Anadolu yakasında, **Kocaeli Yarımadası** üzerindedir. Kuzeyinde **Üsküdar** ve **Ümraniye**; doğusunda **Maltepe** ilçeleri; güneyinde **Marmara Denizi** vardır. Uzun süre **Üsküdar'a** bağlı kalan **Kadıköy**, 1930'da ilçe yapılmıştır.

Kadıköy'ün kuruluşu **Bizans**'tan öncedir. Kuruluş tarihi olarak MÖ. 675 yılı kabul edilir. Ancak MÖ. 825 yılında Sur şehrinden gelen **Fenikeliler** (Tyrienler) bir şehir kurmuş, sonraları **Kartaca** adını alan bu yerleşim merkezine "**Karchedon**" adı verilmişti. Fenikeliler, Kadıköy'e yerleşmeye başlayınca buraya "**Yenişehir**" anlamına gelen

"Chalkedon" demişlerdir. 1350 yılında Kadıköy, Osmanlılar tarafından alındıktan sonra ismi "Kalıcı Dünya" olmuş, fakat bu isim fazla kullanılmamıştır.

Fetihten sonra bu bölge, Fatih'in ilk kadısı olan Hızır Bey'e makam ödeneği karşılığı olarak verilmiştir. Rivayetlere göre Kadıköy ismi, Hızır Bey'in buranın sahibi olmasından kaynaklanmış ve bu isim günümüze kadar gelmiştir.

Kadıköy'deki önemli tarihî eserler arasında İskele Camii, Osmanağa Camii, Cafe-rağa Camii, Surp Takavor Ermeni Kilisesi, Aya Euphemia Kilisesi, Fransız Assomption Kilisesi, Musevî Sinagogu, Hemdet İsrail Sinagogu, Ayrılık Çeşmesi, Merdivenköyü Şahkulu Sultan Tekkesi sayılabilir. ²⁹

BOSTANCI

Önder Şenyapılı'ya göre Bostancı ismi, Osmanlı döneminde, Bostancı Deresi'nin üzerindeki Taş Köprü'nün yanında bulunan Bostancı Karakolu'ndan gelmiştir. Semtin yönetimi, Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren sarayın bağ ve bahçeleri, kayıkhaneleri, köşkların korunması ve bakımından sorumlu olan bostancıların elindeydi. ³⁰

29. M. Rifat Akbulut, "Kadıköy", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi IV*, 1994, s. 329-339.

30. Önder Şenyapılı, a.g.e., s.44

CADDEBOSTAN

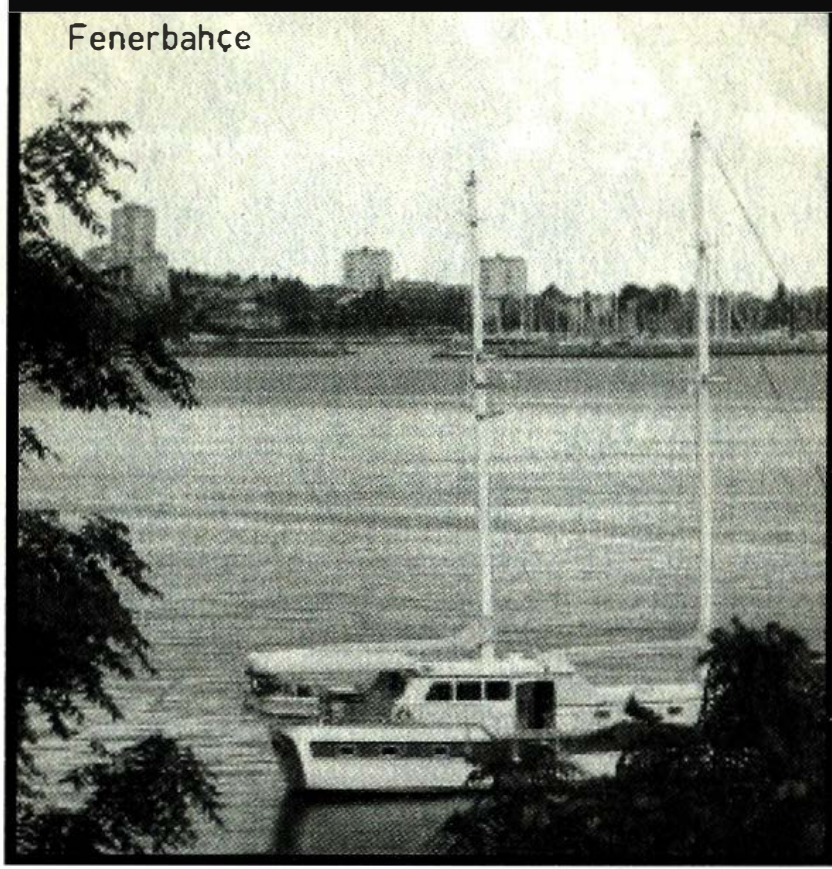
Caddebostan semti, 18. yüzyılda tarla ve ağaçlarla kaplıydı. Bu sebeple âdeta kaçakların saklanma yeri haline gelmişti. **Önder Şenyapılı**'ya göre kaçaklara karşı burada kol gezen bostancı devriyelerinden dolayı semte önceleri "**Cadı Bostanı**" denmiştir. **Cemal Paşa**'nın burayı almasından sonra ise semt "**Caddebostanı**" olarak anılmıştır. Daha sonra ise "Caddebostanı" isminin sonundaki "ı" harfi zamanla düşerek isim "**Caddebostan**" olarak kalmıştır.³¹

ERENKÖY

1335'te **Eren Baba** ve **Ali Gazi**'nin yönetimindeki ilk yerleşim yeri olan **Tekkebağ Köyü**'nün ismi 1465'ten sonra değiştirilerek "**Erenköy**" olarak kayıtlara geçmiştir. 1639 yılında **Kayışdağı**'nın su kaynakları **Erenköy**'e akıtılınca **Karaman Çiftliği** ve **Tekkebağ**'da ikamet eden halk, **Erenköy**'e göç etmiştir. Böylece semt, yerleşimin yoğun olduğu bölgelerden biri haline gelmiştir.³²

31. Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 48

32. Ayşe Hür, "Erenköy", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* III, 1994, s. 177-178



FENERBAHÇE

Fenerbahçe, **Marmara Denizi**'nin kıyısında, **Moda**'nın güneyinde, **Kızıltoprak** ve **Çiftehavuzlar** arasında yer almaktadır.

Rivayetlere göre Fenerbahçe semti ismini **Fenerbahçe Burnu**'ndaki **Bizans** döneminden kalan Türkiye'nin en eski deniz fenerinden almıştır. Osmanlı kaynaklarında 16. yüzyıla kadar "**Kalamış**" olarak geçen bölge, 1562'de buraya bir deniz fenerinin yapılmasıyla "**Fener Bahçesi**" (Bağçe-i Fener) adını almıştır. Daha sonra bu isim söylene söylene "**Fenerbahçe**" olmuştur.

FENERYOLU

1880-1890 yılları arasında burayı Fenerbahçe Burnu'na bağlayan tali bir demiryolu hattı yapılıncaya, burda inşa edilen istasyona "**Feneryolu**" denmiştir. Semtin adı da buradan esinlenilerek verilmiştir. Fenerbahçe'ye tramvay seferlerinin konulmasından sonra terk edilen bu demir yolu bir süre sonra kaldırılmıştır.

FIKİRTEPE

Fikirtepe isminin burada yaşayan "**Fikir Dede**" isimli bir evliyadan geldiği rivayet edilmektedir. Buranın **Fikirtepe** olarak anılmasında **Namık Kemal**'in katkısının olduğu da söylenmektedir. Anlatıldığına göre, **Şehzade Murat Efendi**'nin köşkünde bitmek tükenmek bilmeyen tartışmaların yapıldığı gecelerin birinde, **Namık Kemal**'in aklına **Fikir Dede** gelir ve şöyle der: "Bu tepede ortaya uzun zamandan beri hep yeni fikirler atıyoruz. Hem buranın Fikir Dede diye bir de evliyası varmış. Araziye kendi aramızda bundan sonra 'Fikirtepesi' diyelim..."³³ Böylelikle, benimsenen "**Fikirtepesi**" ismi halk dilinde söylene söylene zamanla "**Fikirtepe**" şeklini almıştır.

33. Aysu Uzsayılır Kara, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Kızıltoprak-Fikirtepe Kitaplığı*, s. 10-11



GÖZTEPE

1329'da bölgede bir **Ahi** tekkesi kurulmuş, burada **Bizans**'ı gözleyen ve devlete bilgi aktaran dervişlere de "**Gözcü Babalar**" denmiştir. Rivayetlere göre bunlardan biri olan **Gözcü Baba**'nın burada gömülü olmasından dolayı bölgeye önce "**Gözcü Baba Tepesi**" denmiş, zamanla bu isim **Göztepe** halini almıştır.³⁴

HAREM

Haydarpaşa ile **Salacak** arasında bulunan Harem semtinin, **III. Murat** zamanında **Selimiye Kışlası**'nın bulunduğu yerde Ha-

34. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi III*, s.414.

rem-i Hümayun Kasrı denilen bir sarayın yapılması dolayısıyla bu ismi aldığı söylenmektedir.

Padişah ailesinden olan hanımların, buradaki iskeleden kayıklarla İstanbul'un Avrupa yakasına gidip gelmeleri sebebiyle buradaki iskeleye **Harem İskeleyi**, semte de **Harem** denildiği rivayetler arasındadır.³⁵

HASANPAŞA

Rivayetlere göre 1882'de II. Abdülhamit'in Bahriye Nazırı **Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa**, burada yanan bir caminin yerine yenisini yaptırınca caminin kitabesine onun ismi "**Hasan Paşa**" olarak yazılır. 1930 yılında bölgede yeni bir mahalle kurulurken caminin kitabesindeki bu ibare mahalleye isim olarak verilir. Bu da bugünkü semtin ismine kaynak olur.³⁶

HAYDARPAŞA

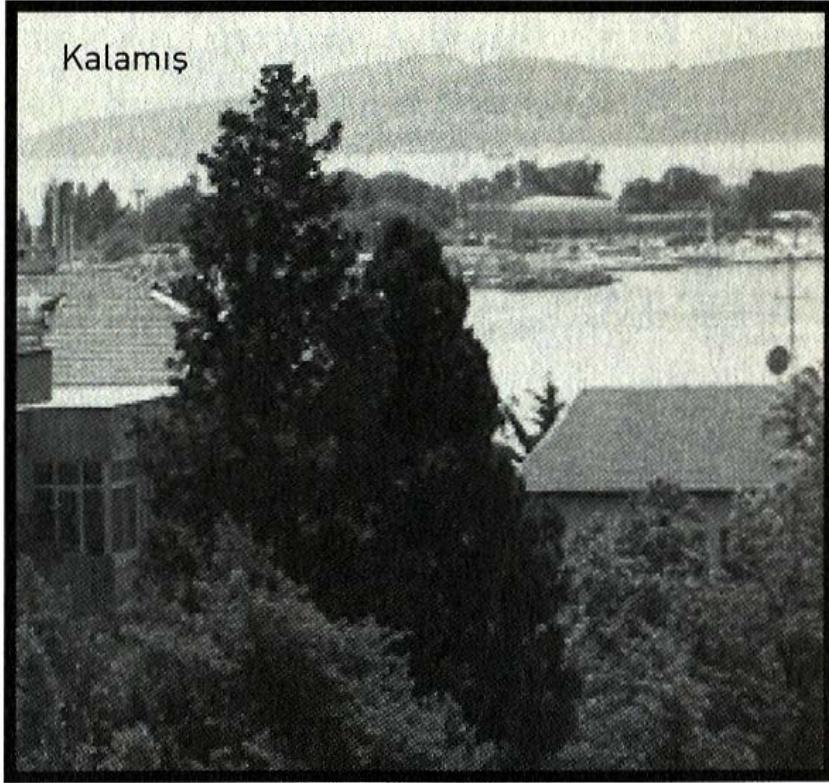
Tarihî garı ile meşhur olan **Haydarpaşa**'nın isim kökenine ilişkin iki farklı rivayet vardır: Birinci rivayet, 1533'te sadrazamlığa yüksel-

35. <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>

36. www.arkitera.com/haberler/2004/05/31/istanbulsemtler.htm

tilen **Hadım Haydar Paşa**'nın bu bölgede bulunan bir bahçesinden dolayı semtin bu adı aldığı yönündedir.

İkinci rivayete göre ise, semt ismini, III. **Selim**'in sadrazamlarından **Haydar Paşa**'nın bu bölgeye yaptırdığı bir kışladan almıştır.³⁷



KALAMIŞ

Kalamış'ın isminin Rumca "**kalamis**" kelimesinden geldiği söylenir. Sazlık, kamışlık anlamına gelen "**kalamış**"ın, bazı kaynaklarda ismi "**kalamati**" olarak geçer. 65 - 70 yıl önce burada bulunan bodur ve sık sazlardan dolayı böyle adlandırıldığı da söylenmektedir.³⁸

37 . Birsen Babacan, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Haydarpaşa kitapçığı*, s. 2 -3 <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

38. "Kalamış", *Meydan Larousse VI.*, 1987, s. 788

KIZILTOPRAK

Toprağın renginin kızıla benzemesinden dolayı bölgeye "**Kızıltoprak**" dendiği rivayet edilmektedir. 18. yüzyılın sonlarına doğru bugünkü **Kızıltoprak**'ın yer aldığı bölgede tuğlacıların bulunması bu rivayeti güçlendirmektedir. Semt bir zamanlar burada bulunan **Zühtü Paşa Camii** sebebiyle "**Zühtü Paşa Mahallesi**" olarak anılmışsa da, günümüzde yine **Kızıltoprak** olarak kalmıştır.

SAHRA-İ CEDİD

Sahra-i Cedid isminin, Osmanlı döneminde burada bulunan kireç ocaklarından geldiği söylenmektedir. Ancak semtin adının kireç ocakları ile ne şekilde bir bağlantısının olduğu tespit edilememiştir. **Sahra-i Cedid**, "yeni boş ve büyük yer" anlamına gelmektedir.

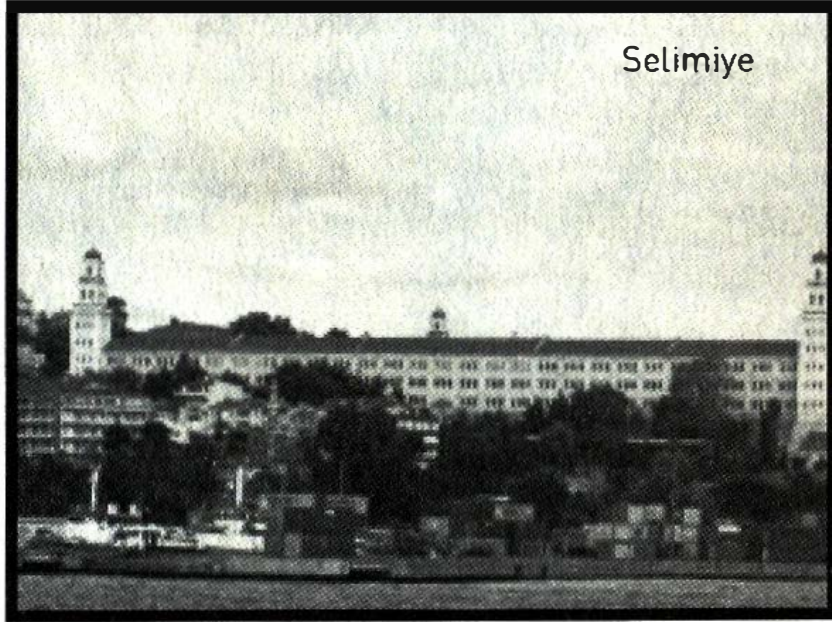
SELAMİÇEŞME

Selamiçeşme adı ile ilgili iki farklı rivayet bulunmaktadır:

Birinci rivayet, ismin İstanbul'a giriş ve

çıkış yapan insanların, İstanbul'u selamladıkları yerde bulunan bir çeşmeden geldiği yönündedir.

İkinci rivayet ise, **Osmanlı** döneminde sefere giden ordu, hacca giden kabile ve sürre alaylarının uğurlandıkları yerde bulunan çeşmeye "**Selamet Çeşmesi**" dendiği ve bunun zamanla "**Selamiçeşme**"ye dönüştüğü şeklindedir." ³⁹



SELİMİYE

Günümüzde daha çok Osmanlı dönemi kışlalarından biri olan "**Selimiye Kışlası**" ile tanınan Selimiye semti, **Harem**'in üst tarafındadır. **Selimiye Kışlası**, **Selimiye Camii**

39. Ülkü Tamer, "Başka İstanbul Yok", *Milliyet Gazetesi Pazar Eki*, 21 Mart 2002.

ve III. Selim Çeşmesi bu semttedir. Semtin adı "Selimiye" adını taşıyan tarihî yapıdan gelmektedir.

ŞAŞKINBAKKAL

Söylentilere göre, burada henüz yerleşimin olmadığı dönemlerde, bir zat, bu alabildiğine uzanan bomboş kırlık alanda, sadece birkaç çiftlik evi için bakkal benzeri bir yer açmaya karar vermiş ve bu kararını uygulamıştır. Bunu gören halk, "Bu adam şaşkırmış, kim gelir de bu kuş uçmaz kervan geçmez yerden alışveriş eder" demiş. Adama da bundan ötürü "**Şaşkın Bakkal**" sıfatını yakıştırmışlar. Bu isim günümüze kadar ulaşip semtin adı olmuştur.⁴⁰

YELDEĞİRMENİ

Rivayetlere göre Yeldeğirmeni semti adını, I. Abdülhamid zamanında un ihtiyacını karşılamak için burada kurulan yel değirmenlerinden almıştır. 1903'ten önce burada değirmen kalıntılarının olması bu rivayetleri güçlendirmektedir.⁴¹

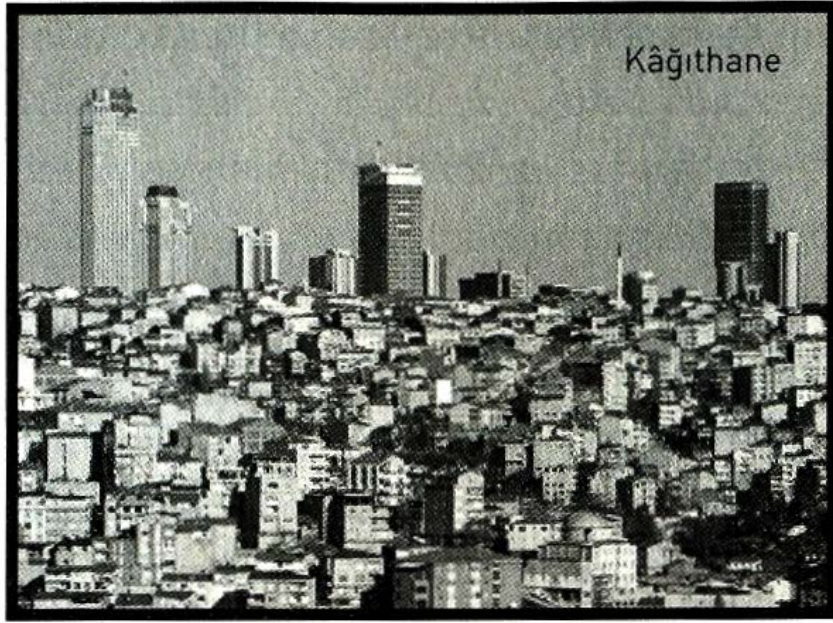
40. www.kadikoy.gov.tr/index.asp?category=111015040 - 31k -

41. <http://www.kadikoy.gov.tr/index.asp?category=111015040>

ZİVERBEY

Rivayetlere göre **Ziverbey** semti, adını **Osmanlı'nın** son dönemlerinde İstanbul belediye başkanlığı görevinin yanı sıra, valilik ve zaptiye nazırlığı da yapmış olan **Ziver Bey**'in burada kendi adıyla anılan köşkünden almıştır. ⁴²





19. KÂĞITHANE İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Kâğıthane ilçesi, doğusunda **Beşiktaş** ilçesine bağlı **Levent** sırtları; batısında Eyüp ilçesine bağlı **Alibeyköy** semti; kuzeyinde **Şişli** ilçesine bağlı **Ayazağa** köyü; güneyinde **Silahtarağa** semtleri ile çevrilidir.

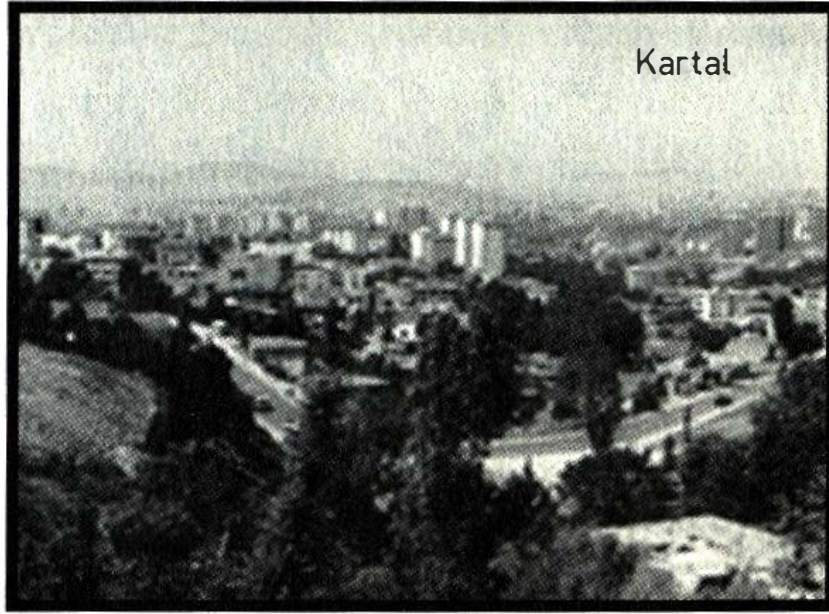
Bizanslılar döneminde burada bulunan köyün ismi "**Pissa**" imiş. Osmanlılar zamanındaki Kâğıthane isminin daha Bizanslılar devrinde burada bulunan kâğıt imalathanelerinden geldiği rivayet edilir.⁴³

Kâğıthane'de bu imalathanelerin dışında, un değirmenleri ve baruthanelerin bulunduğu, **Kanunî Sultan Süleyman** döneminde koşuların yapıldığı bir mekân olduğu da bilinmektedir. Ayrıca burası 18. yüzyılda **III. Sultan Ahmet**'in ve-

43. www.Kagithane.gov.tr/tarih.asp

ziri **Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'nın** zamanında Lale Devri {1718-1730} ile dillere destan olmuştur. **28. Çelebi Mehmet Efendi'nin** Paris'ten getirdiği Versay bahçe ve köşklerinin planlarına göre, Kâğıthane Deresi etrafında padişaha ve vezirlere özgü 60 kadar kasır ve köşk yapılmış ve kıyılar düzenlenmiştir. En meşhur Kasır "**Sadabad**" olarak bilinmektedir. "Gelin Sadabad'a gidelim" şeklinde edebiyatımıza da konu olan bu görünüm ve yapılar, **Lale Devri'nin** sonunu getiren **Patrona Halil İsyanı'nda** yıkılarak düz bir alan haline getirilmiştir. ⁴⁴





20. KARTAL İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Kartal ilçesi, Kocaeli Yarımadası'nın güneybatı kesiminde yer almaktadır. Doğusunda **Pendik**, batısında **Maltepe**, kuzeyinde **Sultanbeyli** ilçeleri ve **Samandıra** beldesi; güneyinde ise **Marmara Denizi** ile çevrilidir. Kartal, 1854 yılında **İstanbul Şehremaneti**'nin oluşturulmasıyla şehir dışı olarak kabul edilmiş ve 1866'da kaza yapılmıştır. 1871 yılında oluşturulan yeni **Vilayet Nizamnamesi** doğrultusunda **Kartal Belediyesi** kurulmuştur.

Tarihin eski dönemlerinde küçük bir balıkçı köyü olan **Kartal** ilçesinin adını nereden aldığı konusunda değişik rivayetler vardır. Ancak en bilineni, ilk defa sahilde balık avlamak için gelip buraya yerleşen

"Kartelli" ismindeki bir balıkçıdan dolayı buraya **Kartal** denildiği şeklindedir.

İkinci bir rivayete göre buranın ismi, Bizans zamanında liman önemi taşıyan bu beldeye "**Kartalimin**" denilmesinden kaynaklanmaktadır. İsim zamanla "**Kartal**" olarak telaffuz edilmiş ve günümüze kadar bu şekilde gelmiştir.

Üçüncü bir rivayete göre ise, Osmanlı dervişlerinden **Kartal Baba**, Bizanslılarla ilgili bilgileri Osmanlı'ya aktardığının tespit edilmesinden sonra **Bizanslılar** tarafından burada şehit edilmiş ve bundan böyle bu bölge onun ismiyle anılır olmuştur.⁴⁵



45. http://www.kartal-bld.gov.tr/tr/k_gecmistekartal.asp



21. KÜÇÜKÇEKMECE İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Küçükçekmece, batısında **Avcılar** ve **Çatalca**; kuzeyinde **Gaziosmanpaşa**; doğusunda ise **Esenler**, **Bağcılar** ve **Bahçelievler**; güneyde **Bakırköy** ile komşu olan bir ilçemizdir. 1987 yılında ilçe olan **Küçükçekmece**, Osmanlı dönemine kadar "**Rhagion**" ismiyle anılmıştır. Osmanlılar ise buraya "**Çekme-i Sagir**", daha sonra da "**Çekme-i Küçük**" demişlerdir.

"**Küçük**" sıfatı kullanılmadan "**çekmece**" adı üç anlama gelmektedir: Birincisi, balık tutmak için denize açılan geçitlerde kurulan ve yukarı çekilerek açılan kavisli setler anlamına gelir. İkincisi, teknelerin sığınmasına elverişli korunaklı koylara verilen

isimdir. Son olarak da, "**çekmece**" adı, sallanın karşıdan karşıya halatlarla çekilmesinden kaynaklanır.⁴⁶ Ancak ilçenin ismine kaynaklık teşkil eden çekmece adının önünde neden "**küçük**" sıfatının kullanıldığı bu anlamlardan çıkarılamamaktadır. Bu nedenle, söz konusu sıfatla birlikte ilçenin isim kaynağı hakkındaki şu iki rivayete bakmakta fayda vardır:

Birinci rivayet, bu bölgede bulunan göllerden küçük olanına izafeten bu ismin verildiği yönündedir. Ancak **Küçükçekmece Gölü'nün Büyükçekmece Gölü'nden büyük olduğu** bilinmektedir. Bu nedenle, bu rivayet büyük bir çelişki oluşturmaktadır.

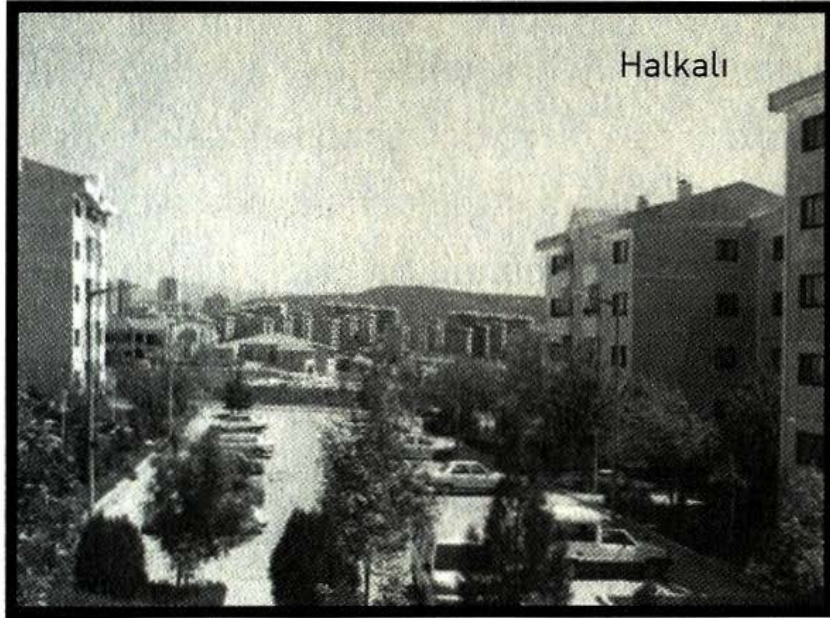
İkinci rivayete göre, göl üzerindeki kurulan köprünün küçük olmasından dolayı, buraya **Küçükçekmece** denmiştir. Osmanlı döneminde yazılmış birçok Batılı kaynakta söz konusu köprünün, "**Küçük Köprü**" anlamında "**Ponte Piccolo**" adıyla anılması bu rivayeti güçlendirmektedir.⁴⁷

Bu bölgede yapımı paleolitik çağa uzanan birçok tarihî eser mevcuttur. **Yarımburgaz Mağaraları** ve **Region Kitabeleri** bunlara örnektir. Osmanlı dönemine ait eserler ise

46. Önder Şenyapılı, a.g.e., s.47.

47. http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_kucukcekmece.asp

Abdülselami Bey Türbe, Tekke ve Zaviyesi, Mimar Sinan Köprüsü ve Küçükçekmece Meydanî Çeşmesi'dir. Ayrıca, bugün Halkalı semti sınırları içerisinde bulunan **Halkalı Ziraat Mektebi** de bu ilçenin önemli tarihî yapılarından biridir.



HALKALI

Halkalı, güneyde Kanarya, doğuda Yenibosna, Güneşli ve Mahmutbey; kuzeyde İkitelli ve batıda Küçükçekmece Gölü ile çevrilidir.

Halkalı isminin Bizans zamanında burada bulunan eski bir Rum köyü olan "**Halka**"dan geldiği rivayet edilmektedir. 16. yüzyılda burada bulunan ve eski **Halka Köyü**'nün civarında yer

alan "**Halka Hasbahçesi**"nin sonraki zamanlarda Halkalı olarak anılması ile de bugünkü adını aldığı rivayetler arasındadır. ⁴⁸

SEFAKÖY

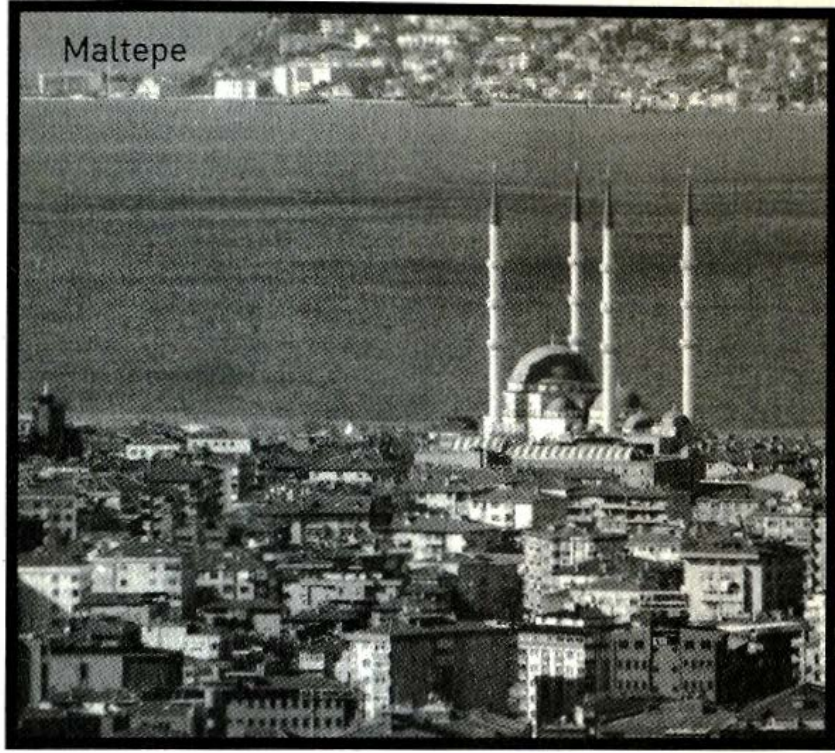
Sefaköy'ün bilinen ilk adı "**Zafirköy**"dür. "**Zafir**" kelimesinden kaynaklanan bu isim, bölgenin Rumların yerleşim yeri olarak kullanıldığı dönemde **Sofranatis** olarak değiştirilmiştir. Osmanlı döneminde avlak olarak kullanılan bu bölgede birçok Osmanlı padişahı ve erkânı avlanmıştır. Bir rivayete göre Sultan Abdülhamid bir gün avlanırken, eşraftan **Fehim Efendi**'nin konuğu olmuş. Fehim Efendi'nin kendisini ağırlamak için kurduğu sofrası padişah tarafından çok beğenilmiş. Padişah bunun üzerine **Sofranatis** isminin zaten değiştirilmesi gerektiğini söylemiş, bu vesile ile hem de eski ismine benzerliği açısından bölgeye **Sofraköy** adını vermiştir. **Sofranatis Köyü**'nün, **Sofraköy** olarak değiştirilmesinden sonra halk arasında bu ismin zamanla **Safraköy** olarak değişime uğradığı tespit edilmiştir. Cumhuriyet döneminde, "**Sofraköy**" kayıtlara yanlışlıkla "**Saf-raköy**" olarak geçirilmiştir.

48. <http://www.kucukcekmece.bel.tr/tanitim.htm>

1970'li yılların başında "Safraköy" isminin oldukça kaba olduğunu düşünen dönemin yeni yöneticileri, bu ismin değiştirilerek bölgeye "Işıktepe" isminin verilmesi talebinde bulunmuşlardır. Ancak, bu ismin değiştirilmesi için, gerek sivil ve gerekse askerî haritalarda değişiklik yapmak gerektiği, bunun ise oldukça zor bir süreç olduğu, dolayısıyla şimdilik bu isteğin yerine getirilemeyeceği bildirilmiştir. 1974 ve 1975 yıllarında o dönemin Safraköy belediye başkanı olan **Tayyip Şengül**, buraya Sefaköy isminin verilmesi yönünde çalışmalarda bulunmuş ve Ankara'dan gelen olumlu cevap ile bölgenin adı "Sefaköy" olarak değiştirilmiştir.⁴⁹



49 . <http://www.kucukcekmece.bel.tr/tanitim.htm>



22. MALTEPE İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Maltepe ilçesi batıda **Kadıköy**; kuzeyde **Ümraniye** ve **Kartal**; doğuda **Kartal**; güneyden ise **Marmara Denizi** ile çevrilidir.

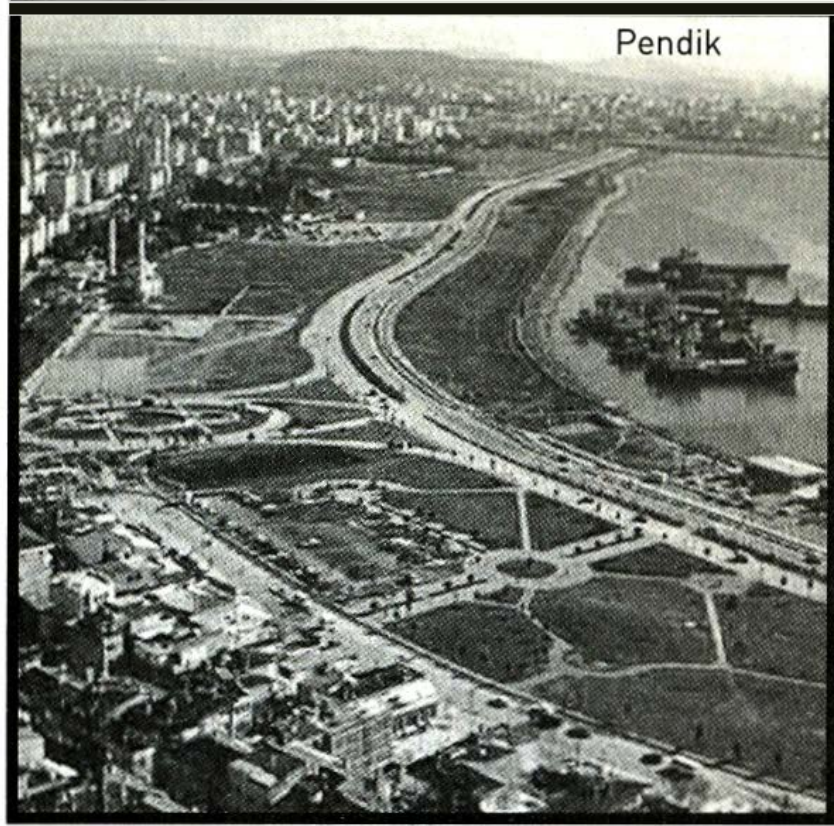
Tarihi Bizans dönemine kadar giden **Maltepe**'nin o devirlerde adının "**Bryas**" veya Latince adıyla "**Urias**" olduğu söylenmektedir. Diğer bir bilgiye göre ise ismi "**Pelekanon**"du. Bugünkü **Maltepe**'nin ise 16. yüzyılda kurulduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminde küçük bir kasaba görünümünde olan Maltepe'ye, **Kazasker Feyzullah Efendi** tarafından bir külliye inşa edilmiştir. Yine Osmanlı döneminde Maltepe, askerî konaklama açısından önemli bir yer olmuştur . 1992

yılında Maltepe, **Kartal** ilçesinden ayrılarak müstakil bir ilçe olmuştur. Aynı yıl içerisinde 1 Kasım'da ara yerel seçimler neticesinde **Maltepe**'de belediye kurulmuştur.

Maltepe'de bulunan küçük höyük biçimindeki bir tümseğin semtin ismine kaynak olduğu sanılmaktadır. Zira Türkler eskiden içinde hazine ya da define bulunan küçük höyük biçimindeki toprak yığınlarını "**maltepe**" olarak adlandırırlardı. Tarihçi **Hammer** de bu kıyı şeridindeki bütün tepelere "**maltepe**" denildiğini belirterek bunu desteklemektedir. ⁵⁰



50. Aktaran http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_maltepe.asp



23. PENDİK İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Pendik, doğuda Tuzla ve Kocaeli; kuzeyde Şile ve Beykoz; batıda Kartal; güneyde Marmara Denizi ile çevrilmiştir. Daha önce Gebze ilçesine bağlı bir köy iken, 1987 yılında ayrı bir ilçe olmuştur.

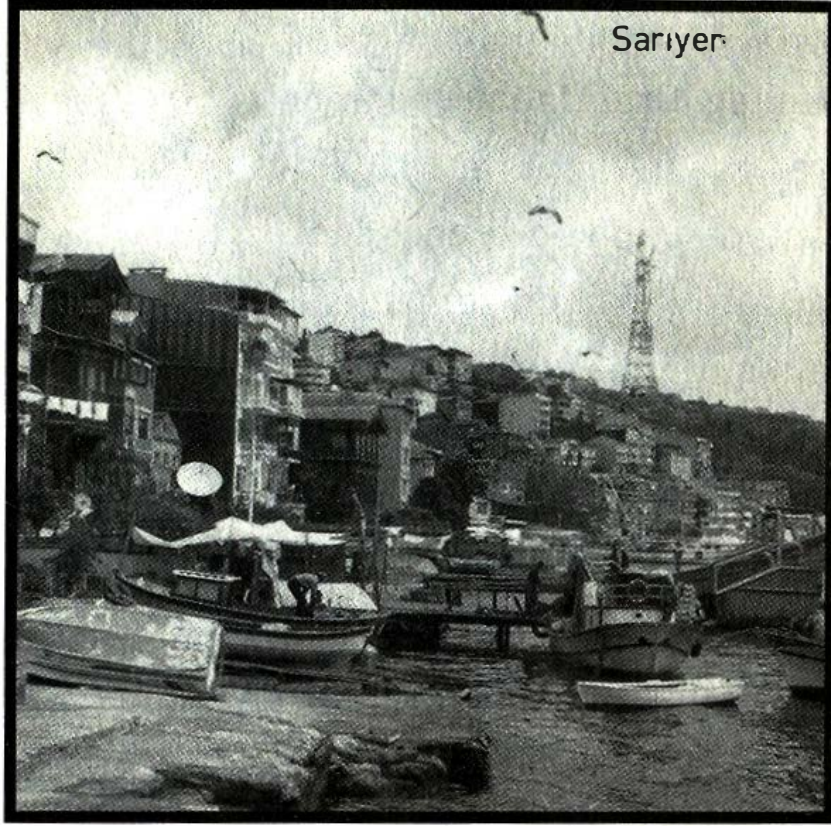
Romalılar tarafından **Panticio**, **Pantecio**, **Pantica** olarak bilenen bölgenin adı, Bizans döneminde her tarafı surlarla çevrili anlamına gelen "**Pentikion**"du. Bir rivayet, Pendik adının, bu kelimenin Türkler tarafından değişikliğe uğratılarak kullanılmasından kaynaklandığı şeklindedir. Başka bir rivayete göre ise Pendik ismi, "**beş bu-**

run" anlamına gelmektedir. Bunu ileri sürenler, **Ural Dağları**'ndan gelip bu bölgeye yerleşenlerin burası için Farsça "**beş köy**" anlamına gelen "**Penchdeh**" ismini kullandıkları ve bunun zamanla "**Pendik**" şeklini aldığını iddia etmektedir.

Pendik'teki önemli tarihî eserler arasında, **Pendik Höyüğü**, **Temenye**, **Fransız Katolik Kilisesi (Chapel)**, **Bizans Mezarlığı (Nekropol)**, **Kubbeli Sarnıç**, **Silindirik Sarnıç**, **Pendik Rum Yetimhanesi**, **Sultan Konağı**, **Aydos Kalesi**, **Yavuz Sultan Selim Köprüsü**, **Pendik Hilmi Abbas Paşa Camii**, **Pendik Merkez Camii** bulunmaktadır.⁵¹



51 . <http://www.pendik.bel.tr/tr/Tab.aspx?TabID=60>



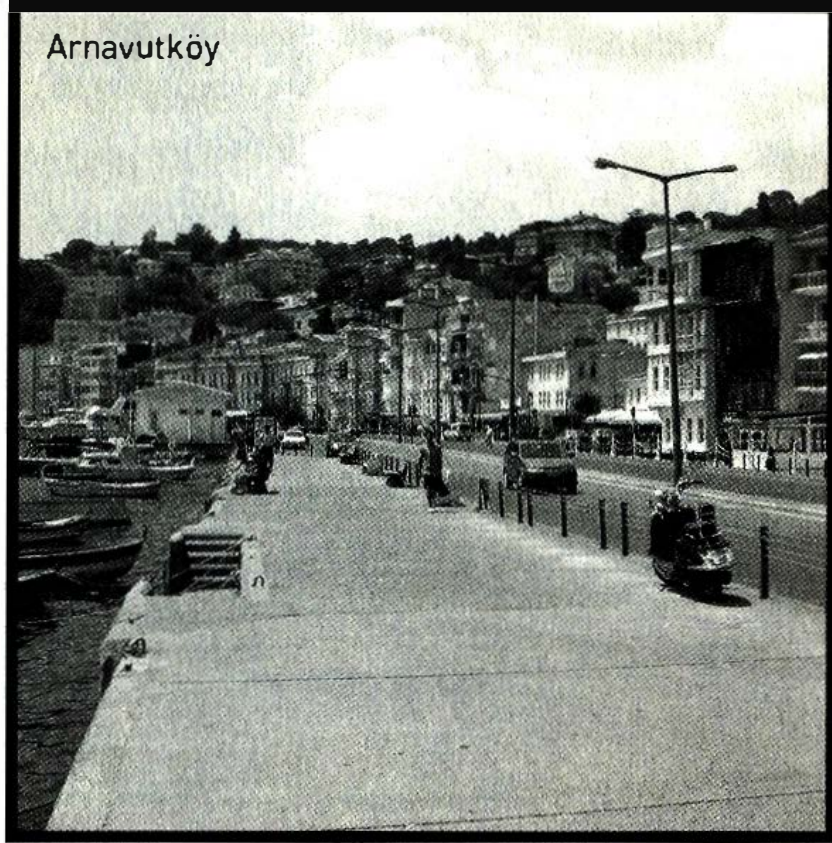
24. SARIYER İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Sarıyer ilçesi, İstanbul'un tabii güzellikler açısından en güzel yerlerinden biridir. Osmanlı devrinde de ilçe bağ, bahçe, orman, koru, çayır gibi gezi yerleri ile ün salmıştı. Bu dönemde daha çok sayfiye olarak kullanılan **Sarıyer**'de Cumhuriyet döneminden sonra yerleşim artmış ve burası hızlı bir imarlaşmaya sahne olmuştur. Rumelihisarı'ndaki **Boğaziçi Üniversitesi**, Bahçeköy'deki **Orman Fakültesi**, Büyükdere'deki **Fidanlık** Sarıyer'in gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Daha önce mahalle ve köyleri başka ilçelere bağlı olan Sarıyer, 1930 yılında ilçe olmuştur.

İlçenin ilk isminin **Simas** (Kutsal Ana veya Güzel Su) olduğu, bunun zamanla **Skletrinas'a**, daha sonra **Mezarburnu'na**; **Altın Yar'a**, **Sarı Lira Yer** ve **Sarıyar'a**; son olarak da **Sarıyer'e** dönüştüğü rivayet edilmektedir. Sarıyer'e dönüşen **Sarıyar** isminin, vaktiyle altın ve bakır çıkarılan **Maden Mahallesi** ile **Şifa Suyu** arasındaki toprağı sarı olan yarlardan geldiği söylenmektedir. Ayrıca ilçenin ismini burada gömülü "**Sarı Baba**" isimli bir şahıstan aldığını söyleyenler de vardır.⁵²

Sarıyer, tarihî eser bakımından oldukça zengin bir ilçedir. Bizans döneminden, Yenimahalle'de bir mezar, Baltalimanı'nda bir su sarnıcı, Bahçeköy'de su kemerleri, Büyükdere'de kiliseler, Rumelifeneri'nde manastır ve ayazma harabeleri kalmıştır. Osmanlı dönemindeki eserler ise oldukça fazladır. **Ali Kethüda Camii** (Sarıyer Camii), **Ali Paşa Camii**, **Cerrah Mahmut Efendi Camii**, **Emirgân Camii**, **Emirgân Çeşmesi**, **Hamam Camii**, **Ali Pertev Camii**, **İskele Camii** (Hacı Kemaleddin Camii), **Kethüda Camii** (Büyükdere Camii), **Baltalimanı Camii**, **Kireçburnu Camii**, **Osman Reis Camii**, **Reşit Paşa Camii**, **Rumelihisarı**, **Rumelikavağı Kalesi**, **Sait Halim Paşa Yalısı**, **Şerifler Yalısı**, **Uskumru Köyü Camii**, **Valide Camii** (Rumeli Kavağı Camii veya Yusuf Ağa Camii), **Zekeriya Köyü Camii** bunlardan bazılarıdır.

52. http://sariyer.gov.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=28



ARNAVUTKÖY

Arnavutköy semti, sahil yolunda **Kuruçeşme** ile **Bebek** arasında kalmaktadır. Yukarı sınırı ise **Etiler** ve **Ulus**'a kadar uzanmakta, karşısında **Kandilli** ve **Vaniköy** bulunmaktadır. **Arnavutköy**'ün en eski adı **Hestai**'dir. Bizans döneminde **Promotu** ve **Anapulus** olarak da bilinirdi. Fatih Sultan Mehmet'in **Arnavutluk** ve **Epir**'e egemen olduktan sonra, 1486 yılında getirilen Arnavutlar'ın buraya yerleştirilmesinden dolayı bölge **Arnavutköy** adını almıştır. ⁵³

AŞIYAN

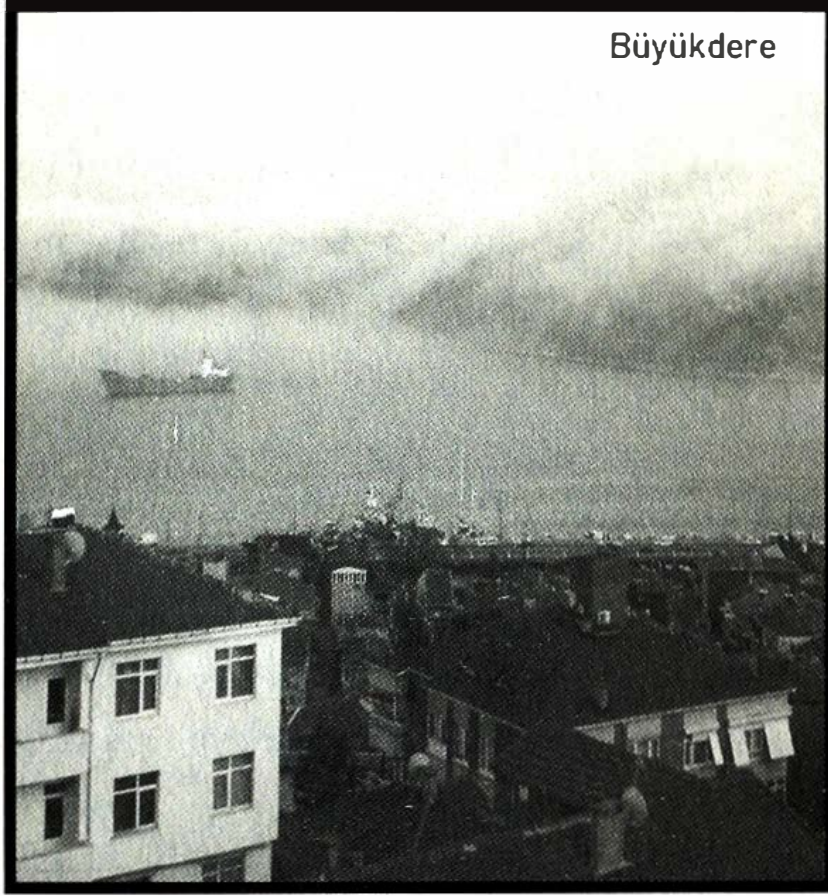
Bebek ile **Rumelihisarı** arasında bulunan semtin eski adı, denizin bu bölümünde bulunan iri kayalardan dolayı "**Kayalar**" idi. Bugün bu isim unutulmuş, sahil ve sırt Aşıyan adını almıştır. **Farsça** bir kelime olan "aşıyan", "ev" anlamına gelmektedir. **Aşıyan** ismi, ünlü şair **Tevfik Fikret**'in burada bulunan **Aşıyan** adlı evinden gelmektedir. **Tevfik Fikret**'in 1906'da yaptırdığı ve yaşamının son dokuz yılını geçirdiği ev, 1945'te müze haline getirilmiştir. ⁵⁴

BALTALIMANI

Baltalimanı semti **Rumelihisarı**'nın kuzeyinde, aynı adı taşıyan derenin **Boğaziçi**'nde denize döküldüğü yerdedir. Semt, adını **İstanbul**'un fethi sırasında donanmayı **Rumelihisarı**'nın hemen arkasındaki bu limanda korumaya almış olan **Kaptan-ı Derya Baltaoğlu Süleyman Bey**'den almıştır. ⁵⁵

54. <http://www.ibb.gov.tr/tr/TR/KenteBakis/GunlukYasam/GeziRehberi/Muzeler/>

55. Önder Şenyaptılı, a.g.e., s. 30.



BÜYÜKDERE

Büyükdere'nin eski adının "**derin vadi**" anlamına gelen "**Vatilolpos**" olduğu rivayet edilmektedir. Büyükdere isminin burada bulunan büyük bir dereden gelmiş olduğu söylenmektedir.⁵⁶

EMİRGÂN

Baltalimanı ile İstinye arasında yer alan Emirgân'ın isim kökenine ilişkin birbirine ya-

56. Önder Şenyapılı. A.g.e. s. 47.

kın iki rivayet vardır: Birinci rivayete göre semt, adını 17. yüzyılda "**Emir Güne**" isimli İranlı bir emirden almıştır. **IV. Murad**'ın, **Eri-
van** kentini savaşmadan kendisine teslim eden **Emir Güne**'ye burayı armağan ettiği bilinmektedir.

Emirgân ile ilgili bir araştırma yapan **Aslı Ulusoy**, buna yakın bir rivayette şu bilgileri vermektedir: "1640'ta, **IV. Murad**'ın ölümünden az sonra, idam edilen **Emirgüneoğlu**, her ne kadar sultanın yaptığı değişikliklerle **Yusuf Paşa** adını almışsa da, kendisine verilen bahçeye '**Emirgüne Bahçesi**' denmiştir. Zaman zaman '**Mirgün**' diye anılan bahçenin ismi, sonunda '**Emirgân**'a dönüşmüştür. **Emirgüneoğlu**'ndan sonrası ise çok karışıktır. **Emirgân**, zaman içinde durmaksızın el değiştirmiş ve sonunda 1778 yılında devlete kalmıştır. I. Abdülhamid, **Emirgân Bahçesi**'ni bir Boğaziçi köyü yapmıştır."⁵⁷ Dolayısıyla, semt ismini, muhtemelen, **Emirgân** ismini taşıyan bu bahçede kurulu olmasından almıştır.

57. Aslı Ulusoy, "Boğazda Bir Bahçe", *Cafe Pazar*, 12 Mayıs 1996, Sayı 74. s.17



İSTİNYE

İstinye, Emirgân ile Yeniköy arasındaki doğal koyun çevresinde yer alan güzel bir semttir. **Murat Belge**'ye göre, Antik dönemlerde "**Sosthenion**" ya da "**Leosthenion**", daha sonra da "**Stenid**" olarak bilinen semt, günümüzde bu adları çağrıştıran İstinye adı ile anılmaktadır.⁵⁸ **John Freely** de, "**İstinye** adı; Gyllius'un, İason ve Argonaut'ların Boğaz'daki yolculukları sırasında mola verdikleri yerlerden biri olduğunu belirlediği antik **Sosthenion**'dan bozmadır" diyerek bunu desteklemektedir.⁵⁹

58. Murat Belge, *Boğaziçi Dergisi*, İstanbul, Sayı 5, Nisan 1993, s. 93

59. John Freely, *Türkiye Uygarlıklar Rehberi*, Çev. Tuncay Birkan, Gürol Koca ve Aslı Biçen, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2002, s. 305.

KİREÇBURNU

Osmanlı döneminde burada bulunan ocaklardan kireç çıkarılarak bu burundaki iskeleden gemilere yüklenirdi. Rivayetlere göre halk bundan yola çıkarak buraya Kireçburnu demiştir.

Farklı bir rivayete göre ise semtin ismi Rumca, "şehre doğru" anlamına gelen "kleithra tou pontou" kelimelerinden gelmiştir. Burada bulunan Rum köyü, şehre oldukça uzak bir mesafede olduğundan, bu isimle anılmıştır. Osmanlılar sonradan orijinal adı değiştirmeden, fonetik olarak benzerlik taşıyan; "Kireçburnu" adını uygun görmüşlerdir. ⁶⁰

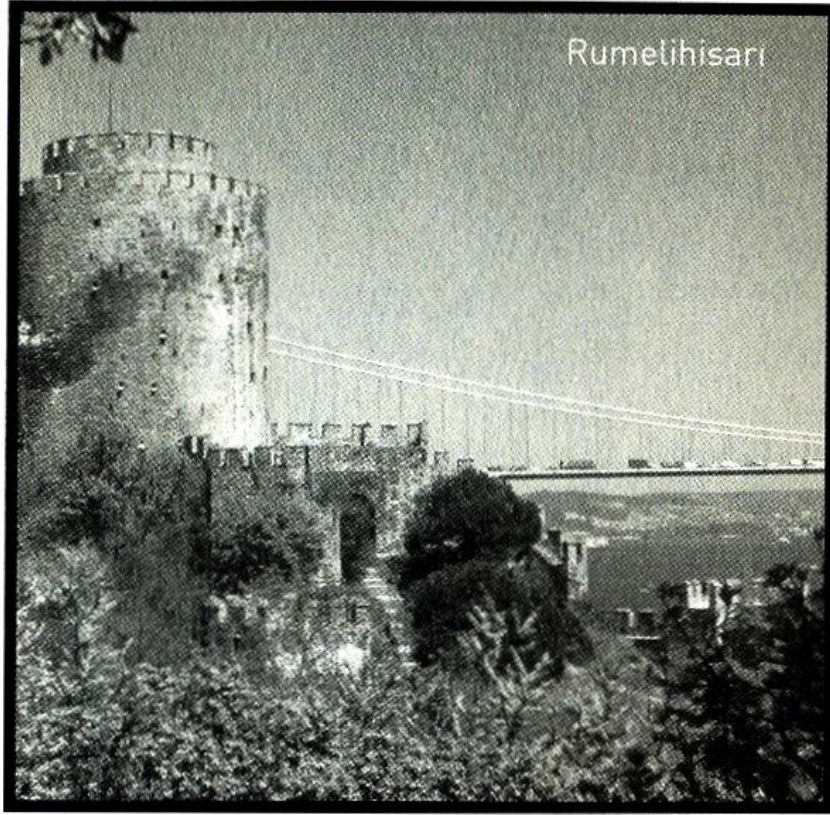
MASLAK

Osmanlı döneminde şehre su dağıtan şehir dışındaki büyük su depolarına "maslak" denilmekte idi. Rivayetlere göre semtin ismi, "maslak" denilen bu büyük su depolarının burada bulunmasından gelmiştir. ⁶¹

60. [http://www.azizistanbul.com/forum/forum_posts.asp?](http://www.azizistanbul.com/forum/forum_posts.asp?TID=63&get=last)

TID=63&get=last

61. <http://www.tbmm.gov.tr/saraylar/mkasri1.htm>



RUMELİHİSARI

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nün altında kurulu olan **Rumelihisarı**, Boğaziçi'nin batı yakasında, **Bebek** ile **Baltalimanı** arasında bulunan güzel semtlerden biridir.

Rumelihisarı Burnu İstanbul'un fethinden önce, buradaki adak yerinden dolayı, "**Hermaion**" adını taşıyordu. Rivayetlere göre semt yeni ismini, fetihten önce II. **Mehmet**'in İstanbul'u stratejik olarak daha kolay kuşatmak ve Boğaz'daki kontrolü sağlamak için, **Anadoluhisarı**'nın karşısına inşa ettirdiği **Rumelihisarı**'ndan almıştır.⁶²

62. Çiğdem Aysu ve Semavi Eyice, "Rumelihisarı", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi VI*, İstanbul, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı, 1994, s. 355-358

TARABYA

Rivayetlere göre burası eskiden "zehir" anlamına gelen "Pharmacia" ya da "Pharmakias" olarak adlandırılmaktaydı. Ancak kimse ismi "zehir" anlamına gelen bir yerde oturmak istemediğinden bu ad "Therapia" (şifa,terapi) olarak değiştirilmiştir.⁶³ Dolayısıyla semtin ismi de, bu kelimenin söylene söylene zamanla "Tarabya" şeklini almasından kaynaklanmıştır.

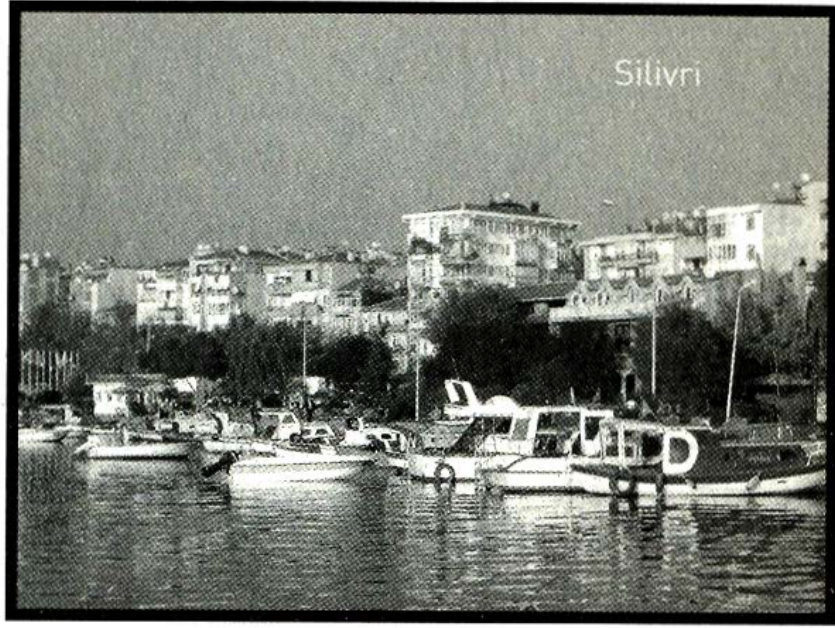
YENİKÖY

Yeniköy, İstinye ile Tarabya arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Rivayetlere göre II. Mehmet'in İstanbul'u almasından sonra , Romanya'nın Geri yöresinden gelen Ulahlar buraya yerleştirildiği için adı "Geri-köy" olmuş, Kanunî Sultan Süleyman ise bu ismi beğenmeyerek buraya "Yeniköy" adını vermiştir.⁶⁴



63 . http://www.istanbul.diplo.de/Vertretung/istanbul/tr/02/Kanzlei__und__Residenz/Tarabya.html

64 . <http://www.arkitera.com/v1/haberler/2004/06/07/istanbul.htm>



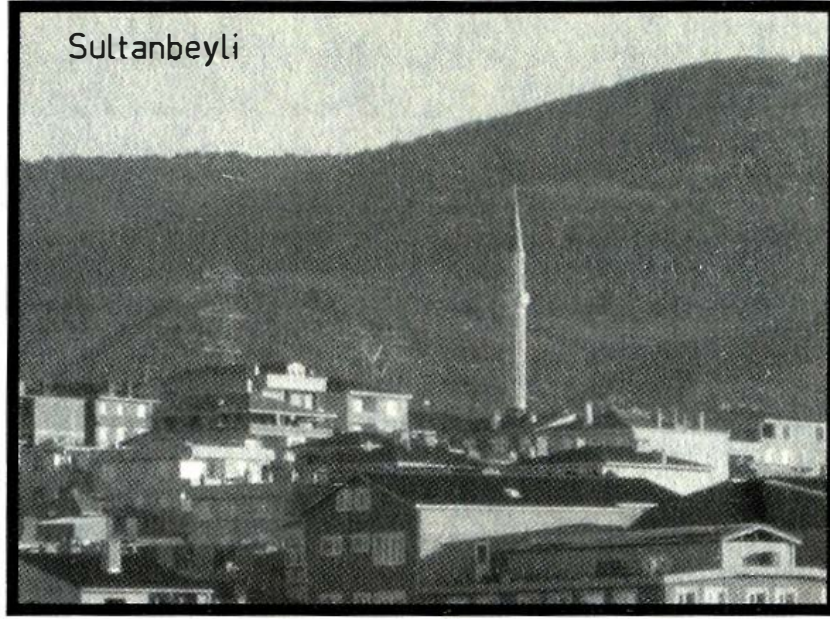
25. SİLİVRİ İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Silivri'de yerleşim ilk olarak **Marmara**'ya hakim 56 m. yüksekliğindeki dik ve sarp bir tepenin üzerinde kurulmuş, zamanla bu tepenin etrafı surlarla çevrilmiştir. Şehir gelişerek surların dışına çıkmış ve bugünkü durumunu almıştır.

İlk yerlilerinin M.Ö. 1200 yıllarında **Traklar** adını taşıdığı, "**Selis**" adında efsanevi bir kurucusunun olduğu, kentin "**Selybria**" olarak adlandırıldığı rivayet edilmektedir. **Selybria** isminin "**bria**" eki "**Traklar**" dilinde şehir anlamına gelen "**poli**" sözcüğünün karşılığıdır. Kentin adı, Türklere geçtikten sonra "**Silivri**" olarak değiştirilmiş ve bugüne kadar da böyle kalmıştır.⁶⁵



65. <http://www.silivri-bld.gov.tr/tarihi.asp>



26. SULTANBEYLİ İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Sultanbeyli ilçesi kuzeyde, güneyde ve batıda **Kartal** ilçesine bağlı **Paşaköy-Samandıra** ile; doğuda **Pendik** ilçesine bağlı **Kurtköy** ile çevrilidir.

1945 yılında **Bulgaristan**'dan gelen göçmenler buraya yerleştirilmiş, 1957 yılında ise bölge köy statüsüne sokularak **Sultanbeyli Köyü** kurulmuştur. Daha sonra hızla göç alan bir bölge olan **Sultanbeyli**, 31 Aralık 1987'de belediye, 1992 yılında da ilçe olmuştur.

Geçmişte bu bölge, "**Sultanbeylinin Yeri**", "**Sultan Beyliği Çiftliği**" ve "**Sultan Beyliği**" gibi isimlerle anılmıştır. Sultanbeyli isminin de bu isimlerin söylene söylene zamanla Sultanbeyli'ye dönüşmesinden geldiği sanılmaktadır.⁶⁶



66 . <http://www.sultanbeyli.gov.tr/tarihce.htm>



27. ŞİLE İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

Doğusunda Kocaeli ilinin Kandıra, güneyinde yine Kocaeli'nin Gebze, güneybatısında Kartal ile Ümraniye; batısında Beykoz; kuzeyinde ise Karadeniz bulunmaktadır. Şile, Cumhuriyetin kuruluşu ile 1923 yılında oluşturulan ilk belediyelerden biridir.

Bu bölgenin geçmişten bu yana Aşil, Fhilee, Artena ve Kylia isimleri ile anıldığı, şimdiki adını ise Yunanca bir kelime olan mercanköşkü sınıfında yaban çiçeği, kır çiçeği anlamına gelen "şile"den aldığı rivayet edilmektedir. Resmî kaynaklarda özellikle neden bu ismin seçildiği konusunda net bir bilgi olmamasına rağmen, halk arasında yaygın bir başka rivayette göre de "şile" nin kekik olarak anılan aroması yüksek bir bit-

ki olduğu ve **İstanbul kekiği** (*Origanum Heracleoticum*) olarak bilindiğinin iddia edilmesi; bu bölgenin bu tür bitkiler açısından zengin olmasından bu ismi almış olduğu kanaatidir.⁶⁷

Dünyanın 2. Büyük Feneri olan **Şile Feneri**, **Şile Kalesi**, **Ağlayan Kayalar**, **Kumbaba Tepesi** zirvesindeki **Kumbaba Mezarı**, **Hammamsuyu Çeşmesi** ve **Şile Evleri** ilçenin turistik, tarihsel ve kültürel mekânlarından bazılarıdır.⁶⁸



67. <http://www.sihirlitur.com/gezi/sile/yorum.html>

68. <http://www.sile.gov.tr/www12/hpages.asp?id=2>



28. ŞİŞLİ İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

1987'de **Kâğıthane**'nin ilçe olması ile birlikte **Şişli** ilçesine ait topraklar kuzeyde Ayazağa, güneyde ise Şişli olmak üzere ikiye bölünmüştür. Kuzeydeki **Ayazağa** bölümü, kuzey ve doğuda **Sarıyer**; güneydoğuda **Beşiktaş**; güneyde **Kâğıthane**; batıda da **Eyüp** ilçeleriyle çevrilidir. Güneydeki **Şişli** bölümü ise batı ve kuzeyde **Kâğıthane**; doğu ve güneydoğuda **Beşiktaş**; güney ve güneybatıda **Beyoğlu** ilçelerine komşudur.

Şişli ismi konusunda iki farklı rivayet vardır. Birinci rivayete göre burası coğrafi durumu sebebiyle "**şişkin**" bir yapıya sahip olduğu için bu anlamdaki "**Şişli**" adıyla anılmıştır.⁶⁹ İkinci rivayet ise, şiş yapımıyla uğraşan ve "**Şişçiler**" adıyla anılan bir ailenin

69 . <http://www.sisli.gov.tr/>

burada "Şişçilerin Konağı" isminde bir konaklarının olduğu ve bunun zamanla "Şişli-lerin Konağı"na dönüşüp ilçenin ismine kaynak teşkil ettiği şeklindedir.

Şişli ilçesinin en önemli tarihî eserleri Şişli Camii, Teşvikiye Camii ve Abide-i Hürriyet Anıtı'dır. Ayrıca, İstanbul'un çeşitli yörelerinde bugüne kadar pek azı korunabilmiş olan nişan taşlarının çoğunluğu da bu ilçe sınırları içerisindedir.⁷⁰

ABİDE-İ HÜRRİYET

Abide-i Hürriyet semti, Şişli'nin en yüksek tepesi olan Hürriyet-i Ebediye Tepesi'nin (130 rakım) kuzeybatı kesiminde birinci çevre yolu ile Şişli-Kâğıthane Caddesi arasında kalmaktadır. Semt, adını burada bulunan ve Şişli Belediyesi'nin amblemi olan Abide-i Hürriyet Anıtı'ndan almaktadır. Abide-i Hürriyet Anıtı havaya atış yapan bir top şeklindedir. Örme taştan yapılan bu anıtın alt zemininde şehit olan askerler gömülüdür.⁷¹

70 . <http://www.sisli-bld.gov.tr/>

71 . <http://www.sisli-bld.gov.tr/>

BOMONTİ

Bomonti semti, İstanbul'un ilk sanayi bölgelerinden birisidir. **Feriköy Fırın Sokağı** ve **Sıracevizler Caddesi** ile **Baruthane Deresi** yamaçları arasında, genellikle apartmanlardan ve sanayi kuruluşlarından oluşan bir alandır.

Rivayetlere göre semt, adını burada bulunan ve **İsveçli Bomonti Kardeşler** tarafından 1890'da kurulan **Bomonti Bira Fabrikası**'ndan almıştır.⁷²

FERİKÖY

Söylentilere göre **Feriköy**'ün adı, **Abdülmecit** ve **Abdülaziz** dönemlerinde yaşayan "**Madam Feri**"den gelmiştir. Bir rivayete göre bölgedeki geniş topraklar **Padişah Abdülaziz** tarafından **Madam Feri**'nin kocasına bağışlanmıştır. Ama kocası ölünce bu bölge **Madam Feri**'ye kalmış ve bundan dolayı burası onun adıyla anılmıştır. Başka bir rivayete göre ise Padişah, **Madam Feri**'ye âşık olduğundan bu toprakları bizzat kendisine bağışlamış, bunun için buraya onun ismi verilmiştir.⁷³

72. <http://www.istanbulsitesi.com/readArticle.jsp?objectID=7000000000004498>

73. <http://www.istanbul.edu.tr/iletim/index.php?tm>

HARBIYE

Harbiye semti, **Elmadağ** ile **Osmanbey** arasında yer alır. Harp, terim olarak "devletler arasında meydana gelen silahlı kavga, muharebe, savaş ve cenk" anlamlarına gelir. Harbiye de "harple ilgili, harbe ait" anlamında kullanılır.⁷⁴ Rivayetlere göre semt adını, II. **Abdülhamid** tarafından burada yaptırılan "**Mekteb-i Harbiye**"den (Harp Okulu'ndan) almıştır.⁷⁵



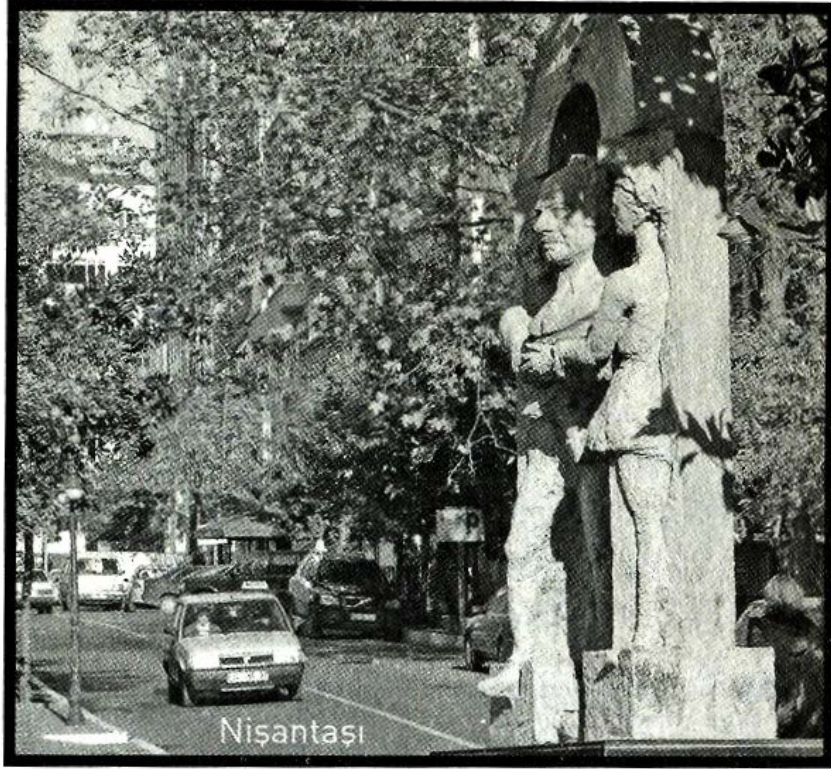
MECİDİYEKÖY

Rivayetlere göre semtin adı, bu bölgede ilk iskân **Sultan Abdülmecid** döneminde (1839-1861), muhacirlere (Balkan göçmenlerine) toprak verilmesiyle başladığı için padişahın isminden yola çıkılarak verilmiştir.⁷⁶

74 . D. Mehmet Doğan, *Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul, Yeni Şafak, 2005, s. 462.

75 . http://www.tsk.mil.tr/genel_konular/askerimuze.htm

76 . <http://www.sislibelediyesi.com/yeni/sisli/t1.asp?PageName=tarihce>



NİŞANTAŞI

Osmanlı döneminde atış talimi veya yarışlarda atılan okun düştüğü yere hatıra olarak dikilen kitabeli taşlara "**nişantaşları**" denilirdi. Özellikle padişahların İstanbul'un çeşitli bölgelerinde atışlarda isabet ettirdikleri yerlere bu taşlardan dikilirdi. Bu yerlerden birisi de **III. Selim** ve **II. Mahmud**'un ilgi odağı olan bugünkü **Nişantaşı** civarıydı. Burada dikili olan söz konusu taşların büyük bir kısmının da onlardan kaldığı bildirilmektedir. Rivayetlere göre bu taşlardan **Teşvikiye** ile **Osmanbey**, **Valikonağı** ile **Harbiye**'nin kesişme noktasında olanı, semtin simgesi olmuş ve buraya adını vermiştir.⁷⁷

77. Seçil Türesay, "Kentin Nişantaşları ve Dikilitaşları, *Hürriyet Gazetesi*, 6 Haziran 2000ve

OKMEYDANI

Okmeydanı semti, **Hasköy** ile **Kasımpaşa** arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Rivayetlere göre semt ismi, Osmanlı döneminde bu bölgenin ok talimleri için ayrılan bir yer olmasından gelmiştir. ⁷⁸

OSMANBEY

Rivayetlere göre semt, adını II. **Abdülhamid**'in mabeyincilerinden ve **Matbaa-ı Osmaniye**'nin kurucusu olan **Osman Bey**'den almıştır. **Osman Bey**'in burada yaptırdığı konaktan sonra semt onun adıyla anılmış ve bugüne kadar bu adla gelmiştir. ⁷⁹

PANGALTI

Pangaltı, bölgenin en eski yerleşim yerlerinden biridir. 19. yüzyılın levanten semti **Pangaltı**'da levantenlerden geriye kalan tek şey semtin ismidir. Bu konuda da iki rivayet vardır: Birinci rivayet, **Pangaldi** adında İtalyan uyruklu bir levantenin burada **Pangaldi Gazinosu** adında bir gazino açtığı ve bunun semte adını verdiği yönündedir.

⁷⁸ . P.Ğ.İncicyan, a.g.e., s. 96.

⁷⁹ . Alaaddin Apaydın, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Osmanbey Kitapçığı*, s. 2-3 .

İkinci rivayet ise bir İtalyan levantenin bahçe içinde "**Pane e Galeti**" adında bir pastahane açtığı, yaptığı kek ve pastalarla ünlenen pastahanenin isminin zamanla **Pangalti**'ya dönüştüğü; bunun da semtin adına kaynak teşkil ettiği şeklindedir.⁸⁰

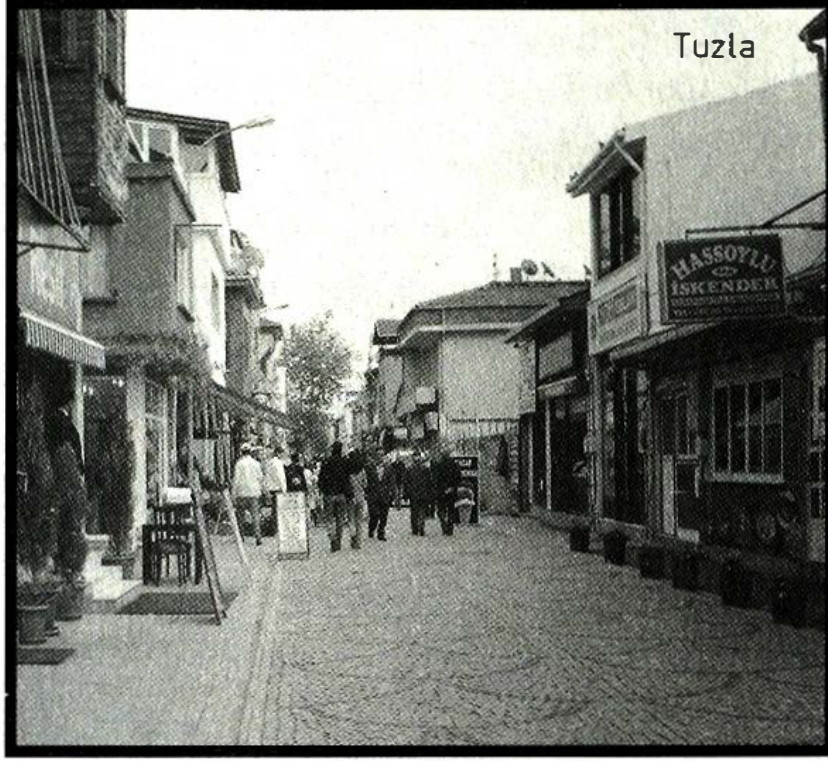
TEŞVİKİYE

Teşvikiye isminin, **Sultan Abdülmecid**'in buraya bir mahalle kurulmasını "**teşvik**" etmesinden geldiği rivayet edilmektedir. **Harbiye Karakolu** ile **Rumeli** ve **Valikonağı** caddelerinin kesiştiği kavşakta bulunan iki taşın üzerinde "Abdülmecid'in karşılıksız iyilikseverliğinin eseri olan yeni Teşvikiye Mahallesi" ifadelerinin bulunması, **Sultan Abdülmecid**'in burada bir mahalle kurulmasını teşvik ettiğini belgelemektedir.⁸¹



80. Sibel Arna, "İki Şehrin Levantenleri", *Hürriyet Gazetesi Pazar Eki*, 12 Temmuz 2003

81 . Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 141.



29. TUZLA İLÇESİNİN İSİM KÖKENİ

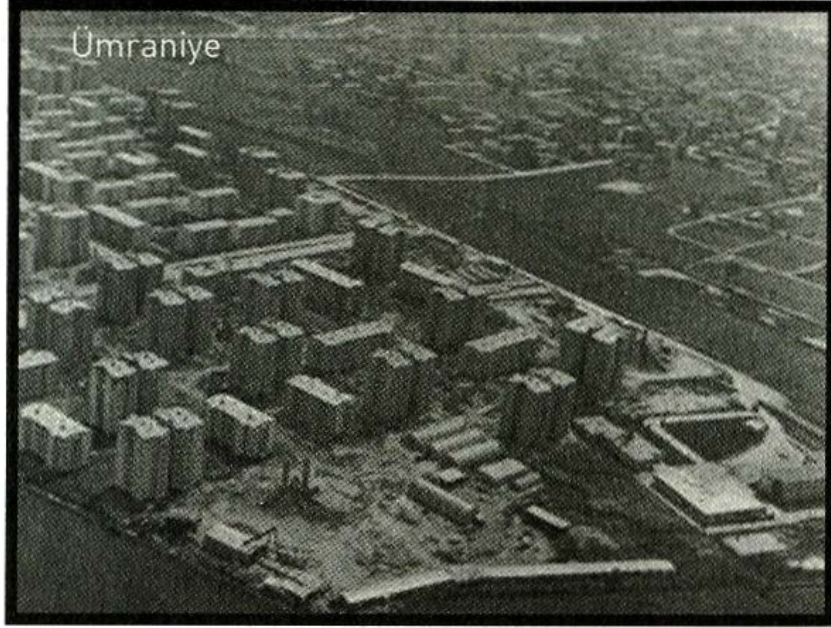
Tuzla, güneyinde **Marmara Denizi**, doğusunda **Gebze** ilçesi (Kocaeli); kuzeyinde ve batısında **Pendik** ilçesiyle çevrilidir. 1936 yılında belediye olan **Tuzla**, 1951 yılında **Kartal** ilçesine, 1987 yılında **Pendik** ilçesine bağlanmış; 27 Mayıs 1992 tarihinde ise **Pendik** ilçesinden ayrılarak ayrı bir ilçe olmuştur.⁸²

Bu bölge, geçmiş dönemlerde "**Akritas Burnu**" adıyla anılmaktaydı. Rivayetlere göre yeni adını ise, Osmanlı döneminde İstanbul'un tuz ihtiyacını karşılayan buradaki **Tuz Gölü**'nden almıştır.

82. <http://www.tuzla.gov.tr/tarih.htm>

İstanbul'un Anadolu yakasındaki son noktası olan **Tuzla**'da yedi kilise ve padişah **I. Ahmet** zamanında yapılan bir camii tarihî eser olarak bulunmaktadır. Tersaneler burada en çok göze çarpan yapılardır. Ayrıca tarihî şifalı suları, bölgeyi yerli ve yabancı turistler için çekici kılmaktadır.





30. ÜMRANIYE İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Ümraniye kuzeyinde **Beykoz**; kuzeydoğusunda **Şile**; doğusunda **Kartal** ve **Sultanbeyli**; güneyinde **Kadıköy**; batısında **Üsküdar** ilçeleriyle çevrilidir.

Ümraniye'nin ilk isminin "**Yalnız Selvi**" olduğu bilinmektedir. Rivayetlere göre bu ismin verilmesinin sebebi, burada birkaç mezar, birkaç selvi ağacının ve orman arasında birkaç evin bulunmasıdır. Ancak **Balkan Savaşları**'ndan sonra buraya yerleşen göçmenlere atfen "**Muhacir Köy**" denilmiştir. Bu bölge, belirli bir tarihe kadar bu isimle anılmış 1963 yılında **Ümraniye Kasabası** olarak belediye olmuştur. ⁸³

83. <http://www.umraniye.bel.tr/bpi.asp?caid=165&cid=538>

Resmî kaynaklarda buraya özellikle ne-
den **Ümraniye** isminin verildiği konusunda
net bir bilgi olmamasına rağmen, Ümrani-
ye'nin Arapça "**ümran**" kökünün; "kalkınmış,
gelişmiş, bayındırlaşmış, yaşayış koşulları-
nın uygunlaştırılması için üzerinde çalışılmış
olan yer" anlamının verilmesi, buranın kal-
kınmakta ve geliştirmekte olan bir yer olma-
sından bu ismi aldığı sanılmaktadır.

ALEMDAR

Alemdar kuzeybatıdan **Polonezköy**; ku-
zey ve kuzeydoğudan **Reşadiye**; doğudan
Mahmut Şevket Paşa; güneydoğudan **Pa-
şaköy**; güneybatı ve güneyden **Taşdelen** ile
çevrilmiştir.

Önder Şenyapılı, yeniçeri ocağında bayra-
ğı taşıyanlara **Alemdar** dendiğini, semtin
isminin bunlardan biri olan **Alemdar Mus-
tafa Paşa**'dan geldiğini söylemektedir.⁸⁴
Ancak hangi münasebetle buraya onun is-
minin verildiği konusunda elimizde sağlam
bir bilgi mevcut değildir.

DUDULLU

Dudullu isminin **Fatih Sultan Mehmet** dönemine kadar gittiği söylenmektedir. **Fatih**, İstanbul'u alacağı zaman **Duduoğlu Aşireti** ona büyük yardımlarda bulunmuş, bunun karşılığında o da bugünkü **Dudullu**'nun bulunduğu yeri tımar olarak onlara vermiş; böylece buraya bu aşiretin isminden yola çıkılarak **Dudullu** ismi verilmiştir.⁸⁵



85. <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>



31. ÜSKÜDAR İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Üsküdar doğuda Ümraniye, güneyde Kadıköy ilçeleri; batı ve kuzeybatıda İstanbul Boğazı, kuzeyde de Beykoz ilçesiyle çevrelenmiştir.

Rivayetlere göre günbatımında evleri karşı yakadan yaldızlı gibi görüldüğü için Üsküdar'a Hrisopolis (altın şehir) adı verilmiştir. Bu adın Skutarion'a nasıl dönüştüğü konusunda da farklı rivayetler bulunmaktadır. Bir rivayete göre bu kelime, Grekçe'de "ham ya da tabaklanmış deri" anlamına gelen "Skitos"tan türemiştir. Roma döneminde bu ad "skutari" biçiminde değişmiş ve "Üsküdar" ismine kaynak olmuştur. Bizans döneminde, "skutari" denilen asker kışlaları burada bu-

lunduğu için, buraya "Skutarion" adının verildiği ve bunun zamanla söylene söylene "Üsküdar" a dönüşüp Üsküdar ismine kaynak olduğu da ayrı bir rivayettir. Son bir rivayet de Üsküdar adının, Farsça "ulak" (haberci) anlamına gelen "es-kudari" den türediği yönündedir.⁸⁶ Ancak bu rivayet, hangi münasebetle buraya bu ismin verildiği konusunda sağlam bir bilgi içermediği için, diğerlerine göre zayıftır.

Üsküdar'da **Mihrimah Sultan Camii**, **Yeni Valide Camii**, **Şemsi Paşa Camii**, **Kavak Sarayı**, **Üsküdar Mevlevihanesi**, **III. Ahmet Çeşmesi**, **Çinili Karakol**, **Çinili Hamam**, **Özbekler Tekkesi**, **Kız Kulesi** gibi önemli tarihî eserler bulunmaktadır.

ALTUNİZEDE

Altunizade semti, **Bağlarbaşı** ile **Kısıklı** arasındadır. Semt adını askerî şûra üyesi **Altunizade İsmail Zühtü Paşa** dan almıştır. Rivayetlere göre 19. yüzyılda yaşamış olan **Altunizade İsmail Zühtü Paşa** burada bir cami ile bir hamam yaptırmış, bunlar etrafında oluşan semte de Altunî İsmail Zühtü Paşa'nın babası **Altunî Ali Efendi** altın varakçılığı ile uğraştığı için, **Altunizade** denmiştir.⁸⁷

⁸⁶. Atilla Aksel, "Üsküdar İlçesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi VII*, 1994, s. 250.

⁸⁷. Önder Şenyapılı, a.g.e. s. 17

AYAZMA

Ayazma semti **Gülfem Hatun, Ahmet Çelebi, İmrahor ve Salacak** mahalleleri ile **İstanbul Boğazı** tarafından çevrilmiştir.

Ayazma, kutsal sayılan kaynak ve pınarlara verilen isimdir. Bir rivayete göre semtin ismi, Hristiyanlık inancında kutsal ve şifalı olduğuna inanılan **Bizans** dönemine ait ayazmalardan birinin burada bulunmasından gelmiştir.

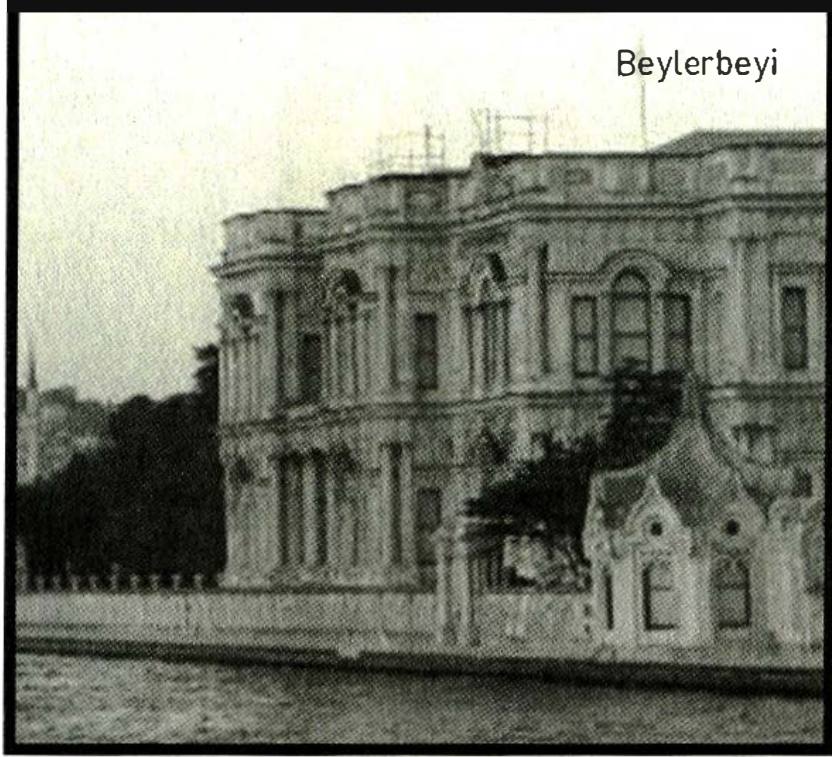
Bir başka rivayet ise 1760-1761 yıllarında **Sultan III. Mustafa** tarafından annesi **Mihrişah Emine Sultan** ile kardeşi **Şehzade Süleyman** adlarına yaptırdığı **Ayazma Camisi**'nin bu semte ad olduğu şeklindedir.⁸⁸

BAĞLARBAŞI

Rivayetlere göre **Bağlarbaşı** semti, ismini burada bulunan ve bir **Ermeni** manastırına ait olan bağlardan almıştır. Verimli bir bağlık arazi olan bu yere **Bağlarbaşı** denmiş ve burada yerleşim başlayınca da burası **Bağlarbaşı** ismiyle anılmıştır.⁸⁹

88. "Ayazma Mahallesi", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* VIII, 1995, s. 51.

89. <http://www.azizistanbul.com/semt.asp>



BEYLERBEYİ

Beylerbeyi, Kuzguncuk ile Çengelköy arasında yer almaktadır. Semt adının kaynağı tartışmalı olmakla birlikte, III. Murat döneminde öldürülen Rumeli Beylerbeyi Mir Mehmet Paşa'nın burada bulunan yalisından geldiği kabul edilmektedir.⁹⁰

ÇAMLICA

Çamlıca denince İstanbul'un en yüksek yerlerinden olan iki tepe akla gelmektedir. Eskiden bunlardan yüksek olanı "Eski Çam-

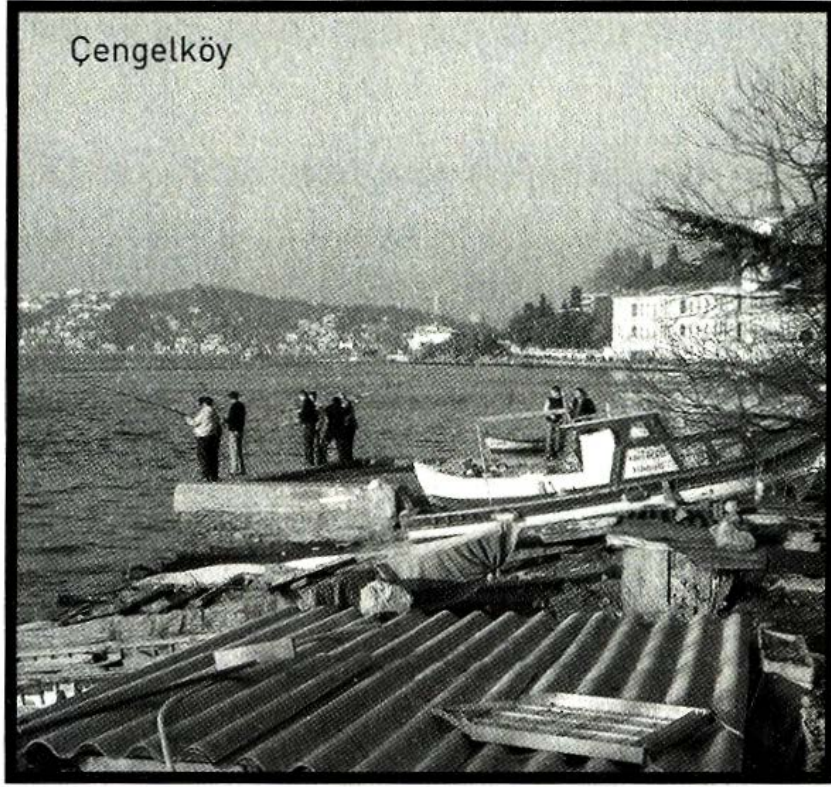
⁹⁰ . <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>

lıca", diğeri "Yeni Çamlıca" adını taşırdı. Zamanla bu coğrafi özelliklerinden dolayı Eski Çamlıca, **Büyük Çamlıca**, Yeni Çamlıca da **Küçük Çamlıca** adını aldı. Rivayetlere göre bu semte Çamlıca isminin verilmesi eskiden burada bulunan çam korularından gelmiştir.⁹¹

BULGURLU

Bulgurlu isminin nereden geldiği konusunda iki farklı rivayet vardır: Birinci rivayete göre, 1876 Balkan Bozgunu'ndan sonra buraya yerleştirilen **Bulgaristan** göçmenlerinden dolayı bu isim verilmiştir. İkinci rivayet ise bu ismin "**bulgur**"dan türediği yönündedir. 16. yüzyılda burada **Bulgurlu** isminde bir köyün var olduğu bilinmektedir. Köyün tarihî camisi olan **Bulgurlu Mescidi** önünde 1960 yıllarında bulunan ve tek parça mermerden yapılmış olan bir bulgur dibeği de bu ikinci rivayeti güçlendirmektedir.

91 . <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>



ÇENGELKÖY

Çengelköy ismi hakkında iki rivayet vardır: Birinci rivayet İstanbul'un fethi hazırlıkları sırasında **Fatih Sultan Mehmet**'in buranın sahillerine geldiği ve gördüğü Bizans'tan kalma gemi çengelleri (cıpalar) nedeniyle buralara önceleri "**Gemi Çengelli**" şeklinde isim verdiği ve daha sonraları buraların sadece **Çengelköy** olarak anılmaya başlandığı şeklindedir. Bir diğer rivayet ise, daha önceleri burada bulunan gemi çengellerinin yapıldığı **Çengelçapa** denilen bir köyün, zamanla **Çengelköy** şeklini aldığı yönündedir. ⁹²

92. Çiğdem Aksu, "Çengelköy", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi II*, 1994, s.485-486.

DOĞANCILAR

Osmanlı döneminde, padişahların av kuşlarını (ala doğan, ak doğan, delice doğan, çakır doğan vb.) yetiştiren ve eğlencelerde görev yapan askerî birliğe "**doğancılar**" denilirdi. Bu 40 kişilik bir birlik olup enderunların beşinci kısmı kabul edilirdi. Başlarında bulunan genç ağa "**doğancı başı**" adını taşır, padişah ava çıktığında neferleri ile birlikte onun maiyetinde bulunurdu.⁹³ Rivayetlere göre semt, **doğancılar** olarak adlandırılan söz konusu birliğe mensup erlerin burada oturmamasından dolayı bu ismi almıştır.

İCADIYE

İcadiye semti, Kuzguncuk ile Bağlarbaşı arasında bulunmaktadır. Rivayete göre semtin ismi, **Serkis Kalfa** tarafından yeni icat edilen nakışlı basmaların burada imal edilmesinden gelmiştir.⁹⁴ Yeni icat olan basmalara ait imalathanelerin burada bulunması, bu rivayeti doğrulamaktadır.

93 . Caner Akyel, *Kentim İstanbul, İstanbul'un Semtleri Dizisi, Doğancılar Kitapçığı*, s. 2 -3 <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

94 . <http://www.uskudar-bld.gov.tr/eportal/usk/t1.jsp?PageName=bunlariBiliyormusunuz>.

İMRAHOR

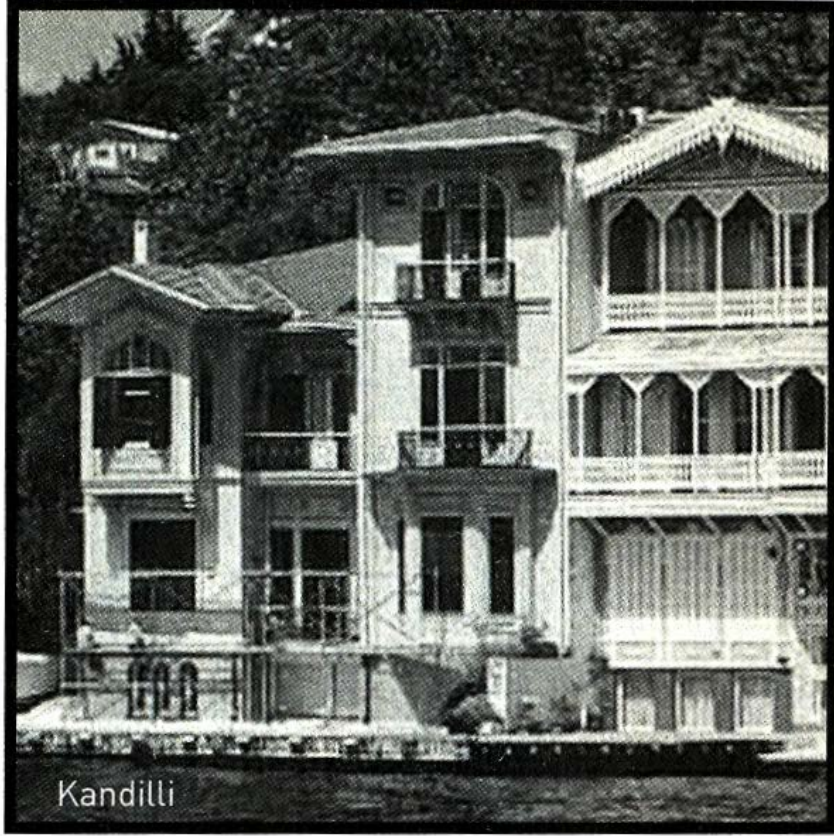
İmrahor sözcüğü, "mirahor", "mir ahûr" veya "emir ahûr" biçimleriyle padişahın ahırlarına ve onlarla ilgili gereçlere bakmakla görevli "ahır beyi" anlamına gelir. **Sadrazam Cigalazâde Sinan Paşa**'nın, 1486'da İlyas Bey'in **Studios Manastırı**'nı camiye çevirtmesi neticesinde, Yedikule civarındaki caminin ve semtin onun "imrahor" lâkabıyla anıldığını biliyoruz. Ancak Üsküdar'daki **İmrahor** semtine ismini veren **İmrahor Camii**'nin isim kaynağı hakkında net bir bilgi yoktur. Bu caminin, 1597 yılında **Mihrimah Sultan**'ın kızı **Ayşe Hanım Sultan** tarafından **Doğancılar Caddesi** ile **Öğdül Sokak** arasında inşa edildiğini ve **Mirahur** adıyla da anıldığını biliyoruz sadece.⁹⁵

GÜLFEM HATUN

Gülfem kelime olarak, "gül ağızlı ve ağzı gül gibi küçük" anlamlarına gelir. Rivayetlere göre, semtin söz konusu adı, bu anlama gelen ismiyle **Kanunî Sultan Süleyman**'ın eşi **Gülfem Hatun** adıyla anılan bir caminin burada bulunmasından dolayı verilmiştir. ⁹⁶

95 . <http://84.44.114.44/show.asp?t=imrahor+camii&nr=y&pt=mirahur+camii>

96 . <http://www.uskudarbld.gov.tr/eportal/usk/nenasildetay.jsp?kod=4>



KANDİLLİ

Kandilli semt ismine ilişkin farklı rivayetler vardır. Bir rivayete göre semtin ismi, **IV. Murat**'ın **Revan Seferi**'ne hazırlanırken burada yaptırdığı **Kandilli Bahçe**'den gelmiştir.

Farklı bir rivayete göre ise 1632'de **Revan Seferi**'nden dönünce **IV. Murat**'ın burada bir şehzadesi dünyaya gelmiş, yedi gün yedi gece kandiller yaktırıp şenlikler yaptırdığı için buraya **Kandilli** denilmiştir.

Beynun Akyavaş, Kandilli adının nereden geldiği konusunda şunları nakletmektedir: "Boğaziçi'nin rüya gibi güzel köylerinden biri de **Kandilli**'dir. Köye niçin Kandilli adı-

nın verildiği tam olarak bilinmemekle birlikte, yaygın rivayetlerden birine göre, **Sultan IV. Murat**, Revan Seferi'ne çıkarken burada bir saray yapılmasını emir buyurmuş. Seferden dönüşünde, bu sarayda **Şehzade Mehmet** dünyaya gelince yedi gece doğum şenlikleri yapılmış; ondan sonra da burası **Kandilli** adını almış. Başka bir rivayete göre de Kandilli tepelerinde oturan bir papaz iltifat-ı şahaneye mazhar olabilmek için padişahlar '**Alemdağları**'ndan gelen ab-ı hayat misali bir nehir olan '**Göksu**'dan veya Anadolu sahilinin başka bir mesiresinden dönerlerken bahçesini kandillerle donatmış. Bu kandillerden dolayı buraya **Kandilli** denmiş." 97

KARACAAHMET

Karacaahmet semtinin çevresini Nuhkuyusu, İcadiye, Tunusbağı, Çiçekçi, Talmihane, Haydarpaşa, İbrahimağa, Seyyit Ahmet Deresi, Harmanlık, Gündoğumu ve Aşçıbaşı gibi tarihî mahalleler ve semtler kuşatmaktadır.

Rivayetlere göre **Karacaahmet** semti, Ha-

97. Beynun Akyavaş, *Sultaniyegah İstanbul*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, 2001, s. 65.

cı **Bektaş-ı Veli** tarafından dini yaymak üzere İstanbul'a gönderilen **Karaca Ahmet Sultan**'ın burada bulunan türbesi/makamı sebebiyle bu isimle anılır olmuştur.⁹⁸

KISIKLI

Osmanlı döneminde "kısık" kelimesinin "vadilerin dik yamaçlı, dar kesimi" anlamında kullanıldığı bilinmektedir. Semtin bir bölümünün coğrafi olarak bu yapıyı andıran **Büyük Çamlıca** ve **Küçük Çamlıca** tepeleri arasında bulunmasından dolayı **Kısıklı** adını aldığı rivayet edilmektedir:

Bu dönemde aynı zamanda dar kaya oyuklarından çıkan kaynak sularına "kısıklı" adı verilmiştir. Dolayısıyla başka bir rivayet de, burada bulunan çok sayıda su kaynağından dolayı buraya **Kısıklı** adının verildiği şeklindedir.⁹⁹

KUZGUNCUK

Bir görüşe göre, Kuzguncuk adı, buranın eski ismi olan **Kosinitza**'nın bozuk bir şekli-

98. Mehmet Nermi Haskan, "Karaca Ahmed Sultan Türbesi", *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar II*, İstanbul, Üsküdar Belediyesi, 2001, s. 575.

99. Enes Keskin, Kentim İstanbul, *İstanbul'un Semtleri Dizisi*, *Kısıklı Kitapçığı*, s. 10-11, <http://kentimistanbul.com/semter.asp>

dir. **Murat Belge**'nin Evliya Çelebi'ye dayandırdığı başka bir rivayet, Kuzguncuk isminin **Fatih Sultan Mehmet** zamanında buraya yerleşmiş "**Kuzgun Baba**" isimli bir kişiden geldiği şeklindedir.¹⁰⁰



KÜÇÜKSU

Küçüksu semti, **Kandilli**'den sonraki koyda, **Küçüksu Deresi**'nin iki yakasında bulunun yerin adıdır. Rivayetlere göre bu semt, adını burada bulunan **Küçüksu Çeşmesi**'nden almıştır.¹⁰¹

¹⁰⁰. Murat Belge, *İstanbul Gezi Rehberi*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1994, s. 295

¹⁰¹ . <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>

NAKKAŞTEPE

Boğaz'a nazır semtlerden biri olan **Nakkaştepe**, rivayetlere göre ismini bu bölgede Osmanlı döneminde bir tekke kuran **Nakkaş Baba**'dan almıştır. ¹⁰²



SALACAK

Semt, **Kızkulesi**'nin karşısında **Şemsipaşa** ile **Harem** arasında bulunan kıyı boyunca uzanmaktadır. Salacak adının nereden kaynaklandığı ile ilgili şu hikâye anlatılmaktadır. Rivayete göre **Fatih Sultan Mehmet** yanındakilere sormuş: "Askerleri nereden salayım?" Onlar da burayı gösterip: "Şu yokuştan salın..." demişler. Bu sebeple semtin adı o gün bu gündür **Salacak** olmuş. ¹⁰³

102. Önder Şenyapılı, a.g.e., s. 109.

103. <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>

SELAMİ ALİ EFENDİ

Selami Ali Efendi semti, ismini aslen İstanköy'de müftü olarak görev yaparken Üsküdar'a gelip Aziz Mahmut Hüdai Hazretleri'ne intisap eden Selami Ali Efendi'den almıştır. Selami Ali Efendi daha sonraları intisap ettiği Celvetiye Tarikatı'nın Selamiyye Kolunu kurarak Çamlıca, Kuruçeşme ve şimdiki Selamsız'da üç tekke açmış; Üsküdar'ın manevi yönden gelişmesine hizmet etmiştir. Ölümünden sonra da ismi birçok yere verilmiştir. Mesela, bu semt isminin yanı sıra aynı zamanda Selami Ali Caddesi, Selami Ali Camii, Selamsız Mahallesi, Kısıklı'daki Selami Ali Efendi Tekkesi ve Selamsız Mahallesi'ndeki Selami Ali Efendi Tekkesi'ne bizzat onun adı verilmiştir.

SULTANTEPE

Sultantepe, Üsküdar İskelesi'nin üst tarafındaki yüksekliklerde kurulmuş olan bir semttir. Eskiden Mihrimah Sultan'ın dadısı olan Hacı Hesna Hatun adıyla anılan bu bölge, daha sonraları Sultantepe olarak anılmıştır. Rivayetlere göre Sultantepe ismi, Hacı Hesna Hatun'un saraydaki göre-



vinden ayrılırken padişaha, "Beni her yanı görebileceğim yüksek bir yere götür" demesi üzerine padişahın bu isteği kabul ederek **Sultantepe**'nin bulunduğu yeri seçmiş olmasından gelmektedir.¹⁰⁴

ŞEMSİPAŞA

Şemsipaşa semti, **Üsküdar İskelesi** ile **Salacak** arasında bulunmaktadır. Rivayetlere göre semt, **Osmanlı** döneminde çok önemli görevlerde bulunmuş olan **Şemsi Paşa**'nın **Mimar Sinan**'a yaptırdığı ve kendi adıyla anılan cami ve medresenin burada bulunmasından bu ismi almıştır.¹⁰⁵

104. <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>

105. <http://uskudarim.com/modules.php?name=uskudar&file=semtler>

VALİDE-İ ATİK

Rivayetlere göre Valide-i Atik semti adını, II. Selim'in eşi, III. Murat'ın annesi olan **Nurbanu Valide Sultan** tarafından külliye olarak inşa edilmiş olan **Valide-i Atik Camii**'nden alır. Ayrıca, bu cami zaman zaman **Nurbanu Valide Sultan Camii**, **Atik Valide** veya **Eski Valide Camii** olarak isimlendirilmesine rağmen, sadece onun **Valide-i Atik** ismi semtin adına kaynak teşkil etmiştir. ¹⁰⁶

VANİKÖY

Eski adı **Nikopolis** olan semt, **Çengelköy** ile **Kandilli** arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Semtin isim kaynağına ilişkin rivayetlere göre **Vezir Köprülü Fazıl Ahmet Paşa** tarafından Van'dan getirtilen vaiz **Mehmet Efendi**'ye burada "**Papaz Korusu**" adıyla anılan bir yer verilmiş. O da burayı düzenleyerek bir sebilyaptırmış. Bu hizmetine karşılık da halk burada oluşan yerleşim yerine "**Vanlının Köyü**" demiş. Bu isim de zamanla söylene söylene **Vaniköy** şeklini almış. ¹⁰⁷



106. Beynün Akyavaş, a.g.e. s.48 ve <http://www.uskudar-bld.gov.tr/eportal/usk/nenasildetay.jsp?kod=20>

107. Murat Belge, a.g.e., s. 291



32. ZEYTİNBURNU İLÇESİ VE SEMTLERİNİN İSİM KÖKENİ

Çatalca yarımadasının, **Marmara Denizi**'ne bakan yamaçlarının denizle birleştiği yerde kurulu olan **Zeytinburnu** ilçesi, doğudan **Fatih**, kuzeyden **Bayrampaşa**; batıdan **Güngören**, **Bakırköy**; güneyden ise **Marmara Denizi**yle çevrilidir. 1953 yılında belediye olan **Zeytinburnu**, 1957 yılında ilçe olmuştur.

İlçenin isim kaynağına ilişkin rivayetlere göre, bölgenin kıyısı denize çıkıntılı bir coğ-

rafi konum arz ettiği ve burada bol zeytin ağacı bulunduğu için burası **Zeytinburnu** olarak isimlendirilmiştir.

Zeytinburnu ilçe sınırları içerisinde, Bizans Surları, Erikli Baba Türbesi, Yenikapı Mevlevihanesi, Kazlıçeşme, Merkeze-fendi Camii, Türbesi ve Çilehanesi, Dikilitaş, Derya-i Ali Baba Türbesi, Seyit Nizam Camii ve Türbesi ve Belediye Hizmet Binası gibi tarihî eserler mevcuttur. ¹⁰⁸

KAZLIÇEŞME

Semtin isim kaynağına ilişkin rivayetlere göre, fetih sırasında **İstanbul** surlarının önünde savaşan askerler su bulmaya çalışırken civarda kazların uçuştığı görülmüştür. Kazları gören saka başı, yardımcılarına kazların konduğu yeri bulmalarını, çünkü orada mutlaka su bulunacağını söylemiştir. Fetihden sonra kaz sürülerinin konakladıkları bu yere bir çeşme yaptırılarak "**Kazlıçeşme**" adı verilmiştir. Semtin adı da bu çeşmeden gelmiştir. ¹⁰⁹

108. http://www.istanbul.net.tr/istanbul_ilceler_zeytinburnu.asp

109. Kazlıçeşme, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* IV, 1994, s. 512.

MERKEZEFENDİ

Merkezefendi'nin kuzeyinde **Maltepe Mahallesi**, güneyinde **Seyitnizam Mahallesi**, doğusunda ise tarihî yarımada'nın surları vardır. Merkezefendi semti, adını **Kanunî Sultan Süleyman** döneminde burada yaşamış olan büyük İslam âlimi ve Kanunî Sultan Süleyman'ın hekimi olan **Merkez Efendi**'den almıştır. Rivayetlere göre Merkez Efendi'nin asıl adı **Musa**, lakabı ise "**Muslihüddin**" dir. O, bu bölgeye gelip tekke yaptırdığı zamanlarda bu bölge boş ve şehir dışında kalan bir yermiş. Sonraları **Merkez Efendi**'nin dervişleri ve öğrencileri bu bölgeye yerleşmeye başlamış, o yüzden bu bölgenin adı **Merkez Efendi**'yle anılmaya başlanmıştır.¹¹⁰

VELİEFENDİ

Veliefendi semtinin isim kaynağına ilişkin iki rivayet vardır: Birinci rivayete göre semt, ismi-

110. M.Baha Tanman, "Merkez Efendi Külliyesi", *Dünden Bugün İstanbul Ansiklopedisi V*, 1994, s. 530.

ni bir zamanlar buradaki toprakların **Şeyhülislâm Veliyüddin Efendi**'ye ait olmasından almıştır.¹¹¹ İkinci rivayet ise şöyledir: **Veli Efendi**, Padişah Abdülaziz zamanında sarayda çok sevilen bir Mevlevi şeyhi imiş. Sarayı öfkелendiren bir olay yüzünden mülkü elinden alınıp Milas tarafına sürülmüş. **Abdülhamid** tahta çıkınca **Veli Efendi** affedilerek İstanbul'a geri çağırılmış ve kendisine **Çırpıcı Çayırı**'nda geniş bir arazi verilmiş. **Veli Efendi**, burada devam eden faaliyetleri canlandırarak konağında ziyafetler vermiş, eğlenceler düzenlemiş...Bundan dolayı bu-

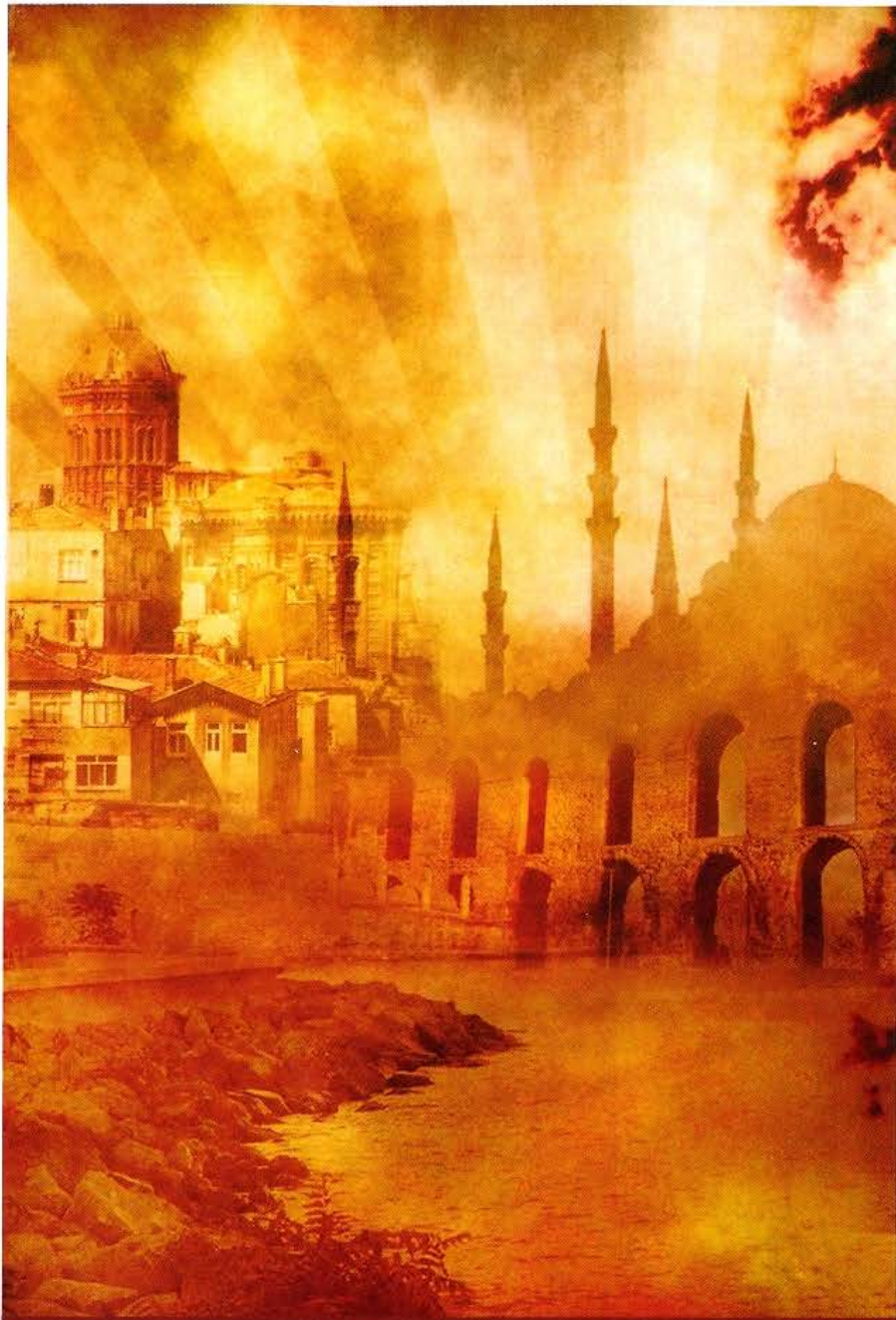


111 . <http://www.istanbulsitesi.com/allSubCategories.jsp?catID=725>

raya akın akın gelen halkın ağzında "Hadi Veli Efendi'ye gidiyoruz" ifadesi epey bir yaygınlık kazanmış. Böylece semtin adı da sonunda **Veliefendi** oluvermiş.¹¹²



112 . <http://padokbulten.tripod.com/bil.htm>



İSTANBUL'UN İLÇE VE SEMT İSİMLERİ-II

Yaşadığımız kentlere güzel isimler koymak, önemli bir geleneğimizdir. Her köşesi tarih kokan İstanbul'un her ilçe ve semtine isimlerin en güzelleri verilmiştir. Bu isimlerin nasıl verildiğine dair yaptığımız yolculuğa kaldığımız yerden devam ediyoruz.



seyyarkitap
www.seyyarkitap.com

